

ARGIA

1985 Abendua 29 - 1986 Urtarrila 5 - XLVIII Urtea - 1.084 - 1085 zenbakiak - 130 pezeta / 7 libera

Dossierra: NAZIO MINORIZATUAK MENDEBALDEKO EUROPAN

Gabon giroa krisialdiaren erdian

T.B.O.: Ondarruk badu bere telebista

Loiolako Herri Irratiak 25 urte

Ruperrekin solasean

1985 - 1986
urte zahar - urte berri
(zenbaki berezia)

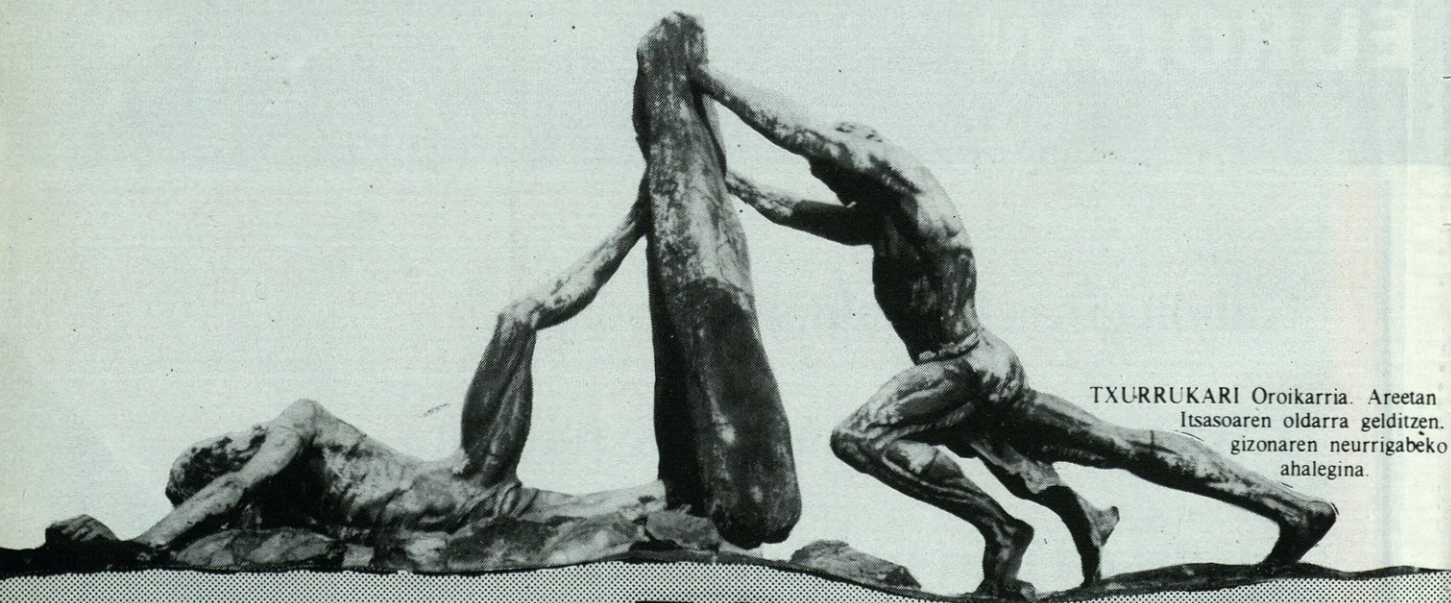
Gure ahalegina Bizkaiaarentzat da.

Gaur, betiko moduan, gure herriaren bilakaerei laguntzeko gagoz.

Gaur, aurrera joteko sasoian, itxaropena oztopoen gainetik jarrita,
zerbitzu eta laguntzarako gure gogorik onena,
berriro eta gehiagotuz sortzen da.

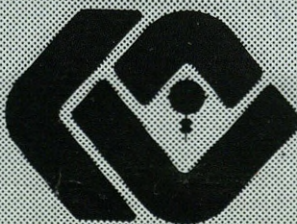
Gaur, eta egunero, Bizkaiko izena ohore eta,
batez ere, konpromisu moduan daraman
Aurrezki Kutxaren lana, indarra eta ilusioak, ez dute huts egingo.

Berari erantzuten jarraituko diogu.

TXURRUKARI Oroikarria. Areetan
Itsasoaren oldarra gelditzen.
gizonaren neurrigabeko
ahalegina.

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

MONOGRAFIKOA:
«Europako Estaturik
gabeko Nazioak»
 (erdiko orrialdeetan)

*Gabonak direla eta, txoripittoa (Magnetofoi txikia) poltsikoan hartuta Bilboko kaleetara irten gara, giroarekiko informazio ahalik eta zuzenena hartzearen. Lau giro eta lanbide desberdinetako pertsonak hartu eta elkarriketa bana egin diegu. Topikoak zenbait kasutan, hitz egiteko bildurra beste zenbaitetan, oso gutxitan ezer berririk. Urtero errepikatzen den Gabon giroaren islada izan daiteke. **19. orrialdean** eskaintzen dugun erreportaia hau.*

*Komunikabideekin zerikusia duten bi erreportaia-elkarriketa dakartzagu aste honetan: bata **16. orrialdean** Loiolako Herri Irratiak 25 urte bete dituela eta, Juan Lekuona zuzendariaren hitzak jasoz; eta bestea **25. orrialdean** Ondarrun zabaltzekotan diren T.B.O. telebista lokalari buruzkoa. Komunikabide ez ofizialeetatik zer egin daitekeen ideiarik ez da falta antza denez, eta horri begira egin dugu aste honetan lan.*

1.084-85. zenbakia

4.— Aste giroa.

POLITIKA

- 10.— Ttamtaka. Esteban Galar.
 11.— 1986: urte berrian ere politikak lehengo lepotik burua. I. Zubiondo.

ERREPORTAIK

- 16.— Loiolako Herri Irratiak 25 urte bete ditu. I. Uria.
 19.— Gabonak krisiaren erdi-erdian. E. Jimenez.
 23.— Haurrentzat gabonetako oparia Bilbon. M. Lopez.
 25.— T.B.O.: Telebista bat Ondarrurentzat. Artaso, J. Mollarri.
 28.— Maite Erro: «Hemen oso berandu ezagutu dugu droga». X.E.

KULTURA

- 31.— Kulturataria. Sabin.
 32.— Jon Sarasua: «Txapelketa gutxiago eta saio gehiago». Romaldo Ibarretxea.
 34.— Ruper Ordorika: «Disko honekin abezedarioaren lehen letra bukatu dut». J. Landa.
 36.— Prudencio Irazabal pintorea rekin hizketan. E. Forkada.
 38.— Kulturaren aste borraستا.

ETA BESTE

- 40.— Jo... adarra.
 41.— Bertsoak: Gabonetako koblak.
 42.— Azkena.

Kulturaren arloan, hiru elkarriketa luze ageri zaizkigu, zein baino zein eritzi irakurtzekoagorik eskaintzen digutenak **432. orrialdean** Jon Sarasua bertsolari gaztearekin egindakoak bertsolari-errebeldazio honen hainbat uste eta istorio agertzen dizkigu; Ruper Ordorikak hirugarren disko kaleratu du, «Bihotzerreak», eta **34. orrialdean** horretaz botatakoak jaso ditugu; eta azkenik Prudencio Irazabal pintoreari ere hainbat galdera egin dizkiogu, transkripzioa **36. orrialdean** topatuko duzuelarik.

BARKAMEN ESKE

Aste honetako aldizkaria irakurtzen hasi bezain laster normalean baino hutsegite gehiago ageri direla jabetuko zarete seguruenik. Era berean, hutsegite horiek testuen geure transkripzioagatik baino, konposaketa-makina behar bezala ez dabilako direla ere nahiko nabaria geratuko dela uste dugu. Hutsegiteak ugari dira, baina halere irakurgarritasuna salbatzen dela iruditu zaigu, nahiz eta horrek irakurleonek nekerako suposatuz dezakeen zamagatik barkamena behin eta birritan eskatu behar dugun. Bien bitartean, gure teknikoak jo eta ke arituko dira makina zahar horiek konpontzen eta ahalik eta gerra gutxiena eman diezaguten.

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Ostaiska Irastortza, Gorka Izeta, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, (Anaitasuna taldea).

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Álvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga Zaldubi, Gure Irratikoak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, Irulegi Irratiakoak, Kaki, Asun Larrañaga, Joxetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan Beltza, Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro Trikuharri, Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julián, Andoni Sarriegi Murumendi, Joseba Sarrionandia, Txillardegui, Mikel Ubillos, Urederra.

Marrazkilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña, 19, 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas Semi.

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herria	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herria	275 libera
Estatu espainola	4.000 pezeta
Beste atzerriak	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

ABENDUA 28 URTARRI- LA 10

Urtarrilaren 3ean
ilbehera

mareak: (urtarrilaren 3ean),
gora: 08,42 eta 21,19
behera: 16,10 eta 02,29

eguzkia: (urtarrilaren 3ean)
irten: 08,38
sartu: 18,02

(ordularen ordutan)

liburuak

Iñaki CAMINO

Egilea: Pako Aristi.
Titulua: Martinellok ez du kukurik entzuten.
Argitaletxea: auskalo saila.
Erein.
Ezaugarriak: 84 orrialde.

Martinello herri tiki bateko gaztea dugu, bere herriko kaxkotik Afrika ikus daitekeela sinesten duelako besteek barre egiten diotena. Ostadarra, natura eta beste hainbat fenomenok berebiziko burukominak ekarriko dizkiote. Pixkana bere lagunak alde batera uzten doa gure Martinello. Dena dela,

Martinello, haurtzaro aski normalean bizi den mutikoa da horietako egun batean bere herriko plazan zirkoa sartzen ikusten duen arte. Martinello zirkoko lagunekin adiskidetuz joango da eta hein berean hauen katramilez jabetzen. Honek, bere herriko lagunaren aldean bantajan jartzen du, eta segituan bere burua bestearen gainetik dakusa. Etxetik alde egitea ere pentsatzen du. Narrazioaren haria aurrera doa jakina, baina Martinellok gauza handi eta garrantzizkoa galtzen du zirkoa etortzearekin. Zirkok ebatziko dio Martinellori haurtzarora sekulako.

Egilea: Imanol Zurutuza.
Titulua: Behin bitan.
Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura ipuinak. 31.
Ezaugarriak: 92 orrialde.

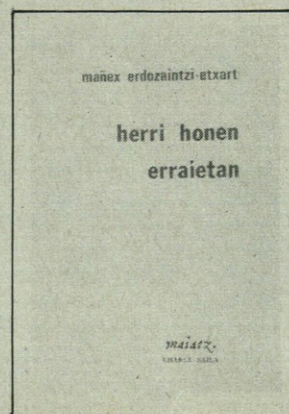
Imanol Zurutuza usurbildarraren aurreneko liburu dugu honako hau, ipuin bilduma bera. Bertaz bederatzi ipui motz kaleratu ditu. Hasteko, pertsonaia traumatikoak hautatu ditu. Aurrenekoan adibidez, ama galdu duen laguna duen neska ageri zaigu, osaba Isidro gerran galduko duena. Bigarrenik, bizitza osoa gutun bidez gorpuzten duen bikote maitalea dugu, hamar urte zituztela aldendu eta larogaitaka urteak arte harreman gutun bidez gorde dituztelarik. Hirugarrena gizon gerritik behera elbarri baten ipuia dugu, bere elbarritasuna gozatzeko arratsaldero

neska gazte pianistaren konpañia duenarena. Laugarrenik, saxofoia jotzen duen baten eta denbora luzeak urrutian pasatzen dituen beste baten alkarrekiko harremanak ditugu. Bata mozkorra, bestea etsipenaren sareetan eroria berrogei urteetarako, biak itsas-bazterrean pasian ibiltzea maite dutenak. Hurrengo bostak ere motzak ditugu. Bata ijitu kontuak aitatzen dituen, bestea, Biblian oinarritutako testua, bestea, maitale hiltzailearena, azkenaurrekoa bere lanak berak traizionatua den idazlearena eta atzena filosofikoa.

Egilea: Mañex Erdozaintzi-Etxart.
Titulua: Herri honen erraiaetan.
Argitaletxea: Maiatz. Uhar-gi saila.
Ezaugarriak: 46 orrialde.

Duela guti utzi gintuen Manexen olerki epiko batzu argitaratu dituzte Maiatzekoek. Olerki errazak ditugu denak, hari tematiko nagusi bati lotuak. Manexek herri zanpatu honi kantatzen dio, etsaiaren erasoetatik aterpe bila dabilen herri makilkatu honi. Poetak, urteen, erroen, ama-lurraren eta hizkuntzaren defentsarekin jokatzeko du eta hainbat eta hainbat gauza eta pertsonari kantatzen die. Darabilen estiloa errepikazioan oinarritzen

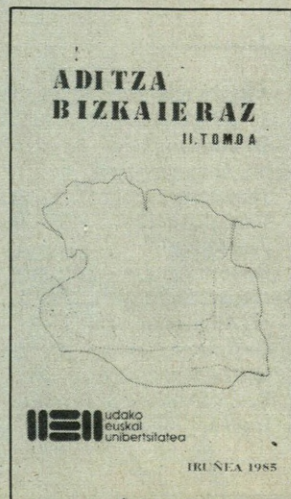

da, dramatizazioan, esandakoari berebiziko pizua eratikiz. Kantatuko dio, ttortta ttortta ala tturustan doan ur xirripa gardenari, Xiberuako mendietan, hizkuntzaren berjabeketa arduratzen hasi den 19 urteko neska gazteari, basoari, plazari eta bide batez herriari. Intziri eta oihu gisan ulukatzen du poetak, ebatsi dioten izakera eskuratu nahian. Neri pertsonalki gehiegi gustatu ez zaidan liburu honetako olerkiek badute garai batean Arestik erabiltzen zuen keja eta jende zanpatu-giro hura.

Egilea: Iñaki Gaminde.
Titulua: Aditza Bizkaieraz. 2. tomoa.
Argitaletxea: UEU.
Ezaugarriak: 543 orrialde. 1200 pta.

Lan eskergaitza Iñaki Gaminde argitaratzen ari den hau. Herriz herri ibili eta herriaren ahotatik flesio mordo bikaina bildu zuen duela urte batzu iaz UEU-n kaleratzen hasteko. Aurtengoan 2. tomoa eta 3.a atera ditu. Guk bigarrena zertan den aditzera emango dizuegu.

Lana antolatzeke era erraza da, batetik herriz herriko paradigmak ematen dizkigu, bestetik formak, aldamenean hauek erabiltzen diren bizkaiera eremuko herri guztiak lerrokatuz. Mapak ere baliatu ditu Iñakik,

Erizkizundi Irukoitzerako Ana Maria Etxaidek eginda-koaren arabera, herri bakoitzean zenbaki bana ipiniz, zenbakiak forma bat adierazten duenak.

Nork-Nori-Nor formak dakartza hasieran, indikati-boaren oraina eta lehena. Ondoren, baldintzen orain aldiko ondorioa eta ahalezko oraina. Aditz trinkoei dago-kienez, «egon, joan, etorri, ibili, eduki, jakin, ekarri eta eroan»-en orainak datoz. Amaitzeko, adizki bakoitzaren aldaeren zerrenda ematen digu.

Egilea: Jakin. Askoren artean.

Titulua: Euskal Antzerkia (1876-1985).

Argitaletxea: Jakin.

Ezaugarriak: Urria-abendua 1985. 37. zenbakia. 172 orrialde.

Azken honetan hainbeste zeresan biztu dituen antzerkiaz dihardu Jakin-en azken zenbakiak. Besteetan gai bat baino gehiago ibiltzen baditu ere, oraingoan bi dira soilik. Batetik antzerkia azken mende honetan. Horretarako, Urkizuk Muniberen teatroa aztertzen du, Iñaki Barriolak gerraurreko antzerkigintza, Lasagabasterrek, gaurko euskal teatroaren gorabeherak, Lukas Dorronsoro, euskal antzerkiaren iraupenerako binarriez ari da. Ondoren, mahai inguru bateko txostenak argitaratzen dira. Hauek dira

txostenak: Landart, Iparraldeko teatro giroaz, Antza, profesionalismoa, amateurismoa eta Antzerki sortu nahi duen nahaspilaz, Arozena Eusko Jauraritzaren antzerki-politikaz, Idiakenez, Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreaz eta bere asmoez. Badira gero, horiek irakurri eta gero, han zegoen jendeak edota txostenegileek berek alkarrekin izandako eztabaiadak, nagusiki antzerkirako subentzio-politikaz dihardutelarik. Mikel Antzak, berriz ere amateurismoa, profesionalismoa, kalitatea eta subentzioei buruz idea batzu ematen ditu azkenean.

Gaiak bi dira aurtengo azken Jakin-en. Batetik, Victor Hugo hil zenetik 100 urte direla eta, haren biak oinarritzat harturik hainbat gogoeta egiten du Joxe Azurmendik. Bestetik, Aresti hil zela 10 urte igaro direla ta, Joxe Austin Arrietak, poeta handiaren berraurkikunde eta berrirakurketa egiten du, oraindik ere bere poetikan lurpeko eta ur-lats garden asko aurkitzeke daudela iradokiz.

Egilea: Luis M. Mujika.

Titulua: Euskal Lirika Tradizionala 2. XIV-XV-XVI-XVII eta XVIII. mendeetako Lirika.

Argitaletxea: Haranburu editor.

Ezaugarriak: 185 orrialde.

Gure lirika zahararen kanpotikako eraginak aurkeztu zenbakian aztertutela ta, bigarren honetan, XIV. mendetik XVIII. mendea arteko testu batzu aztertzen ditu Luis Mari Mujikak espresioan oinarriturik, horretarako alderdi formalak aztertuz.

Hasierako testuen artean, Mondragoeko erreketarena, Britainiako kanta, Bereterrtxerena eta beste batzu aztertzen ditu. Ondoren, testu liriko-epiko hauen temarioa aztertzen du teknikak

«bisemia, edergailuak, errepikak e.a.» ahaztu gabe. XVII. mendeko lirikan, Prantzie kortetik, Leisibatxu, Seta Haria, Ura ixuririk eta beste batzu aztertzen ditu, berriz ere gai eta teknikei erreparatuz. XVIII. mendeko testuekin ber gisan jokutzen du. Hor ditugu esate baterako Oi Penarik ez banu!, Xarmagarri bat, Andre Emili eta beste asko.

Egilea: Pako Aristi.

Titulua: Euskal Kantagintza berria. 1961-1985

Argitaletxea: Erein.

Ezaugarriak: 850 pta. 246 orrialde.

Jende anitzen interesa zuzpertz duen liburua dugu Pako Aristik idatzi duen hau, halak! gauza majo guti egiten baita inguru hauetan. Pakok, lau mementu nagusi ikusi ditu euskal kantagintzaren berrenen. Batetik, eta Labeguerie aitzindari, Ez dok Amairu-ren garaia, garaiko aportazio kulturalak, lehen jaialdiak, irratiek esaten zutena, profesionalismoa, zentsura eta Espainiarako bide hertsia ukitzen ditu. Bigarrenik, Imanol, Txomin Artola, Knörr, Urko, Peio eta Pantxo, Errobi eta antzekoena. Hirugarrenik, 76. urtearen inguruan datozen talde guzti haien garaia, bertan Haizea, Izukaitz eta Errobi sartuz. Bukatzeko, azken urteotako pop-roke-roak dauzka Pakok. Niko, Itoiz eta azken rokerok gogorak harrapatuz.

Baina liburua ez da horretan geratzen soilik, Pakok egindako lana askoz aberatsagoa baita. Baditu kantariekin berekin izandako alkarizketak, garai haietako egoera musikaz, politikoz e.a. mintzatuz. Badira bestealde aldizkari askotan i gertutako misika-kritiken pusak Pakok bere aldetik ere kritika eginez. Badira beste mila kontu, kantari batzuk besteak «españoliztatuz» salatzen zituztenean gertatzen ziren boikotak adibidez.

Edozeinen interesekoa liburua hau, bai gaur egun euskal musikagintzaz arduratzen denarentzat eta baita duela hamar hamabost urte frontoiak betetzen zituzten haientzat ere.

ihardunaldiak

Azpeitian zer?

Azpeitiako Udalak antolatzen duen 'Azpeitian zer?' izeneko kanpaina honen barruan badago zenbait ekintza prestaturik urte bukaera honetarako. Besteak beste, **abenduaren 27an** Zelaitxo antzokian Higa taldeak Bazen garaia antzezlan eskeinituko du, lehen esan bezala.

29an, berriz, mendizaleek badute irteera bat, 'Cara Norte Cervino'ra. Bukatzeko, **Urte Zahar egunean** Azpeitiako Musika Bandaren urtebukaerako kalegiJa.

Kultur Hamabostaldia Larrabetzun

Hori-bai, Gazte Elkartea eta AEK-ren artean antolatu dute abenduaren hasieran hasitako hamabostaldi hau. Urte bukaera honetarako prestatu dute zerbait ere, **abenduaren 28an** argazki erakusketa izango da, Sigfrido Kotch-en argazkiak ikusi hahlko dira Eskoletan. **Abenduaren 29an** berriz, Plazan Artesani Erakusketa izango da, goizeko 11'30etatik 2'30etara eta Setatik 8etara keramika, forja, kristala, barketak, zurezko kateak, eta beste zenbait lanen erakusketa bat izango da hau. **31ra**ko, eta urtea ahalik eta ondoren pasatzeko asmotan, noski, kotiloia prestatu dago, hau ere eskoletan ospatuko delarik.

Euskararen aldeko kanpaina Eibarren

Eibarko Udaleko Euskara Batzardeak antolatu duen euskararen aldeko kanpaina honen berri emango dizuegu orain. hauek dira azken egun

hauetarako prestatuak dauden ekintzak: **abenduaren 27an**, gaueko 10'30etan Coliseo Antzokian Bizkaiko Golfoa filma eskeiniko da, Patxi Bisquert aktoreak berak presentazioa egingo duelarik, zineklubak antolatuta. **Abenduaren 28an**, gaueko 10'30etan ere, eta toki berean, Txomin Artolaren kantaldia izango da.

Euskara Eguberrian kanpaina Urnietan

Urnietako Udaletxeko Hezkuntza Euskalduntze Batzardeak eratu duen kanpaina bat dugu hau. Labur-labur besterik ez bada ere, egun hauetarako dauden ekitaldiak azalduko dizkizuegu: **abenduaren 27an** Eguberri txartelen lehiaketa, arratsaldeko 5etan, Azkorte Eskola Publikoaren aretoan. **Urtarrilaren 1ean**, udal liburutegian, jaiotzen, olentzeroen eta txartelen sari banaketa. Kanpaina honi bukaera emateko,

urtarrilaren 11ean Koruko Ama eskolen abesbatzaren emanaldi bat izango da.

Gabon Jaiak Hernanin

Hernaniko Euskara Taldeak antolatuta, eta Hernaniko Udalak babesturik, egitarau zabal bat eratu da gabon

festetarako. Egitarau honen bukaerara iritsi gara urte bukaerarekin batera. Hemen duzue azken egun hauetan ospatuko diren ekintzen zerrenda: **abenduaren 31ean**, gaueko 1ean hasiera emanez, gaupasa izango da, Akelarre ti Idearekin. Eta azkenik, **urtarrilaren 1ean**, gaueko 10'30etan, Ruper Ordorikak Aitor Antzokian kantaldi bat eskeiniko du. Antolatzaileek adierazten dutenez, ekitaldi hauetaz gainera, txartelen bidez denda eta taberna deituren euskaratze kanpaina bultzatuko dute.

lehiaketak

Agustin Zumalabe ikerketak

Eusko Ikaskuntzak Zientzi Orokorraren alorrean ikerketa zuzpertzeko asmoz, Agustin Zumalabe bere bigarren Idazkari zenaren omenez, urteroko beka hau kaleratu du. 1.986ko beka hau Zientzi Fisiko-Kimikoak eta Matematika, Medikuntza Zientziak eta Natur Zientziak aztertzeke da. Urtebetean bukatzeko lana onartuko da eta bekadunak 40.000 pezetako laguntza jasoko du hilero.

Lana, taldean burutua bada, arduradun izendatu beharko da ordezkari gisa. Eusko Ikaskuntzako bazkideei zuzendutako beka da hau eta bekaren baten jabe denak ezin izango du hau eskuratu.

Parte hartu nahi duenak 1986ko **otsailaren 28**rako bidali behar ditu xehetasunak Eusko Ikaskuntzaren Donostiako Txurruka 7ra, norberaren edo taldekide guztien curriculum vitae delakoarekin. Lanaren memoria ere azaldu behar da, eta beka jaso duenak 15 eguneko epea baino lehen adierazi beharko du onartzen duen ala ez.

Angel de Apraiz ikerketak beka

Beka hau, Eusko Ikaskuntzak Giza Zientziei begira antolatzen du. Beka honetako ikergaiak honako ahuek izango dira: Aret Plastikoak eta Monumentoak, Zinemagintza, Folklore, Hizkuntza eta Literatura, Musika, Gizarte Zientziak, Zuzenbidea, Hezkuntza, Historia eta Geografia, Komunikabideak.

Beste bekarako emandako baldintza berberak bete beharko dituzte partehartzaileek honetan ere, proposatutako lana urtebetekoa izatea, bekaren onarpena 15 eguneko epea baino lehen adieraztea, etab. Hemen ere, bekaren laguntza hileko 40.000 pezetakoa izango da, eta lanen txostenak honako zuzenbidera bidali beharko dira: Txurruka Kalea, 7-2, 20004, Donostia.

Afitxa Lehiaketa Donostian

Ihauteriak gainean ditugula eta urtero bezala Donostiako CAT-k txartela aukeratzeko lehiaketa hau ireki du. Aurtengo saria beste urteetako baino handiagoa izango da, 100.000 pezetakoa hain zuzen. Epaimahaia Ihaute-rietako Komisioko zenbait partaidez osatuta egongo da, Donostiako Udaletxeko zenbait zinegotzi eta hainbat artista ere bertan izango direlarik. Ez dugu oraindik, lehiaketa honen berri gehiagorik, baina informazio hau zabalteko beharrezko bazaudete, dei ezazue FAT-k Donostian duen egoitzara.

Fandango eta ariñ-ariñ txistu musika lehiaketa

Segurako Udalak antolatu du lehiaketa hau eta bere asmoa zera da, Segurako dantza txapelketan jotzen diren soinen koporua handitzea, alegia.

Honakoak dira bete behar diren baldintzak: konposizioan, ohizko txistu familiako tresnak erabiliko dira, irabazle gertatzen diren soinuak

Euskadiko Dantza Txapelketan joko dira, soinuak autore batenak edo bienak izan daitezke, lanak argitaragabeak eta publikoan jogabeak izango dira, baloraziorako erabiliko diren kriterioak hauek izango dira: dantzarako egokitasuna, doinuaren aberastasuna, doinuaren esaldiak, zortzi edo hamasei konpasekoak izan beharko dute. Bi sari izango dira: bata fandangoz eta beste, ariñ-ariñentzat, bakoitza 20.000 pezetakoa eta lanak **urtarrilaren 31**eko Segurako Udaletxera bidali beharko dira. Ez dute egilearen izenik eraman behar, doinuaren izenburua baizik. Zorrotxo batean jarriko dirAizenburu horri dagozkion datuak.

III Erakustoki Lehiaketa Zarautzen

Aurreko batean esaten genizuen bezala Zarautzen lehiaketa hau irkita dago oraindik. Zarauzko Udalak Turismo bulegoaren bitartez, publikoari irekitako establezimenduen lehiaketa hau antolatu du, eta hauek dira bertan aurkeztu diren lanak baloratzeko honako puntuak izango dira kontutan: erakustoki hoberen aurkeztea, edergarri izatea, salgaiak ahalik eta ondoen ikustea eta Gabonetako giroa ematea.

Zarauzko Udalak izendatuko ditu epaimahaiean egongo direnak, eta saridunak 25.000 pezeta jasoko ditu. Erakustokiak **abenduen 21etik urtarrilaren 6ra** bitarte pretatuko dira, egun horretan irabazleen berri emanez.

Ipuin lehiaketa Zumarragan

Zumarragako Udaleren Kultur Batzordeak I Euskara eta Erdarazko Zumarragako Gazteen Ipuin Lehiaketa antolatu du. Hogeitabost urte arterainoko edonork har dezake parte, euskaraz zein gaztelaniaz. Gaia librea izango da eta idazle bakoitzak bi lan aurkez ditzake gehienez. Lanak Zumarragako Udaletxera bidali beharko dira **abenduen 31a** baino lehen, eta

sariak honakoak izango dira: 25.000 pezeta eta plaka bat irabazlearentzat, bigarrenak 15.000 pezeta eta plaka, hirugarrenak berriz, 10.000 pezeta eta plaka bat jasoko ditu. Zehaztasun gahiago nahi izanez gero, dei Zumarragako Udaletxera.

Diapositiben VI Lehiaketa Lekeition

Lekeitioko Argazki Elkarteak antolatutako lehiaketa at dugu hau. Beti bezala zenbait baldintza bete beharko dute partehartzaileek eta hoiaren berri dakarkizuegu orain: gaia librea izango da; lanei eta neurriei dagokienez, sorta bat baino gehiago aurkez daiteke. Kolorezko sei diapositiba presentatu beharko dira sorta bakoitzean, 35 mm. izango delarik diapositiba bakoitzaren diapositiba.

Diapositiba bakoitzaren laukian, izenburuak agertu beharko du eta beste kartazal baten barruan partaidearen izena eta zuzenbidean bidaliko dira. Lanak aurkezteko erea **abenduen 30ean** amaituko da eta helbide honetara bidali beharko dira: Argazki Elkarte, Lekeition, Otxoa Urkiza Kalea z-g, Bizkaia. Honakoa duzue telefonoa zerbait argitu beharrean aurkitzen bazarete: 6840054 etq 6840258.

txaPelketak

Gabon kanten Tapelketa Oreretan

Ereintza Elkarteak antolatutako txapelketa honen berri eman genuen epea ireki zenean. Orain txapelketa honen bukaera dela eta **abenduen 28an** ospatuko da emanaldia, arratsaldeko 7'30etan, Herriko Enparantzan. Izen emateko epea **26an** amaitzen zen, baina txapelketa ez da 28ra arte amaituko eta beste urteetan bezala ebesbatza ugarik parte hartuko dute bertan. Esandako egunean beraz, musika zaleek badute Errenterian zita bat.

ikastaroak

Azpeitia et a Orion Euskaltegiek matrikula zabald

Azpeitiako Udal Euskaltegiak Urtarrilean hasiko diren kurtsoetarako matrikula epea irekia du iadanik. Bertan, ikastaroen aukera zabala es-eintzen delarik: euskalduntzea, alfabetaztea eta EGA azterketarako prestakuntza.

Osatzen diren taldeen arauera bi, hiru edo bost ordutako ikastaroak antolatuko dira, gozez, arratsaldez eta gauzez.

Orion ere Udal Euskaltegiak ikastaro bat antolatu du, urtarrilean hasiko den ikastaroa, alegia. Hemen ere, euskalduntze eta alfabetatze mailakko ikastaroak emango dira. Izen ematea **abenduen 31ean** hasiko da eta ostirala arte egongo da epea zabalik.

zine klubak eta bideoak

zine klubak

Goierriko Zine klubak badu urte bukaera honetarako zer eskeini, abenduaren 28an 'La balada de Narayama' Shohei Imamura zinegilearen filma emango da Ordiziako Herri Antzokian, arratsaldeko 4'30etan.

Kresalak ere badu bere egitarauan egun hauetarako zenbait filma prestaturik. Abenduaren 27an Eric Rohmer-en 'La buena boda' eta 30ean zinegile beraren 'Las noches de luna llena'. Urtea amaitu eta berehala, urtarilaren 2an Bergman-en 'Sonrisas de una noche de verano' filma ikusi ahalgo da eta 3an 'Bazar de las sorpresas' Ernest Lubitch-ena, hain zuzen. Emanaldi guzti hauek Aurrezki Kutxa Munizipalaren kultur arteoan (Arrasate, 12) izango dira, arratsaldeko 7'30etan eta ondoren kolokio edo eztabaida bat egingo da.

Bideoak

Donostiako Rimbaud izeneko bariotekak bodeo eta musika maratoi bat antolatu du. **Abenduaren 28an** ospatuko da eta 12 orduz, etengabe emango dira bideoak. Lekua oso handia kz denez sarrerak aldeztu aurretik hartzea gomendatzen da. Bariotekan bertan eta irratietan jarri dira salgai sarrerak. Barioteka honen egoitza honakoa duzue: San Martik Kalea 55, Behea, Donostia.

antzerkia

Antzerki Zirkuitoa amaitzeaz

Urrian hasi zen zirkuito honen berri eskeini dizuegu ia asero, orain amaitzeaz dagoela azken antzezpeneen berri dakarkizuegu. **Abenduaren 27an** Azpeitian Higa taldearen Bazen garaia obraren emanaldia izango da eta egun berean ere, Zumarragan Samaniego taldeak Lovy-2 izeneko lana antzeztuko du. Bi antzezpene hauekin amaitzen da beraz, aurtengo Antzerki Zirkuitoa, antzezpene ugari eskeini duen zirkuito hau.

Getxoko III Antzerki Ihardunaldiak

Bertako Antzerki Esvolak antolatu ditu azaroan hasitako lehiaketa hauek. Urtearen bukaerarekin batera lehiaketa asko amaitzekotan dago, eta Getxoko honi ere gauza bera gertatzen zaio. Azken antzezpene **abenduaren 28an** izango da, eta honako lana izango da, hain zuzen: los forjadores del imperio, Boris Vian-en obra. Antzezpene Getxoko Antzerki Eskolak eskeinitako du, Alvaro Sanchez-en zuzendaritzapean.

kantaldiak

Abenduaren 28an, Eibarren, Txomin Artola, gaueko 10'etan.
Abenduaren 28an, Azpeitian, Jotakie, 'Urtzi' tabernan.
Abenduaren 29an, Algortan, Etoriki, 6'30etan, Faduran.
Abenduaren 27an, Zestoan, Ruper Ordorika, gaueko 10'etan.

Abenduaren 29an, Lakuntzan, Jotakie, Ilargi dantzalekuan, arratsaldeko 8'etan.

Urtarrilaren 3an, Lezaman, Benito Lertxundi, Herriko Pilotalekuan, gaueko 10'etan.

Urtarrilaren 4an, Elgetan, xomin Artola, Frontoian, gaueko 10'etan.

Urtarrilaren 3an, Hernanin, uper Ordorika, Aitor Zinemana, gaueko 10'etan.

Azkenik, Iturri-Berri Elkartak antolatu duen kantaldiaren berri emango dizuegu, urtarilaren 5ean, arratsaldeko 8etan, Oizungo Madalensoro Pilotalekuan, M-ak eta Hertzaina taldeen kantaldi bat izango da. Sarrerak honoko leku hauetan egongo dira salgai: Oizungo, Amazkar tabernan. Errenterian, Arkaitza tabernan. Donostian, Bilintx liburudendan, Azoka eta Frudik-en. Iruren, Centro musical irunes-en. Tolosan, Xanti tabernan. Lesakan, Zialdo tabernan eta Baionan, Zabal liburudendan.

asteko filmea

Martin GOIKOETXEA

Fideltasunak esperantzarik ez

Filmea: Se infiel y no mires con quien. **Zuzendaria:** Fernando Trueba. **Gidoia:** Trueba berarena Ray Cooney eta John Chapman-en antzerki obran oinarrituta. **Argazkia:** Juan Amorós. **Aktoreak:** Ana Belén, Carmen Maura, Santiago Ramos, Antonio Resines, Veronica Forqué, Bibi Andersen...

ANDRES VICENTE GOMEZ presenta

Milaka emanaldi izan ditu antzerkian izen bereko obra honek. Ez gara gu ordea antzerkiaren ikusle izan eta ezin egin ahal izango dugu konparaketarik bata eta bestearen artean.

Esan dezakeguna da Fernando Truebagandik bazela garaia obra dextekoa bat ikusi ahal izateko modukoa. «Sal Gorda» gogoratzen duena ohartuko da esaten ari garenaz, ez bait genuen obra hartan txorakeria mordo bat eta aktore galdu antzeko mordo bat baino ikusi.

Oraingo honetan badirudi munduko erraztasun eta bitarteko guztiak izan dituela nahi adinako filmea egiteko. Aktore aldetik hasi eta nahi izan duen plantila guztia aukeratu ahal izan du. Ana Belén bat, Carmen Maura bat, Bibi Andersen bat...

Ez aktore mailan bakarrik. Teknikoen aldetik ere nahi izan duena izan du.

Eta honelako komedia batetan garrantzitsua baldin bada ere gidoia eta aktoreen mugimendua, ez da gutxiagokoa eszenen eta eszenatokien eraiketa eta mobilidadea.

Komedia moduan atsegin da batez ere bere sugerentzia-zirikada eta xaxatze giro horregatik. Egoera erabat aldrebesak eta irrifarra sortzeko modukoak agertzen dira pantailan bata bestearen ondoren.

Aipatu beharrekoak dira Santiago Ramos bat eta Carmen Maura bat. Antonio resines, nahiz eta beste zenbait pelikuletan baino lasaixeago egon ez du eman dezakeena baino gehiago ematen, eta eman dezakeena ez da gauza handia.

Azken finean espagnolada ikusgarri bat dauka hemen ikusleak. Ez fu eta ez fa. Denbora pasatzeko... tira!

ARTE ERAKUSKETAK

GIPUZKOA

SAN TELMO MUSEOA. (I. Zuloaga. Plbza z/g. DONOSTIA). «Gure Artea 85» (pint. eta eskultura). Abenduaren 30a arte.

ALTXERRI GALERIA. (Reina Regente 2. DONOSTIA). Abenduan: Picasso (Lan grafikoa). Urtarrilean: Jose M. Zabala (pint. eta argazkiak).

GALERIA 16 (Buen Pastor 16. DONOSTIA). Eduardo SANZ («Euskalerriko garoak» pintura eta marrazkiak).

GOYAZ Galeria (Sarriegi plaza. DONOSTIA). Lopez Ayerdi (pint.). Urtarrila 8a arte.

GAKP (Garibay, 20-22. DONOSTIA). «Arrastalu» Carlos Zabala (pint.).

AKM (Arrasate, 12. DONOSTIA). Juan Ramon Elizaburu (Oleoak).

COLCHONERIA (San Vicente. DONOSTIA). Alejandro Tapia (pinturak).

GASPAR Galeria (Santxo Enea, 16. ERREENTERIA). Arreseigor (pint. eta eskultura).

XENPELAR Etxea (Magdalena, 32. ERREENTERIA). Artista Berrien 27. Lehiaketa. Urtarrila arte.

IRUN (P. Colon, 13). «GAREN». Urtarrilaren 5a arte.

AZPEITIA (Arsubia kalea, 7). Azpeitiko Arte eta Diseinu Eskolako irakasleen erakusketa. Urtarrilaren 7a arte.

ARABA

SALA INDEPENDENCIA (Independencia Kalea, 3. GASTEIZ). EDUMA (pintura). Urtarrilaren 6a arte.

SALA San Prudencio (San Prudencio, 30. GASTEIZ). IGNACIO ZULOAGA (erakusketa antologikoa). Urtar. 6a arte.

CASA DEL CORDON (Cuchillería, 24. GASTEIZ). PARALELO 1. Abenduaren 31a arte.

CAFE CARUSO (Enrique Eguren, 9). GREGORIO LOPEZ. Abenduaren zehar.

BIZKAIA

DURANGOKO ARTE ETA HISTORIA MUSEOA. JUANA CIMA (pint.). Urtarrilaren 15a arte.

BIZKAIKO FORU ALDUNDIA. (Gran Vía, 26. BILBO). ERTIBIL (erakusketa itinerantea). Urtarrila arte.

BILBOKO ARTE EDERRETAKO MUSEOA. (Kasilda Iturriza parkea z/g.).

WINDSOR GALERIA (Marqués del Puerto, 10. BILBO).

Juan Mari Bandres ez luke ametituko ETA Militararekin negoziatzerik

EUSKADIKO Ezkerrako Juan Mari Bandres parlamentariak Madrilgo «Epoca» astekari eskuindarrari egindako deklarazioek makina bat hauts harrotu dute. UCDren garaietako Roson ministrariarekin ETA p-m VII.aren suntsitzea nola negoziatu zenaz hainbat xehetasun eskaini ondoren, Barriionuevoren manamenduz Txomin Iturberi bidali zion mezua nola jestionatu zuen kontatu du solasaldi horretan, horren ostean zer negoziatu daitekeenari buruz bere eutzia emateko.

Bandresen hitzetan, «ez dugu ametituko ETAK inorekin negoziatu dezan, bere suntsiketa ez bada, borroka armatuaren amaitzea, armen entregatzea eta reintsertzioa». Ez da, bere eritzian, ETArekin politika alorreko ezer negoziatu behar, erakunde hori gaur egun inboluzio faktore huts bat delako. Esan daiteke QSOEren tesieara asko hurbildu direla EEko lehen-dakariaren hitzak. Bukatzeko, Arzalluzen eritziari jarraiki, Europako autonomiarik zabalena gozatze berrak dugu euskaldunok.

Europari Mikel Zabaltzaren hilketaren salatzen gutun zabal bat

EUROPAKO erakundeen aurrean Mikel Zabaltzaren hilketaren inguruko iluntasuna salatzeko gutun bat prestatu eta sinatzeko zabaldu dute «Herria 2.000-Eliza» aldizkariako arduradunek, horrevan argi eta garbi adierazten dela Euskal Herriko jende asko ziur gaudela Mikel Zabaltza torturapean hil zutela, eta halako gertakizunak posible egiten dituen Lege Antiterroristaren kontra zerbaitekin egin dezaten.

44 parlamentariak sinatu dute, eta 700 udalgizonek, PNVtik hasi eta HBrainokoe, horien ondorekin hainbat komunikabide, kultur talde, langile eta abarrek ere beren adostasuna agertu dutelarik. Ekintza horrekin PNV eta HB

arteko inguratze bat ematen dela eritiziz, gogorak izan dira Estatu Espainolean idatzi eta esan direnak. Hala ere, Zabaltzaren heriotza bere gainetik kendu nahi du mundu guztiak. «Intezviu» astekariak Raul del Pozoren eskutik argitaratu duen erreportatua horren lekuko: Intxaurrendoko koarteleko guardia civilak agertzen dira «Información»-ekoie errua boteaz. Hiru hipotesi Raul del Pozoren erreportaiarentzako: a) Egia da Guardia Civilaren barruan tendentziak daudela eta Zabaltzarena aprobetxatu nahi dute modernizazioaren aldekoek; b) Guardia Civilaren buruek esku ezkerrez irudi garbitze operazio gisa planteatu dute; c) PSOE, Barriionuevok bere gizonei eskaintzen dien segurtasuna garbi utzi duelarik, Guardia Civilaren «okerretatik» desmarkatu nahi du.

«Ritz»eko gosariak urtebeteko gartzelaz ordaintzen dira

HARRIDURA izan da Madrilgo Supremoak Jon Idigoras eta Iñaki Ruiz de Pinedori ezarri dien zigorrak sortu duena bazterretan. Auzitegi Gorenak urtebeteko espetxe zigor bana bota die Herri Batasunako bi buru horiei, eta ehun mila pezetakoko multa, Madrilgo hainbat kazetarirekin egiten ziren «Desayunos del Ritz» izeneko prentsaurrekoan terrorismoaren apologia egin omen zutelako.

Euskal Herriko sektore zabaletan ez zen holakorik espero, prentsaurreko hartako bertsio ezberdinak irakurri eta entzun ondoren? eta batez ere Tolosako zinegotzien auzia nola buki tu den ikusita. Baina Barriionuevok Marcos Vizcayari erantzutean Madrilgo parlamentuan erabilitako tonua ez zen kasualitatea izango, eta justu Eguberri bigarrean eza-gutu da Idigorasi eta Ruiz de Pinedori «apologia del terrorismo» egiteagatik ukatu zaien zigorra. Garai zaharretan bezala.

Felipe Gonzalez negoziatzearen alde baina... Nicaraguan

BERRIAK jende asko utzi ditu harriturik: Managuan Espainiak duen enbaxadan jadanik bilkurak egin ditela sandinisten eta oposizioaren artean, eta hori esaten duenak talde antisandinista armatu eta yankiek ordainduen nolabaiteko bake edo tregoa iritsi nahi litzatekeela ulertzen da.

Baina harriarriago egin zaigu Felipe Gonzalez Nicaraguako egoerari irtenbide negoziatu bat proposatzen ikusi dugunean. Contadorako bake plana porrot egiteko bidean, Estatu Espainolak bete nahiko omen luke berak utzitako zuloa. Esplikatu denez, gobernu sandinistak lehenik akordio bat iritsi beharko luke sozialkristau eta liberalekin, gero hauek «contra» direlakoan ekintza armatuak salatu zitzaizuten eta tregoa batera bultzatu. Euskal Herrian asko hasi dira pentsatzen zer izan litekeen Nicaraguan holako bidea proposatzearen arrazoina Felipe Gonzalezentzako. Batzuen ustez amerikanoen jokoa ari da egiten. Beste zenbaiten eritiziz, indar handia omen dute «contra» horiek. Bi posibilitateek badute aplikazioa Euskal Herriko kasuan.

1986: urte berrian ere politikak lehengo lepotik burua

OTANen inguruko eztabaiden inguruan mugituko da hein handi batean ondorengo hilabeteetan politika.

Zabaltzaren hilketak sortu dituen protesten oihartzunekin burutu zaigu 1985 hau. 1986ak Hegoaldeko lurraldeek beren foruak galdu zituztenaren 110. urteurrena eta azken gerra zibilararen 50. urtemuga edo urrezko ezteiak ekarriko ditu. OTANen inguruko polemika gorienean egongo da urte berri honetan, eta udazkenean tokatzen diren hauteskundeek zentratuko dute politikaren joanaren ardatza. Euskan Herrira tregoa bat ekarriko lukeen negoziaketa, PNVren krisia, gerra zikina... Buruhasutez beterik hasten zaigu urtea. Nola bukatuko den, hurrengo Santamasek esanen.

Zabaltzaren desagertze eta ondorengo hilik agertze ilunak iratzarri dituela dirudi Lege Antiterroristak egunero hainbeste euskaldunentzako suposatzen duen basakeria normalizat hartzera iristen ari ziren euskaldunak. Autopsiaren ondoren Madrilgo gobernu eta komunikabideak kontraerasoan sartu direlarik, Estatuko eritzi publikoa lasaituko dute baina Euskal Herrian «Fuerzas de Seguridad del Estado» direlakoan irudia lehenez gain hondatua geratu da.

PNVtik HBra, EETik paseaz, euskal barrutiko alderdiek aldarrikatu dute Lege Antiterroristaren bidegabekeria; eta horretan Eusko Jaurlaritzak oso ere epelegi jokatu duenaren kontzientzia dago kalean. Sozialistengan, ordea, alderantzizko fenomeno eman da, eta PSOE osorik plegatu da Guardia Civilaren defentsan, Garcia Damborenearen esaldiak eta Barriornuevoren jarrera «chulescoa» eskandaloraino iritsiz.

Euskaldunok gara sozialistentzako prezioa

ETArekiko negoziaketa hipotetikoak zirela eta ez zirela haizatzen ziren bitartean, Madrilgo komunikabideetatik hedatzen zen informazioak bat baino gehiago eramanez pentsatzera sozialistak indar faktikoei dituzten kontraesanetan aztarrika ari zirela, luzarora beren irtenbide propioa eskaintzeko. Zabaltzaren kasuan Barriornuevok Parlamentuan erakutsi duen aktuazioak, eta Parlamentu guz-

Iparraldean EMA izango da martxoko hauteskundeetako inkognita, eta edonola ere abertzalegoan urrats bat suposatuko du.

Foruen galeraren 110 urteurrena, 36ko gerraren 50.a

Aurten betetzen dira 110 urte Hegoaldeko lurraldeetan mendetan zehar eraikitako Foruak kendu zituztenetik. Ordurako Iparraldeko hiru probintzietan kenduak ziren, Iraultza Frantsesa-

rekin. Hegoaldea astindu zuten gerra karlisten bukaerarekin helduko zen Foruen galera, 1876ko uztailaren 2lean.

Egun gogoangarri horren ehunur-

teurrena, 1976an. Franco hil ondorengo ezinegon hartan, famatu egin zen. Orduan «Zeruko» zen ARGIA honek ere zenbaki berezi bat eskaini zion. Baina ospakizun guztien artean sonatuena Bergarakoa izan zen. Orduan ernez zetorren Alkate Taldeak (Jose Luis Elkoro buru zuen hark) Hego Euskal Herriarentzako eskubide historikoak ezagutzea edo Lizarrako Estatutua onartzea proposatzen zuen agiri bat pasa zien beste udalei.

Udal mordoxka batek sinatuko zuen agiria, eta uztailaren 2lean Bergaran egin zen pleno aitzakia hartuta. Euskadiren alde hildakoen izeneko meza batekin, abertzaleak pilaka bildu ziren herri hartan.

Joan zen udan euskaldunon eskubide historikoei buruzko ihardunaldi batzuk ospatu ziren, eta ildo horretatik aurtengoan ospakizun gehiago ere izanen da. Eskubide historikoak, bestalde, frangotan aipatzen dira PNVko sektore batean, eta gure intelektual eta politikoa berotzen badira eztabaida

tiak ametitu dion txuleria horrek, ematen dute sozialistek gobernura iristeko sinatu behar izan duten taloaren neurria.

Oraindik eskandalizatuta daude Francoren kontrako oposizioan edo trantsizio garaietan Julen Elgorriaga, Ramon Jauregi eta abar ezagutu zituzten hainbat, Madrilgo gobernua- ren politikari laguntzarren erakusten ari diren zinismoagatik. Ezin espero aldaketarik jarrera horretan, areagot- zea baino, OTANen arazoa behin eta betirako finkatu beharra eta hautes- kundeak gainean ditugunez.

1986 honen lehen zatian zalantzarik gabe OTANen defentsan zentratuko dira sñzialistak, **Pedro Altares** komen- tarista politikoak aipatu duen sal- buespena salbatuz; Altaresen garbi ikusten du OTANen alde kanpaina egiteko Europako Ekonomi Elkartean sarturik egotea plataforama egokia- goa dela. «Se confía que desde esa pla- taforma sea más fácil conseguir el an- siado sí. La política de las próximas semanas, salvo que la situación en

Euskadi empeore, se va a reducir a ob- tenerlo.

OTAN, eztabaidarik beroenak iristeko daude

Kanpaina xorretav interferentzia gogorrek suertatu litezke Euskadin zer gertatzen denaren arauera, Gabon bezperan ETA Militarrek Atares guardia civil jeneral erretiratua hilt- zean erakutsi zuen bezala.

Hala ere OTAN erdian egongo da. PSOEek bere barruan unanimitatea lortu du, eta korronte «kritiko»koek kritikoegi ez direla erakutsi dute, Ju- ventudes Socialistasekoek bezala, OTANen kontrako beren jarrera pu- blikoki erakusteari uko eginez. Duda- rik gaj e, Zabaltzaren kasuan bezala, sozialistek agintea hartzerakoan ope-razio global bat egin zuten, eta beren parte bat beteko dute, kosta ahala kosta.

Azkenean erreferendumik izango den ez dago garbi, ordea, eta hipotesi hutsa den bitartean Euskal Herriko alderdi politikoez ez dute oraindik

horren aurrean zer egingo luketen adierazi. PNVk aspaldi eman zion baietza OTANean sartzeari, Parla- mentuan, baina KP bera ere absteni- tuko litzatekeen erreferendum batean ez sartzeko aitzakiarik bilatzea ez luke zail izanen.

Beste aldetik, OTANen kontrakoak daude. «Mubida» delakoa dago bate- tik, eta «OTANen kontra eta nazio burujabetzaren aldeko Manifestua» bestetik, duela aste gutxi bien arteko ezberdintasunak eta kointzidentziak deskribatu genituelarik. Erreferendu- mik baden edo ez seguru jakiten den bezain laster, Hego Euskal Herritik nola erantzun behar zaionaz eztabai- da mamitsurik izanen da.

Iparraldean eta Estatu Frantsesean hauteskundeak martxoan

Hegoaldean OTANekin bueltaka ibiliko garen bitartean, martxoan arte Estatu Frantses mailako hauteskun- denetan burubelarri murgildurik ibili- ko dira Iparraldeko euskaldunak. Eta aldaketarik gerta liteke.

Eskuina betiko moduan presenta- tuko da, Inchauspé eta kazikeak buru direla, irabazteko asmoz. Zergatik? Iparraldean nahiz Pyrennées Atlanti- ques departamenduan beti nagusi izan direlako, Estatu mailan eskubi- tartze prozesoa nabarmena delako, eta aurreko bozketan Destrade sozialista- ri babesa eskaini zioten abertzaleek orain are uiatzen dutelako.

Sozialistak eta komunistak beti be- zala joango direlarik, berrikuntza oraingoan abertzaleen artean datza. PNVren inguruko operazioa antolat- zen ari den André Luberrigaren «Goiz Argi»koaz ez dira aurkeztuko, sortu berriak izaki. Eta aldiz, jadanik propaganda erruz egina dute Ezker Mugimendu Abertzalekoek. Iparral- deko edozein ormatan ikusiko duzu «Atxik!» txartel deigarria.

Espero baino gehiago ari zaie kos- tatzen beren programa zehaztea. Ez da harritzekoa, orain artean abertzaleak berezi dituen hamaika arazotan ados jarri behar izan dute eta: hauteskun- deetara aurkezte, euskal departa- mendua, borroka armatua, mugimen- duaren izakera... Ikusi beharko da orain artean EMAtik aparte geratu di- ren abertzaleek zer egiten duten, «Izan» eta «Enbata» ingurukoek, Kanboko «Ipar Euskadi Gaur» ihar- dunaldian aipatu zuten hautetsi talde-

interesgarriak ezagutu dezakegu dato- zen udaberri eta uda aldean.

«18 Julio»aren urrezko ezteiak

1936 gerraren hasierak berri, egun hori baino hiru lehenago beteko ditu urrezko ezteiak. Fazismoaren indarra erakusteko, eta demokrata espainolek «reconciliación nacional» delakoa lau haizeetara aldarrikatu dezaten aukera proposa izanen da uztailaren 18a.

Demokrazia berri honetan gerra zi- bil hura ofizialki nola interpretatzen den ikusi ahal izango dugu. Baina eus- kaldunontzako beste irakurketarik ere ekarriko du. Batetik, euskaldunok geure artean ezagutu genuen gerra zi- bila aztertze eta bere ondorioetatik ikasteko (Nafarroako egoerak zeriku- sirik badu harekin) balio behar digu.

Eta bestetik, Estatu Espainolarekin ditugun harremanak berriro auzitan jartzeko une egoki eta sinbolikoa litza- teke. Beti ere, Foruen kasuan bezala gerra zibilarenean, gure historiari erre- paso bat eman eta etorkizunaz eztabai- datzeko abagadunak.

Gerra zikinak sustorik eman dezake

Karlistadek eta gerra zibilak baino askoz gertuagotik astinduko ditu, dena dela, beste gerra batek gure kontzient- zia, azken urteotan ari zaigun gerra zikinak, azken hilabeteotan berotu it- xurak dituenak.

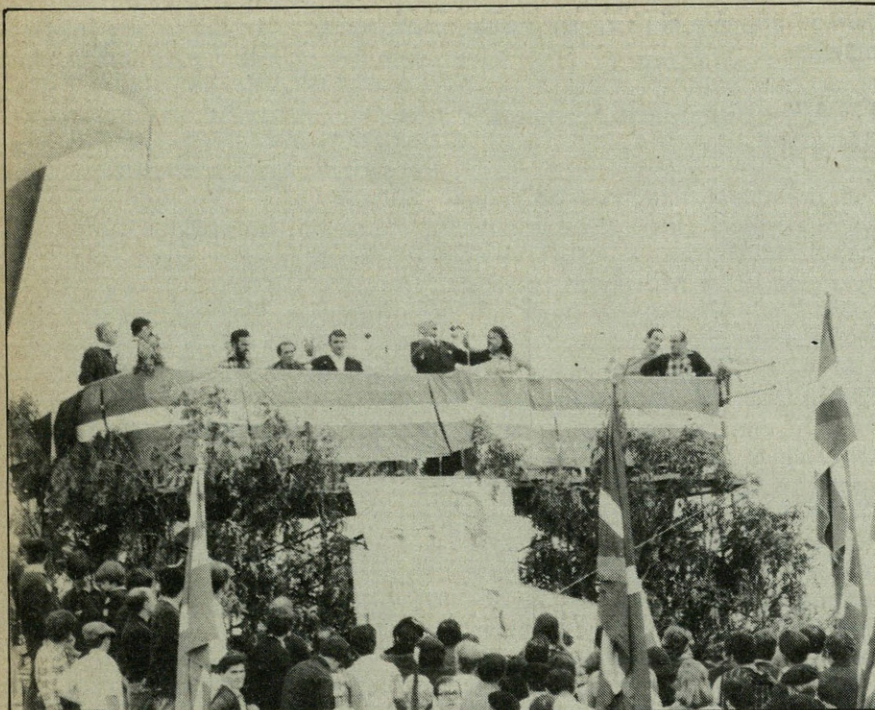
Bukatu berri den urtean errefuxia- tuen kontrako erasoak latzak izan dira, gerra zikinean ihizi selekzionatuak («Egin» egunkariaren delegatua zen Galdeano juxtu manifestaldi baten ondoren, etxe ondoan, argazkiak en- tregatzera zihoala) eta indiskrimina- tuak (Baionako lauak) konbinatu.

Guardia Civilaren eta polizia espai- nolaren ekintza irregularrak ere ugari- tuz datoz azken bolada honetan: kon- trol bitxiak, kontrolik gabeko detent- zioak eta mendiko interrogatorioak. Iruñean paisanozko inspektore bat- zuek emandako jipoiak...

Inkontrolatuén ekintzak ere ugelduz etorri dira azken hilabeteotan. Tolosa- ko kontzejal bati autoa lehertu zioten, Oreretako gazte abertzaleei «GAL» sglak markatu, «Bilintx» liburuden- dari IHERgailu bat ipini, eta abar.

Ekintza horien egileek erabateko in- punitatea gozatu dute, eta 1986rako ere bidea libre, beraz. Gerta liteke horiet- a gertakizun batek aurrerago aipatu ditugun ezt abaidei protagonismoa kentzea. Gerra zikina, egin diren pro- bek oztupo gutxi zutela ikusi denean, errez erabiltzeko tentaldia eskueran dago beti.

I.Z.

PNVko krisia oraindik zintzilik, eta nola edo hala konpondu beharra daukate nafartarren arazoa.

koek. Optimista datoz, dena den, EMAkoak: «Ainitz gira. Elkar gaiten» dio beren afitxak.

Hegoaldean eta Estatu Espainolean ere hauteskunde urtea

Zazpi hilabete beranduago egokitzen zaizkigu hauteskunde lejislatiboak Estatu Espainolean. Legez urri aldera izanen lirateke, baina ez lango erabat baztertua beste hipotesi hau ere: OTANi buruzko erreferenduma ez egiteko, edo bere zentzua erabat atdatzeko, udaberrira aurreratu ahal izango liratekeela hauteskundeak.

Dena dela ere, 1986 hauteskunde urtea dugu eta errealtate horrek kutsatuko ditu bazter guztiak. Euskadi mailan ere elektoralismoak mugatuko ditu alderdien jokabide gehienak, jadanik mugatzen ditu.

Eta mundu guztia PSOE eta PNVri begira jarriko da. PSOEek normalki botoak galdu behar ditu, lau urteotako agindu betegabeek desgastatuta. Baina interes asko dago PSOE Hegoaldean indartsu mantentzeko, eta eginahalak egingo dira hori indartze bidean. Enrike Casas-ekin gertatu zena euskaldun askoren buruetan dago oraindik, bera hil omen zutenei pasa zitzaizena bezala.

PNV berriz bere berne ahuldadea gainditu beharra dauka hauteskun-

deak baino lehen. Barruko liskar guztiak oriekin irudi kaxkarra ematen du, eta duela hilabete pare bat egindako publikitateak («Avanzamos hacia Europa...») pulamentu eskasekoa ateratzen.

Baina hasiera batean uste zena baino zailagoa da krisi hori gainditzea. Urruti geratu ziren LTHren inguruko eztabaida haiek, eta Gipuzkoan nagusi diren kritikoek krisia konpontzeko alderdiaren politika sakonki eztabaidatzea nahi dute.

PNVren krisia, Nafarroa eta estrategi arazoak

Gipuzkoan kritikoen artean «gogorrek» irabazi dute, eta EBBko ofizialistekin tratua egin nahi zuten Joseba Arregi eta Rikardo Etxepare bazterturik geratu dira. Bizkaian berriz, urte hasieran bertan datoz hauteskundeak, eta jadanik Arzalluz BBBko buru egiera datorrela iragarri da. Garaikoetxearen aldekoek nor bultzatuko duten ez da jakin oraindano.

Baina Nafarroako jeltkideen egoera dago zintzilik. Eta jadanik arazoa ez da horiek berriz alderdira sartu daitezkeen erabili behar den formula, ez, hor ere jauzi koalitatiboa eman da. Alderdiaren zuzendaritzatik nafarrantzako estatus berezi bat proposatu da. Hiru probitziak osatutako Komunitate Autonomoa eta Nafarroako Komunitate Forala elkarrengandik

gero eta aparteago erakundetzen ari direlarik, horrek ere alderdi barruan izan behar du ondorioa.

Azken Batzar Nazionalen garbi utzi zen Nafarroa Euskadi dela zailantzarik gabe kontsideratzen dela, baina barne egituraketaren aldaketek dauden zurrumurruak ez ziren ezeztatu. NBBren harremanak beste Buru Batzarrekin nola erregulatu behar diren bezala hemendik aurrera PNVk orokorki markatu behar duen estrategiaz eztabaida gogorra izan daiteke ondorengo hilabeteotan.

Eta negoziaketari buruzko eztabaidak

Eta 1986an behin eta berriz aktualitatea izango da ETArekiko negoziaketaren ingurukoa polemika ere. Inaki Esnaolak ARGIA deklaratzeko zutuenetik garbi ageri da Herri Batasunaren negoziaketa baten posibilitatea nahiko gerturako ikusten dela. Negoziaketa batera iristea alde guztiei interesatzen zaiela esan liteke, eta ETak berak ere azken urteotan bere ekintza armatuekin erakusten duen dinamika ere posibilitate horri begira neurtua dirudi.

PSOEek ere interesatua behar du, zer esanik ez Euskal Herriko alderdi politikoek. Baina negoziaketa posible horri begira Madrilatik ezer eskaini ote dezakete? Nafarroaren eta Komunitate Autonomoaren arteko zatiketa gainditzeko urratsak emateko egoera nahiko ondua al dago? Polizia eta Guardia Civilak hemendik alde egite bidean kontzesiorik ametituko al dute? Eta amnistia?

Urte bukatzeko lau indulto erabaki ditu Madrilgo gobernuak, orain arte reintertzioak egin duen bidean jauzi koalitatibo bat ematera prest dagoela adierazi nahiz, ezker abertzaleak beti arbuaiatu duen bidetik SBaina edozein negoziaketaren bideratzeq urrats asko izaten duelarik, negoziaketak gertu nahiz urruti egon gaia polemikaren erdian egonen da.

Aurreko arazo guztiekin gainezka ageri zaigu, beraz, hasi bezain pronto urte berria. Ederra izango litzateke urtesasoi honetan, heldu den neguan, «hau behintzat betirako konpondu dugu» esan ahal izatea. Baina Zabaltzaren heriotzearen oihartzunekin iritsi zaigu Urtats... eta egia esan ez da oso iragarpen esperantzagarria.

Iñaki ZUBIONDO

URTEKARIA

Gure kulturaren ikuspegi egoki bat edukitzeko eskueran behar duzun liburua. Bere 320 orrialdeetan aurkituko dituzu:

- 12 hilabeteotako pertsonaiak.
- Luis Mari Bandresekin eta Joxe Azurmendirekin elkarrizketa luzeak.
- urtebetez euskal kulturak bizi izan dituen gertakizunen kronologia.
- sail bakoitzarentzako balantze bana.
- kultur munduan urteak eman dituen polemikarik mamitsuenak.
- euskarari buruzko legeen bilduma eta azterketa sakona.
- euskal kulturaren agenda.

Euskal Kulturaren URTEKARIA 85

HARPIDEDUNENTZAT MERKEAGO

Jadanik kaleran 1.000 pezetatan salgai dagoen URTEKARIA 85 hau, merkeago eskaintzen die ARGIAk bere harpidedunei. 800 pezetatan hartu ahal izango duzu etxean, harpideduna bazara, «contra reembolso» modura ordainduz. Urtekaria etxean jaso nahi baduzu, bete eta bidaliezaguzu ondoko txartela.

IZEN-DEITURAK _____

HELBIDEA _____

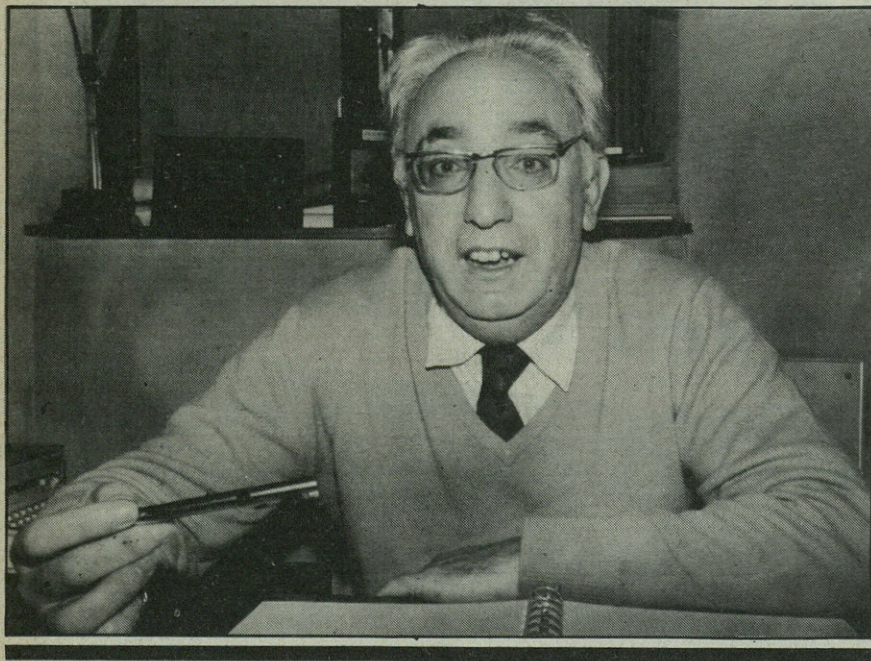
HERRIA _____

HERRIALDEA _____

Harpidedun zenbakia _____

Juan Lekuonarekin Loiolako Herri Irratiaz

Antena berri bat 25. urteurrenarako

Hogeita bost urte beteko ditu hilabete barru Loiolako Herri Irratiak. Hogeita bost urte eta antena berri bat izango ditu hemendik aurrera indar handixeagoz emititzeko. Juan Lekuona dugu 25 urte horietako lekuko zuzenena. Loiola eta Donostiako Herri Irratietako zuzendari batera izandakoaren hitzetan behin baino gehiagotan sartu dira bi irratiak kontuak. Azken mende laurden honetako historia txiki bat pasa dugu uhinetatik paperera.

A.— Otsailaren hamaikan beteko dira 25 urte Loiolako Herri Irratia sortu zenetik. Nolako izan zen sorrera?

J.L.— Nahiz eta zeremoniak eta uztaileen 3lean egin 1961.eko otsailaren 1lean inaguratu zen ofizialki. Lehendik ere emitituak zituen zenbait gauza. Nola sortu zen? Pittin bat «Segura Irratia»k bultzatuta. Ideia onartu egin zen, baina ez zen egin nahi beste «Segura Irrati» bat. Hasieran erligioari oso loturik egon arren, «Loiola»k

serioago izan nahi zuen, ez hainbeste baserritarrentzat, kontutan hartu nahi ziren gune industrializatuak ere. Agian horregatik hasieran ez zen izan «Segura» bezain euskalduna, baina bai beste emisorak baino dextente euskaldunagoa. Euskarak gero eta indar handiagoa hartu zuen Herri Irratian eta ja orduan lokutore elebidunak izatera jo zuen «Loiola»k.

Egunero emititzen hasi zen programazio estable batekin jende ezberdi-

nari zuzenduaz emisioak.

A.— Ze hilakaera izan du 25 urte hauetan Loiolako Herri Irratiak?

J.L.— Lau etapa bezala daude Loiolako Herri Irratiaren historian. Etapak emisora kanpotik ezarrita etorri zitzaizkigun.

Lehendabizikoa 61. urtetik 65.era-koa dugu. «Loiola»k onda median funtzionatu zueneko. Jende gaztea, berria, lkasten ari dena dago orduan. Programazioa orduko irratigintza normalizatuari hurbildu nahi zaio, nahiz eta bitarteko handirik izan ez. Emisora probintzian zegoen. Ez da hori ahaztu behar. Publizitatea bilatu beharra zegoen. Jendea komentzitu probintzia barruko emisora batetan publizitatea egiteko...

Gauzak egiten hasi eta herriak ondo erantzun zion irratiari. Jendeak nabarmendu zuen bai hizkuntza aldetik, bai ideologia aldetik «Loiola» ez zela beste irratiak bezalakoa. «Euskalduna» zen. «Loiola»ren orduko arrakasta beste arrazoi batetan ere bila daiteke. Gipuzkoa ez da Euskal Herriko beste probintziak bezalakoa. Bizkaian, Araban eta Nafarroan asko zentralizatzen dira gauzak hiriburuan. Gipuzkoan hiriburuak ez du zentralizatzen probintzia. Eskualde bat bada go han Donostiatik aparte gelditzen dena. Urola alde hori, Eibar aldea, Arrasate aldea... Honela lortu zen «Loiola»k, nahiz eta hiriburuko irratiek baino bitarteko arras gutxiago izan, audientzia handi xamar bat bereganatzea.

1965. urtean gobernu agindu batez itxi egin zuten emisora.

A.— Eta zer egin zuen orduan?

J.L.— Kanpaina bati hasiera eman zitzaion kideak edo harpide modu-koak lortzeko. Bost mila familia kon-

prometitu ziren hilero diru kopuru bat jartzera. Honek ere erakusten du «Loiola» erabat onartua izan zela eta arrakasta handia zuela jendearen artean.

Urte betez isilik egon ondoren berriro irekitzea lortu zuen baina oraingoan frekuentzia modulatu.

Bigarren etapa bati eman zitzaion orduan. Ignacio Arregi etorri zen orduan zuzendari-orde eta programazioaren arduradun bezala. Indar berri bat eman zion emisorari, artistikoago, serioago, landuago... Kategoria bat lortzen du orduan. Beste edozein emisorarekin konparatzeko moduan nahiz eta artean bitarteko urriagok izan.

A.— Noiz hasten da hyugarren etapa?

J.L.— 1970. urtearen bukaeran. Ni zuzendari nengoen Loiolako Herri Irratian eta urte bukaera horretan Donostiako Herri Irratiaren zuzendari bezala jarri nintzen, horrela bi emisoretako zuzendaritza neramalarik. Aldaketa ez zen zuzendaritzan bakarrik izan. Loiolako irratia jabe zena, Jesusen Konpainia, Donostiako Herri Irratiaren jabe izatera pasatzen da halaber.

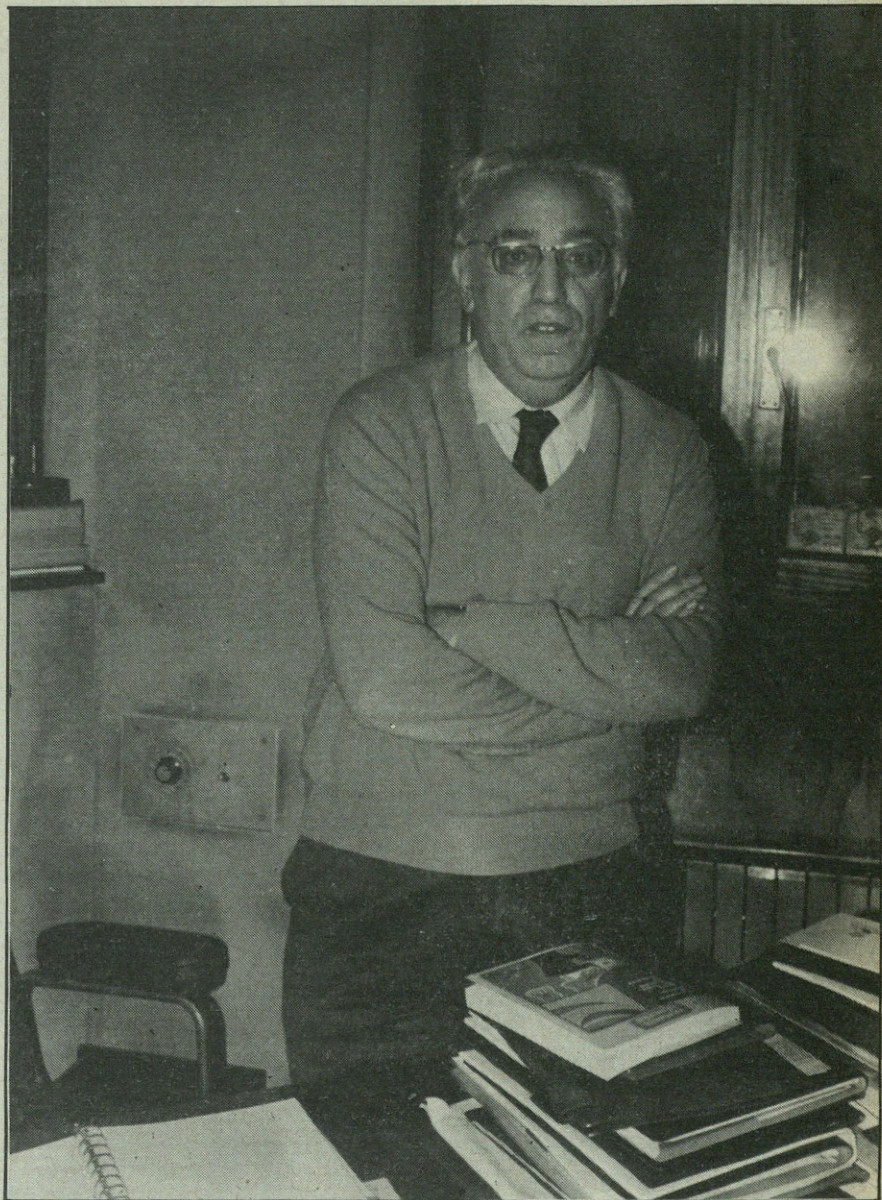
Kolaborazio estu bat hasi zen orduan bi irratien artean eta «Loiola»ri orduan falta zitzaion zerbait «Donostia»tik ailegatuko zstzaion; hau da, kontestatario izakera. Sei hilabete iragan besterik ez bien elkartzeko horretatik eta Mariano Ferrer etorri zen «Donostia»ra zuzendari bezala. Indar kontestatario bat eman zion honek. Legea ez errespetatzea erabat. Pittin bat urratu nahi izate legea. Kontutan hartu behar da orduan ezin zela irratiz politika kutsuko inolako berririk eman. Kirol albisteak bakarrik uzten ziren. Egunkarietatik zerbait irakurtzen zen, baina politikoa ez bazen. Herriak informazioa eta horrela. bestela debekua zeterren.

Beste etapa «ausartago» hau ere oso ondo onartu zuen entzulegoak. Izan ere komunikabide kontestatario bakarra bilakatu zen ia ia.

Zigor batzuk ere izan ziren. Zuzendari bezala sei hilabetez destituitu ninduten. Gero ez zidaten utzi bi irratien zuzendari izaten... Baina halaz eta guztiz ere jarraitu egin zuen bi irratien arteko loturak.

A.— Azkenengo etapa gatz.

J.L.— Irratian informazioa ematen uzten hasi zirenetik hasten da etapa berri hau. Poliki poliki hasi zen hasi ere. Irratikate handiei informazioa

Programazioan ia ehuneko 75 daukagu euskaraz, baina euskara ez da gatzelera bezain publizitario eta ez du jendea hainbeste erakartzen.

ematen uzten zitzairen bitartean guri zigorrak etortzen zitzaizkigun behin eta berriz. Baina piskanaka piskanaka iritsi zen etapa berri hau. Posiblea zen gai ezberdinetaz ihardutea. Posiblea zen kritikan egitea.

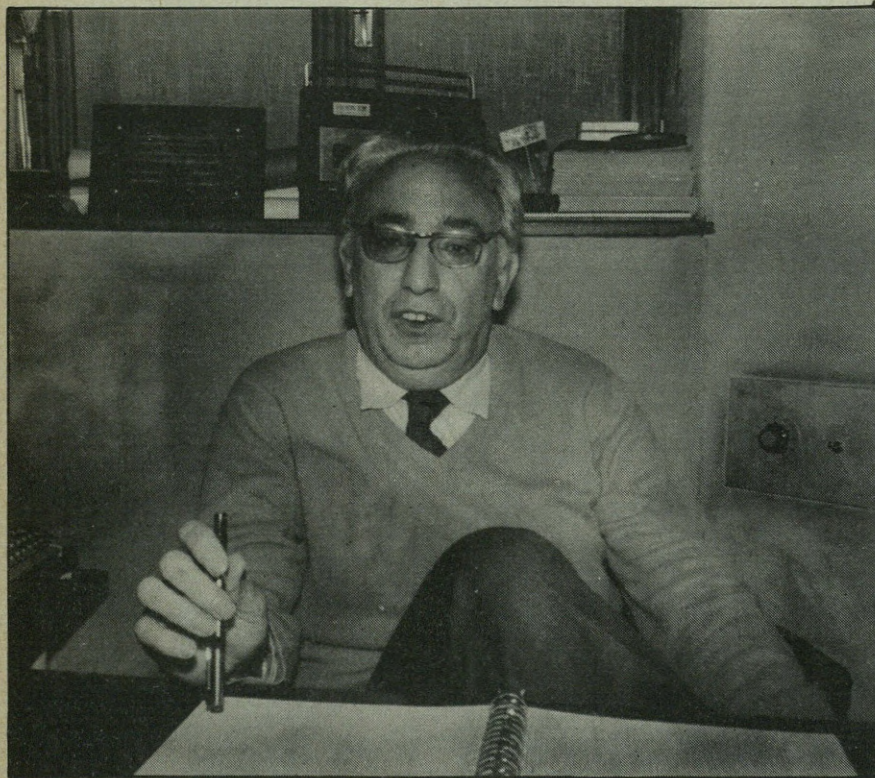
Agian laugarren etapa honetan ez dugu lortu besteen mailan egotea. Euskal Herriatik kanpoko gauzetaz informazioa emateko ez daukagu beste Irratikateek izan dezaketen indarririk. Eta jendeari interesatzen zaio Euskal Herriko gauzetaz gain kanpokoetaz ere informaturik egotea.

A.— Baina COPE (Cadena de Ondas Populares)en barruan dago estatu mailan...

J.L.— Printzipioz Conferencia Episcopal Española-ren esku dagoen So-

ciedad Anonima baten barruan dago Herri Irratia. Une honetan, Euskal Herriko emisorak ez beste guziak soziedade horretan sartu dira. Onda Media estatala da horietan. Dena Madrildik egiten dute. Euskal Herrian horren kontra jarri ginen. Uste genuen ezin genuela Madrildik zeterren beste irratia baten bozeramaile izan. Oraindik tirabira moduko batean gaude Madrildik, baina badirudi autonomia moduko bat emango digutela, ez independentzia, ze juridikoki soziedade horren barruan bait gaude, baina ekonomikoki eta programazioa egiteko orduan badirudi autonomia bat izango dugula.

«Loiola»n errazagoa da akordioa lortzea, ze frekuentzia modulatu

Orain esaterako Luis del Olmoren programa ematen argi gara. Esan daiteke halabeharrez izan dela, iraun ahal izateko.

izanik eta hiriburuan ez egoteagatik badirudi ez zaiela gehiegi interesatzen programa nacional-ei begira. Horrela «Loiola»tik ez da Madrilgo programarik ematen.

«Donostia»k sartu beharra dauka joku horretan eta konponbide bat bilatu. Orain esaterako Luis del Olmoren programa ematen ari gara onda median. Esan daiteke halabeharrez izan dela. Iraun ahal izateko. Diru asko suposatuko luke guretzat programa hori ez emateak. Irrati programa bezala ona bada ere, ideologikoki ez gatzat bat berarekin, baina hori mantendu beharra daukagu ekonomikoki irratiaren sostengatu ahal izateko.

A.— Irratien audientziak begiratu eta ikusten da Euskal Herrian gehien entzuten diren irratiak Madrilgoak direla. SER katea, FMn eta onda median, eta Radio Nacional de España. Zergatik hori?

J.L.— Hasteko esan dezagun «Donostia»k 5 kilowatio dituela SERek daukan 10 kilowatioen ondoan. «Loiola»ren audientzia Radio San Sebastián batena baino txikixeagoa baldin bada ere esan daiteke maila berekoa dela beraien entzulegoa. Entzulegoak nahiago du irrati potente bat hartu.

Kontutan hartu behar da «Loiola» probintzian dagoela eta herri diferen-

tetako jendea harrapatu beharra daukala. Donostian errazagoa da entzulegoa harrapatzea. Jende multzo handiagoa dago. Probintzian asko mugitu beharra dauka inguruko herriak harrapatu ahal izateko.

Badago beste gauza bat. Euskarazko programa asko jartzeak gutxitu egiten du entzulegoa. Ez hainbeste «Loiola»ri begira, baina bai Donostiako Herri Irratiari.

A.— Kilowatioen arazoa diru gora-behara al da?

J.L.— Herri Irratiaren aldeko manifestaldia egin zenean, ministeritzan bazegoen director general bat gure oso «laguna» zena. Ley de radiodifusión bat egin zuten orduan, eta beste probintzietan egin ez zuena gurekin egin zuten: estatuan zehar RNEri edo SERi 10 kilowatio ematen bazizioten COPEri ere beste hainbeste. Hemen ordea SERi 10 eman zizkion bitartean Herri Irratiari 2 eman zizkigun. Legetik pisat atera eta 5 kilowatiorekin ari gara. Orain badirudi lege berriarekin berdintasunera iritsiko gara.

A.— Eta Loiolan antena berri bat eraiki duzue orain...

J.L.— Antena ezberdinak izan ditugu Loiolan. Lehendabizi onda mediakoa, 61.etik 65.era. Emisora bonba batez lehertu zutenean emisore indartsuago bat jarri genuen beste ante-

na indartsuago batekin batera.

A.— Noiz izan zen bonbarena?

J.L.— 1977.ean. Ekainaren hamakako gauean. Lehendabiziko hauteskundeak baino egun batzuk lehenago.

Orain zaharkitua geneukan antena eta berri bat jartzerakoan berria izateaz gain indartsuago izatea begiratu dugu.

A.— Zertarako antena indartsuago bat?

J.L.— Bilatzen duguna ez da hainbeste Euskal Herri osora ailegatzea baizik eta gune zehatz batetan fuerte entzun dadin. Zergatik? Irrati berriak sortu dira eta uhin mailan interferentzia frango sortzen dira. Emisora frantses berri batzuk badaude, Euskadi Irratia... Ahul xamar ailegatzen baginen zenbait tokitara honela ez ginen ailegatzen. Ailegatu ahal izateko beharrezkoa genuen indar handixeagoa izatea. «Loiola»ren eremua honela kokatuko litzateke: punta batean Durango, beste batean Gasteizko inguruak, bestalde Zarautzko inguruak.

Eremu horretan ondo entzun tadin nahi dugu. Bestalde orain arte «mono»n ihardun gara eta orain «stereo»n hasiko gara. Horretarako ere indar handiagoa behar genuen.

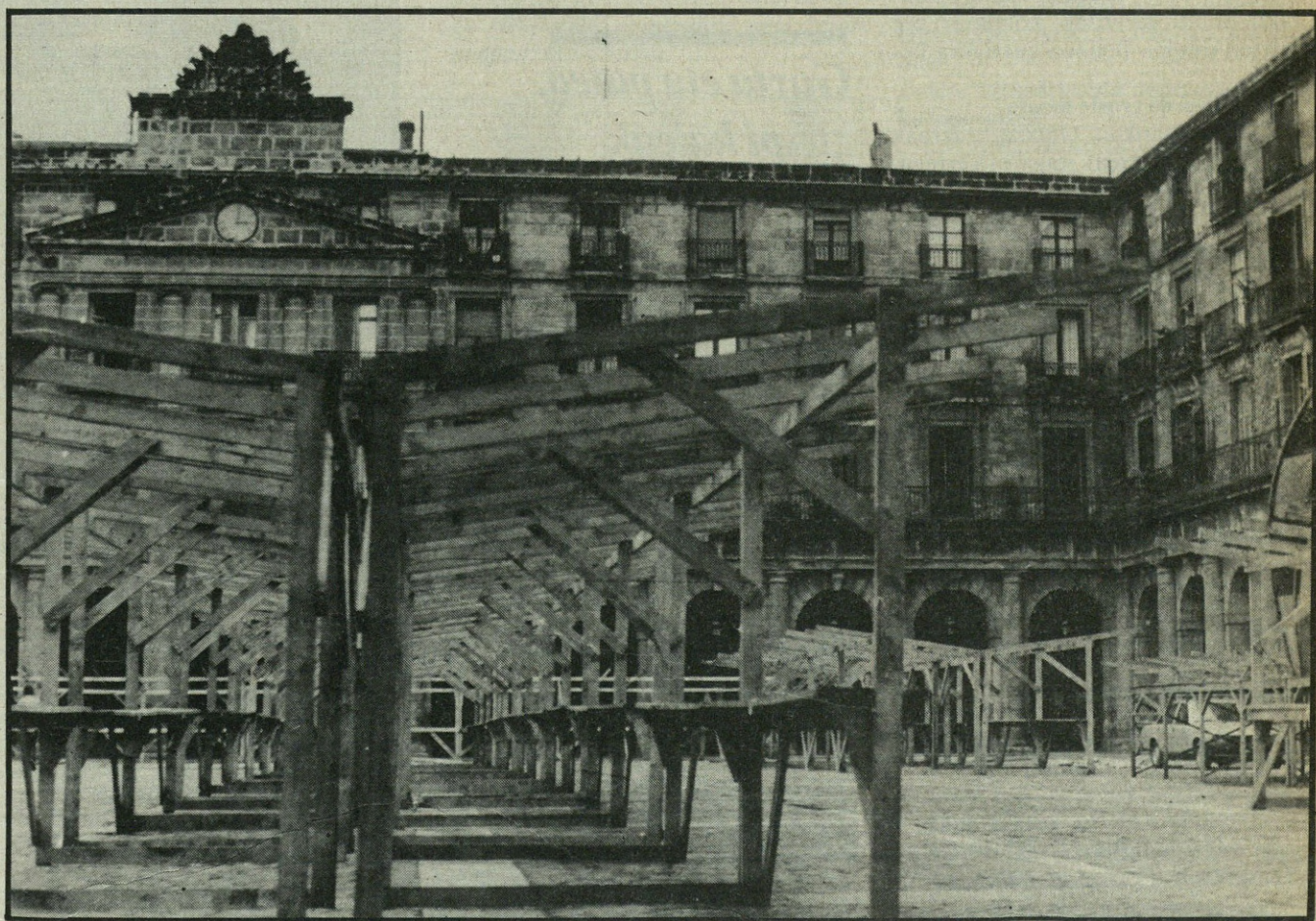
A.— Ze pertsonaia atera dira Loiolako Herri Irratitik?

J.L.— Hor dago Ignacio Arregi bat, Eusko Irratiaren zuzendari izatera joan zena. Hor dago Joxe Mari Iriondo ETBko zuzendari dena. Hor dago Jose Mari Otermin Donostiako Euskadi Irratiko zuzendaria. Badira beste batzuk ere bai ETBk eta Euskadi Irratiak eraman nahi izan dituztenak baino nahiago izan dutenak bertan gelditu.

A.— Zer nolako tratamendu izan du euskarak Loiolako Herri Irratian?

J.L.— Hasieran euskararen alde atera zen baina programazio handirik gabe euskaraz. Piskana piskana erritmoa hartze, joan zitzaion, gero jakin izan genuen ministeritzarekin izandako arazo asko eta asko euskararengatik izan zirela. Informazioa debekatu egin ziguten euskaraz, publikizatea ere bai, disko-dedikatuak ere bai... 66. urtean, berriz hasi ginenean fuerteago hasi ginen euskararekin. Gaur egun elebiduna da pertsonal guztia. Programazioan ia ehuneko 75 daukagu euskaraz. Dena dela arazo bat badago. Euskara ez da gaztelera bezain publikitariora eta ez du jendea hainbeste erakartzen.

Gabon giroa krisialdiaren erdian

Gabonak direla eta, txoripittoa (Magnetofoi txikia) poltsikoan artuta Bilboko kaleetara irten gara, giroarekiko informazio ahalik eta zuzenena hartzearren. Topikoak zenbait kasutan, hitz egiteko bildurra beste zenbaitetan, oso gutxitan ezer berririk. Urtero errepikatzen den Gabon giroaren islada izan daiteke erreportaia hau.

Enrroilatuen denda

Ledesma kalean behera dago gure lehen helburua, «Libreria Universal» delakoa alegia. Inportazio bidezko diskoak, talde ezezagunen maketak, musika berriaren azken ahasia, munduan diren fanzine guztiak, menturazko liburua, komikiak, narratiba berria...

Ilu-ri, dendari beltzaran bezain xarmangarriari zuzentzen dizkiogu gure galderak:

A.— Zeintzu dira sasoi honetan gehie! saltzen diren liburuak?

I.— Batez ere ipuinak eta oparietarako liburu garestiak, komikiak ere saltzen ditugu. Betikoa gutxigora behera.

A.— Zein da erosle moeta?

I.— Denetarikoa. Ohizko bezeroak eta baita ate aurrean iragatean erregaliren bat behar duela konturatuta sartzen dena ere. Gabonetan zoratzekoa da, denetarikoa dator.

A.— Gabonetan betiko bezeroak esku zabalagñak izaten dira, ?hizkoetan faino dyrutxuagooa gAstatzen duti, ala zez?

I.— Bai, opariak egin beharra bait daukate, bezeroako hiruren bat erregalu, bataz beste. Gure denda hau oso bereiztua da, abanguardiako literatura da gehien lantzen duguna eta berori da gure bezeroek erregalatzen dutena ere.

Utzi egiten dugu denda. Eguerdia da. Alde zajarrentz abiatu gara. Ea zer aurkitzen dugun.

Izeiak salgai kalean

Arenaleko zubia igarota gazte pareak ikusten dugu izeiak saltzen. Hotz dago. Eskuak poltsikoan, bezeroaren zai. Ez dira saltzaile agresiboak. Itxaron egiten dute erosleak heurak hurbil daitezen. Prest daude gure galdereeierantzuteko.

A.— Nondik atera dituzue zuhaitzok?

E.— Otxandiotik. Soloa daukagu

A.— Urte barruan zer egiten duzue? Gabonetarako egiten duzue hau?.

E.— Gabonetarako bakarrik

A.— Ze preziotan saltzen dituzue eta zein da alearen kostua?

E.— Mila eta mila eta berrehun pezetaren artean. Hirurehun atera genituen solotik baina... Landareak berak hogeitamabost pezeta inguru balio du. Gero lanak hartu behar dira kontuan. Hiru urtetik gora eman behar dituzte soloan. Gainerako lanak, ateratzea, bertora ekartzea eta saltzea dira.

A.— Bertotik bizi zara?

E.— Urtean zehar ikasi egiten dugu. Egunero egunero zortzi ordu eman behar ditugu bertan.

Apur bat beranduago berriro hurbildu gara gazteongana, ea zer saldu duten jakitearren. Hamazpi saldu dituztela dioskue. Larunbat eta igandeetan gehiago salduko dutelakoan daude.

Gazta eta pateak, zazpi kaleak gaurkotuta

Argiak ipini dituzte kale batzutan, ez guztietan. Surrealista eta amorrugarria da uholdetako zauriak sendatu barik daudela halako gastua ikustea. Gehiago saltzen ote dute argioi esker. Ez ote dira

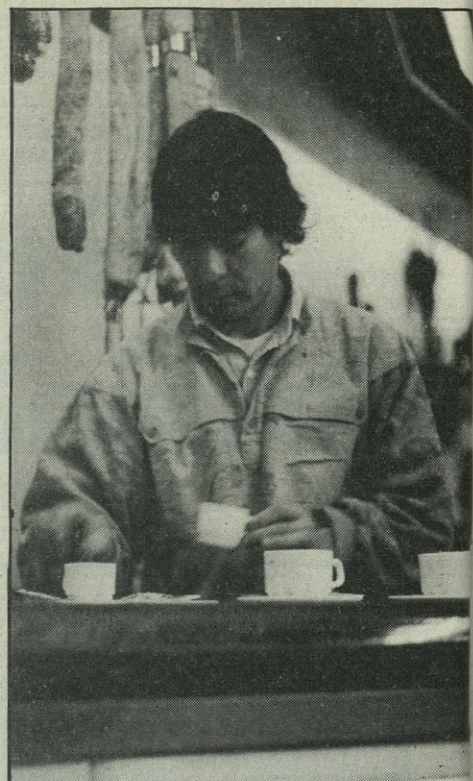
“Xukela”—ijitoen hizkeran txakurra omen da, euskaraz—gastandegian sartu gara txikitooa edateko aitzakiaz eta jabeari galdetzen diogu, erdaraz.

A.— Gabon bezperetan hobeto saltzen da?

E.— Jendearen oporrak hasi arte, eskoletan eta, ez da gauza handirik igartzen tabernetan, dendetan antzera delakoan nago. Hemeretitik aurrera gehiago saltzen da, bai ziur.

A.— Pozik zaudea udalak ez dizuelako argirik ipini “del perro” kale honetan?

E.— Bai, oso pozik nago. Izenak berak adierazten duenez, txakurraren kalea garela ematen du. Txakurrak bezala tratatzen gaituzte, desbarrabilamendua da. Kale honetan ez dago ezeinlango argirik, ezeinlango gabon

apaingarririk, ez dago ezer.

A.— Beraz, zelan atondu behar duze Gabonetako zer guztia?

E.— Geure artean hitz egin beharko dugu, udalak ez bait digu ezer ipintzen. Ahal dugun moduan moldatuko gara.

A.— Arazoa izaten da zuentzat Gabonetan izan ohi den famili giroa bate-tik eta bestetik tabernak zabalik egotea aldi berean konbinatzea? Zelan konpontzen zarete?

E.— Guk geuk ez dugu arazorik, urtero ixten bait dugu Urteberri eta Gabon egunean. Arazoa zera da, ez duzula etxean luzaroan egoteko astirik. Ia ia lanean ematen dituzu Gabonak. Gazteoi ez digu ardura handiegirik baina nagusiei enbarazu handia egiten dielakoan nago.

Erreportarion nekeak eta penak

Kalera goaz berriro. Oraingoan dendetako langileak hartu gura ditugu gure elarrizketarako. Mostradore atzean egun hain “zoriontsuak” eman behar dituzten pertsonen eritziak jaso guran gabilta. “Posta” kalea

hartzen dugu burruka zelaitzat. Hara hortxe oihal denda ospetsua, aintzinakoenetarikoa Bilbon.

Agur gure ametsak. Langileak ez du hitz egin nahi. Ez dugu etsi. Apur bat beherago Boutiquea dago. Sartu egiten gara. Langileak badaude, nagusirik, osteraz, ez. Hala ere ez dute hitz egin gura. Lotsatu egin eta ezkutatu egiten dira. Hain itsusiak ote gara. Esperantza omen da galtzen den azken zera. Gogoratzen ote zarete "Fancy" dendako langile kaleratu zenbait zela eta sortu ziren istiluekin. Hortxe dago denda hori, geure morboari eragiteko. Oraingoan berri izteregarriren bat lortuko dugulakoan gaude. Gurekin hitz egiten duten dependieten aurpegiak patetikoak dira.

A.— Hitz egin dezakegu?

E.— Zertarako?

A.— Argia euskal aldizkarirako

E.— Itxaron ezazue apur batet^a enkargatua deitu eta berak baimena ekarri arte, bestela gaur dugun egunarekin edozer atera daiteke eta gero geroakoak etorriko lirateke. Hobe itxarotzea.

Deitu egiten dute enkargatua. Bera etorri baino lehen ere badakit ez dagoe la zer eginik. Gure helburua ez da enkargatua, langile arruntak baino. Bilburra nabaria da berauen aurpegietan.

Zer nahi duzue? galdetzen digu enkargatuak. Gure zereginak azaltzen dizkiogu. Beraren erantzuna? Une honetan ezinezkoa dela, baina biharamunean posible izango dela. Alde egiten dugu, denok garelako egoerak sorrarazitako tentsiaren jabe. Azkenean ez dugu dendarien erantzunik jaso. Hor konpon, Mari Anton.

Euskal liburuak gabonetan

Bilboko giro euskaltzale eta literaturtzaleetan hain ezaguna den "Verdes" liburudendara goaz oraingoan. Hemen erantzun eta gainera euskeraz egiten digute. Hoberena besteek sorrarazitako amorrua baretzeko. Josu izan dugu solaskide.

A.— Zuek zer ikusirik izan duzue argiekin eta muntaia honekin?

E.— Beno, parte hartu zuzenean ez, baina kuota ordaintzen dugu "Asociacion de comerciantes" delakoan, berau delarik muntaiaz arduratzen dena.

A.— Mesedegarria deritzozue halako muntaia?

E.— Argia behintzat eskertzekoa da. Baina bestela ez dakit. Ezin dezaket esan txorrada denik baina... tira, giroa emateko balio du.

A.— Ezin izango litzateke giro alternatiborik montatu, beste zerbait egin ez?

E.— Hemen gertatzen dena hori da, hemen gehienak, merkatariak, saltzeko daudela eta argiak ere saltzeko direla. Zaila da ezer egitea, hemengo jendearen mentalitatea ez da zabalegia.

A.— Garai honetan gehiago saltzen duzue, jakina. Zeintzu dira Gabonetan bereziki saltzen diren liburuak.

E.— Gabonetan batez ere ume ipuinak saltzen dira. Erregalorako liburu garestiak ere saltzen dira, bibliotekan izateko eta beste batzu garesti samarrak izan eta aprobetxatu egiten dira Gabonak erosteko.

A.— Beti izaten da modaren bat, generoren bat, egileren bat...Aurtengo mada zein da?

E.— Beste urte batzutan "La conjura de los necios" edo "El nombre de la rosa" izan badira, aurrean ez dago titulo berezirik. Euskal liburuen artean umeentzakoak saltzen dira eta nobedadeen artean ez dago titulo ere berezirik. Ihaz, adibidez, Jimmi potxolo eta sail horretako ipuinak barra barra saldu ziren.

A.— Ez dator jenderik zer erosi behar duen jakin barik, "erregalatzeko zer dago?" galdetuz?

E.— Horrela jende asko, ume literaturaz galdetzen batez ere. Aizu, esaten

dizute, zortzi urtetako ume batentzat... eta horrela.

A.— Amaitzeko, zer egin beharko lukete argitaletxeek gabonei begira, zer egitea proposatuko zenieke?

E.— Argitaletxeek aprobetxatu egiten dute eta nobedadeak eta nobedadeak sartzen dituzte. Kalitatea mantentzea eskatu behar zaie, nahiz eta gutxiago izan hobeak izan daitezela liburuak. Hainbeste liburu ailegatzen da bapatean eta begiratu gabe hor jartzen dituzu apalategietan eta ez dakizu ezer liburuotaz.

A.— Euskal editoreek ez dute liburuen aurkezpena zaintzen. Izaten duzue ume liburuekiko informaziorik?.

E.— Berton enpoilatzen dugulako baina bestela ez dago. Eta erdaraz-

koekin parekatuz kristoren deasbentaila da. Batez ere liburu onak, paper eta marrazki onekin, horietan sekulako desabentaila dago.

Gabonetan erregalatutako liburuak irakurri egiten direnents ea dakigu, erosi behintzat erosi egiten dira.

Zer eta zelan erosi

Argiaren bulegotik hurbil, Aresti kontearen plazan edo zabalkunde plazan, merkatuaren pean, KIUB izeneko bulegoa dago. Siglon esanahia zera da "Konsumitzailearen informaziorako udal bulegoa" izen ederra euskaraz. Bertan, oster, gazteleraz hitz egiten digu Joseba Sasiak, bulego arduradunak.

A.— Gabonetan, diotsat, prezioak gorantz disparatzen dira eta, gainera, produkto berri piloa agertzen da merkatuan. Zuek baduzue zer ikusirik prezio eta kalitateen kontroletan?

E.— Badugu zer ikusirik baina alde bi bereiztu behar dira, prezioak komunitate autonomoko merkataritza sailak darama eta elikagaien kalitatearen kontrola Zorrotzako bulegoak darama. Jendeak bertora dakartza kexak eta guk hemendik Eusko Jaurlaritzara bidaltzen ditugu. Azaldu egiten diogu jendeari diren prezioak moeta bitakoak direla, baimenduak eta konkordatuak, gainerako guztiak libreak direlarik. Jendeak berak bilatu behar du erosteko tokirik merkeena.

A.— Noiztik dabil bulegoa martxan?

E.— Ihazko abenduaren hamazortzitik gaur arte. Elikadura kontuetan esan egin dezakezute geu garela kexarik guttien dutenenetarikoa. (Beraren ustez hori laborategiari esker ematen da, gauzak oso ondo bait dabilta bertan).

A.— Zeintzu dira dituzuen kexarik arruntenak?

E.— Aseguroa, etxebizitzak, (ez dago inkilinatoaren ganbararik, Nafarroan edo Madrilan legez), talierrak, prezioak....

A.— Zein da zuen zeregina hemen, berton egotea kexen zai ala atera egiten zarete, kalera, konsumatzailearen gana, agerkarien bidez edo...?

E.— Bai, bai, kontuan izan behar bait duzu konpetentzia eskusiboa dugula kontsumo arloan, geure autonomi estatuari esker, (arnasa hartu barik diost, (artículo 10, parrafos 27 y 28), eta beronen fruituz geure "konsumatzaileen legea" Madrilekoarekiko ez berdina.

Goitik datozkigu gauzak, zer esgin behar dugun eta. Orientabideak eta informazioak eman behar dizkiegu konsumatzaileei, aldizkariaren bidez, esate baterako.

A.— Gabonei buruz zer esan diezakezu?

E.— Prezioak libreak dira, beraz, jendeak zera egin behar du, leku askotan begiratu prezio egokiena aurkitu arte.

Amaitu egin dugu elkarrizketa. Pro-paganda ematen dit. Bilboko udalak kuadernotxoa atera du, "Gabonetan nola erosi" da titulua. Barruan dena dago erderaz zenbait hitz ezik (bederatzi hitz euskaraz barruko azalpenetan), heurretan gabonaetan erosketak egiteko kontseiluak ematen dira, Nekez sartzen da gure buruan kontseilu hain sinpleen beharrean inor dagokeenik mundu honetan. Dena den idea oso ona da, beste zenbait alorretan ere era berean egingo balute batez ere. Hasteko ea zer egin behar dugun euskaldunok erdaldun elbakarra dagoen bulegoan. Ez ote dugu gabonei buruzko informazioa euskaraz jasotzeko eskubiderik, Udaletxeko agintariok?

Apirilean hasi ziren aldizkaritxoak argitaratzen, azalean ileen izenak euskaraz eta gazteleraz. Barrukaldean paisaia bestelakoa da. Lehen alean alkatearen eskutitza euskaraz eta besterik ez. Hurrengo aleetan "Funts idazkia"(sic) edo editoriala euskaraz. Seigarren alean artikuluskak bi euskaraz, laburpen gisa. Lotsagarria. Euskararen etsaiek ozta ozta egigo lukete okerrago.

Etsipena nagusitzen zaigu, urtero legez, festa derrigorrez aleitsuotan. Hor ikusi ditugu Bilboko alkatea eta, taloa eta txorizoa jaten. Geure Euzkadi honen arima ote. Iraindua sentitzen dut neurre burua. Santo Tomaseko ferian senti daitekeen lotsa, euskal giroa geureak omen diren jantzi eta jatekoetara mugatua. Biharamunean agintariak aurpegi politak erakusten komunikabideetan. Jatorkeria madarikatua, ez da kasualitatez, ez.

Edorta JIMENEZ

Nazio minorizatuak mende baldeko pan

III

Aurkezpena

IV

Galizia

V

Katalunia

VI

Bretainia

Okzitania

Korsika

Friul

Frisia

Sardinia

VIII

Autodeterminazioan

buruzko

irritzi zenbait

X

Kumri

Eskozia

XI

Irlanda

XII

Estatuz estatu

XIII

Europako herriak:

koadroa

XV

Errealitate

dinamiko bat

M.I.

FUELLAS
D'informazió d'o Consello d'a Fabla Aragonesa

N° 37 SETÈMBRE-OTUBRE 1983

**¿CUÁNTA CHEN
FABLA ARAGONÈS
Y CATALÁN EN ARAGÓN?
(DATOS LINGÜÍSTICOS
COMPLETOS Y POR LUGARS)
DE O ZENSO DE 1981)**

ENDIZE

Descripció de la zona lingüística d'Aragón	1
Proposició de l'Institut Aragonés d'Estudis Lingüístics	2
Resultats de l'enquesta	3-7
DATOS LINGÜÍSTICOS DE O ZENSO DE 1981	11-16
La variació de l'aragonés	17-18
Què és l'aragonés? (de l'Institut Aragonés d'Estudis Lingüístics)	19
Primer a l'aragonés de l'Institut Aragonés d'Estudis Lingüístics	20-21
El català de l'Institut Aragonés d'Estudis Lingüístics	22-23

BAL D'ECHO
**II ZERTAMEN
LITERARIO**
Fallo de o Churru
Auto d'entrega de
premios y publicaci6n
de o libro.
(Página 3)

EMGANN
JOURNAL DU MOUVEMENT DE LIBERATION NATIONALE DU PEUPLE BRETON POUR LE SOCIALISME
N° 5 - 15 AOUT 1983

**BRETAGNE LIBRE ET
SOCIALISTE !**

Ainsi devient notre combat le mouvement politique comme le journal du mouvement doit vous le faire le numéro 5.

Il y a un an que de nombreux militants du M.L.S. (Comité Antistat Breton) et plusieurs dizaines d'autres personnes politiques bretonnes ont créé l'EMGANN. Mouvement de Libération Nationale du Peuple Breton pour le Socialisme Autogestionnaire.

Nous pensons qu'il est urgent de donner du fond au sein du Peuple Breton en Bretagne comme dans l'émigration.

Nous sommes les seuls qui posons en Bretagne, clairement et sans détour, deux questions fondamentales en fait : le question sociale et le question national.

Pour que le Socialisme d'extrême gauche en Bretagne n'ait la reconnaissance de l'existence du Peuple Breton, de ses droits légitimes à devenir adulte et à se doter des structures nationales qui lui permettent de s'autogérer.

Tandis que le socialisme à la française ne s'est aucunement préoccupé du Peuple Breton en fait que tel ou tel le paysan même pas.

Nous pensons qu'il n'y a pas de « problèmes bretons » dans un « système français » en Bretagne.

Pour nous le Peuple Breton doit prendre en compte son histoire et à tous les moments de sa vie il doit être représenté par des gouvernements français qui, conduisant une politique nationale des bretons, le mènent à terme à sa disposition.

C'est pourquoi, avec un esprit d'équité constant, nous nous battons des forces de notre Peuple, nous participons aux luttes en Bretagne dans la perspective de la Libération Nationale, de la constitution d'une Société sociale autogestionnaire bretonne.

Vive la Bretagne Libre et Socialiste.
Emgann

minoranze
N° 1-2 settembre 1983 - anno IV, n° 24, prezzo 20.000

2-3

**ciemen
studi-documenti**

**speciale
per il FRIULI**

Miami baino harantzago eramaten gaituzte
Caloosa ibaia baino harantzago,
Gure tribuaren amaierarantza.
Palm Beach aldera eramaten gaituzte,
Eta Okeechobee lakuaren ertzera,
Sartaldeko etxalde zahar batetara eramaten gaituzte.

Seminola

**IRLANDE
EN
LUTTE**

**AND
STILL
BEAT**

Jose Mario Branco

Desde que se declarou independente
aos problemas que a ponte trouxo

**Arousa ainda é
unha illa?**

Contraversión
premiada de
Kerbalismo

Un trailer
européu
na feira de
Monterroso

celtix
A LINK BETWEEN THE CELTIC NATIONS
Nr 46 SUMMER 1984 60p sterling

INSIDE

ENKLASOÙ - MENEZIOÙ EN
IWERZHON ~ p6

CAOINEADH AR
PHIARAS
Ó GRÉAGÁIN
~ p12

celtix LEAGUE

éire alba mannin cymru kernow breizh

calandreta
N° 1-2 septembre 1983 - année IV, n° 24, prix 20.000

**Après PAU :
BESIÈRS
en setémer 1980...**

**calandreta?
òc !**

Mendebaldeko Europako herri minorizatuak buruz hurbilketa bat egin nahi genuke. Horretarako, informazioa hiru ataletan bereiztea pentsatu dugu. Alde batetik, Estatuz Estatu, zeintzuk dira, numerikoki, European bizi diren herriak. Hori 12. orrialdetik aurrera antzemango duzu. Bestetik, bertako nazio zapalduak hartu eta aukera bat eginda, eta ez dugu esango nolabait arbitrarioa izan ez denik, esate batera, Flandriaren errealtateaz deus esaten ez dugularik, eta bai aldiz Sardiniaz, eta abar, beroiei buruz aritzen gara, bakoitza ahal izan dugun eta perspektibarik egokienetik begiratuta (eta ez da bat ere erraza perspektiba egokirik erdiestea, informazio iturrien murriztasuna kontutan izanik). Bigarren parte hori 4. orrialdetik aurrera duzu. Azkenik, eta nazio zapaldu hauen edo hauetako batzuren soluzio bakarra izan daitekeen autodeterminazioari leku txiki bat utzi nahi izan diogu, eta horrekin Herria-Eliza-2000k kaleratu berri dituen bi liburuetako eritziz erdiko bi orrialdeak osatu ditugu. Mapa bat ere egiten saiatu gara, baina kontutan izateko faktore geopolitikoak gehiegi ziren eta beste baterako utzi beharko dugu. Orobat garrantzizko da esatea, egunotan abenduare! 27tik aitzina Barcelonan nazio minorizatu hauek gaitzat hartuta kongresu bat egiten ari dela, eta berorri buruzko informazioa, datozen asteetan eman ahalko dizugula, dudarik gabe.

Galiza:

nazio aberats bat

zentralismoak pobretua

Herri aberats bat, Galiza, lurrez eta itsasoz. Kulturaz ongi definitua. Herri kolonizaturik, esan ohi da. Zergatik ordea? Bere aberastasunez gozatzen ez duelako, batez ere, eta gainera bertan lanbide bat aurkitu ezinik gailego askok eta askok aldegin behar izan duelako.

Oso menpeko dira Espainiaren. Elektra indarra, lehen-gaiak, jendea, dirua etengabe kanporatzen dute. Badute nondik. Baina desarrolloerik ez. Kanpotik ez zaie hori ailegatu, eta berek ez dute bilakatze moduko bitartekorik.

Galiza homogeneoa da, ez da Katalunia edo Euskadi bezala herri nahasi bat. «Gailegoek eta bertan bizi diren beste espainolek elkarrekin moldatzen ikasi behar dute», esaten dute orain zentralistek, han «beste» espainolik egongo bailitza.

Populazioaren %92ak gailegoz daki (aldiz beren hizkuntzan alfabetatua %24a dago, hor nonbait). Ez dute hizkuntza zis-zas desagertzeko arriskurik, baina piskana-piskanaka asimilatuak gerta daitezke: gailegoa espainieraren dialektotzat pasarazi nahi luke zenbaitek.

Horren aurrean portugesezko lokarriak estutzeko joera ikusten da bertako kultur jende aurrerazalearen artean. Hizkuntzarekin eta ekonomiarekin eta beste abarrek ere. «*Kontua ez da*—esaten zuen Ramon Suevos orain dela pare bat urte argitaratutako liburu batetan—*bi nazioez bat egitea, bi gara eta, baizik eta bi komunitateak elkarrengana hurbiltzen dituzten bideak bilatzea, muga ahulduz, komunikazioak hobetuz, kultur harremanak potentziatuz*».

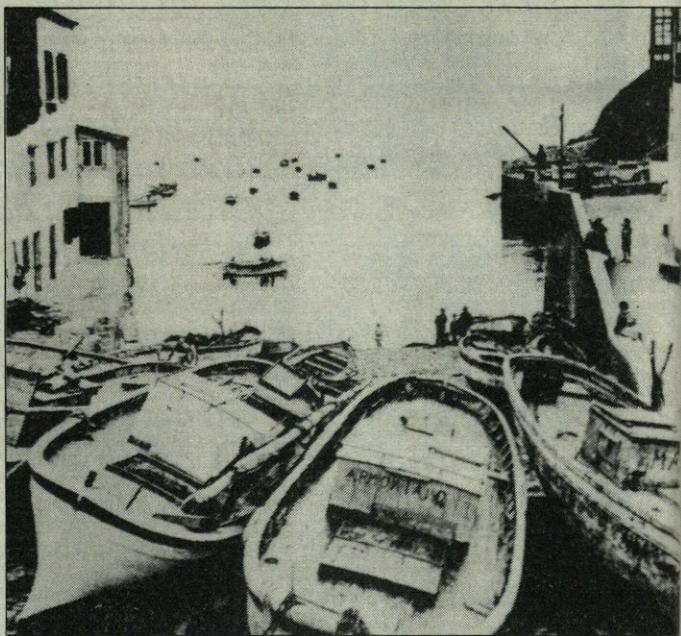
Nolanahi ere, historia piska bat egin dezagun. VIII. mendetik aitzina Galiza Asturias eta Leon-Asturias erresumen kontrolpean izan zen. IX. ean kulturalki hain garrantzizko izan zitzaizkion Santiagorako prozesioak hasi ziren Europa guztitik. XII. ean, Alfonso Enriquez-ek errege independentea aldarrikatu zuen bere burua. Baina bertoko nobleziak Galiza Kastillaren mende ezarri zuen (hau Estatutik atzemango ez zuten herri baztertu orotan gertatu dena da).

XVI-XVIII. mendeetarako Galiza estatu espainolarekin bat eginik zegoen, alderdi gehienetatik. Demografiak gora egiten du. Nekazaritzak ere bai. Nobleziak «hidalgo»ei uzten die lekua. Laborariak hasten dira Ameriketara bidean. XIX. ean hasieran, «Xunta de Galicia» sortu zen, herriaren parte hartzearekin, napoleondar tropei aurka egiteko. Gerra bukatuta, berriz, populuak betiko bazterketan segituko du.

1843an sortu ziren nazionalismoaren lehenbiziko kimuak. Hogei urte beranduago, mugimendua—beti kulturaren aldetik jotzen zuena—Rosaliaren bultzadaz sendotuko da. Mende bukaeran, eta gure honen hastapenetan, «gailegismoa» herri xehearengan hasten da gorpuzten. Castela bezalako figura batzuk orduko dira. Errepublikara garaian, *Partido Galeguista* eramanen du kontzientziatzearen pisua, batipat bere eraginez sortu eta onartu zelarik 36ko autonomi estatutoa.

Gerra galduta, ondorengo hamarkadetan, frankismoak eskualde batzuren indutrializapena bultzatuko du, baina bertakoen interesak ahaztuta (beti ere, kolonizatzaile gisa), zeinarekin laborantza krisisa ezin bait zen ebitatu, eta honekin batera emigraketa masiboa, Euskadi, Katalunia eta Madridera bereziki.

«Demokrazia» garaian, gauzak ez dira gehiegi bilakatu, nire ustez. Zentralistek—kolaboratzaileak barne—nazionalismoaren zokoratzea lortu dute hein handi batetan. Herriaren gehiengoak isilik dirau ordea, ez du prozesu politiko horretan parte hartzerik nahi... ala ezin du?

Catalunya:

historiak

bultza egindako

errealitate bat

Lurraldez 61.637 km. koadratu di. Juzte Kataluniako herriek. 8.300.000 bizilagun: 8 milioi estatu espainolean, 280.000 estatu frantsesean eta 20.000 Andorran. Horiatarik 2.5 milioi baino gehiago Barcelona, Hospitalet, Sabadell, Badalona eta Tarra-sak osatutako hiri multzoan bizi da. Beste garrantziko hiriak: Valencia (500.000), Palma de Mallorca (180.000), Alacant (150.000) eta Perpinya (100.000). Estatu espainol barruko Ka-talunia hiru eskualde tradiziozkotan bana daiteke: Pais Va-lencia, Principat de Catalunya eta Illes Balears.

Mairuei presio eginez «reconquista» gertatu zelarik, X. mendetik aurrera, katalandarrak hedatu ziren, kolonizatzaile gisa, hego eta ekialdera. XIII. menderako kolonizatze proze-sua amaitua zegoen, eta populazioa bere oraingo bizilekuetan finkatua. Geroko migraketarik garrantzitsuenak XVI-XVII. mendeko okzitanoena barrura (60.000 lagun, erabat asimila-tuak), 1609an Felipe III-k dekretaturiko moriskoen kanporat-zea (200.000k aldegin zuten, Pais Valencianotik batez ere), eta hirugarrenik, XIX.aren bukaeran eta XX.ean barrena gerta-tutako espainolen inmigra-keta masiboa, milioi t'erdī lagunena gutxienera jota, zeintzuetarik %70a Barcelona inguruan koka-tu bait da. Azkenik, Estatuaren funtzionarioen inmigra-keta ere garrantzikotzat eduki dezakegu, batipat beren asimila-ezinta-suna kontutan harturik.

Hizkuntzari dagokionez, bi dialekto ditu katalanak, ekial-dekoa (rosellones, katalan zentrala, balear eta algherese) eta mendebaldekoa (leridano eta valenciano). Literatur tradizio aski aberatsa du, liburugintza urtetik urtera emendatuz doa, horretarako oinarri nahiko segurua daukatelarik, esan nahi bait da, 6.500.000 kA-talaneradun, populazioaren %80a beraz. Iparraldeko frantsestea askoz azkarrago gertatu da, hegoalde-ko espainieratzea baino.

Nazionalismoa XIX. . endearen lehen erdialdean sortu zen, hizkuntza zela eta, literatura zela eta. Bigarren erdialdean po-litizatu zen; alde batetik, alderdi tradizionalistetan (nekazal munduko aristokrazian), bestetik alderdi progresista zenbai-tetan (bertako burgesian). Dena den iraultza industrial eza zen katalanismoz kutsazurik sortu: inmigra-keta hasita zegoen... Inmigratutakoetan ez da PSOE nagusituko, sentimentu liber-tariodun jendea baizik.

Burgesia harek 1901.ean Lliga Regionalista sortu zen. Ez zuen Espainiako merkaturia galdū nahi, baina aldi berean as-katasunez aritzeko autonomia galdatzen zuen. Kulturari ere eutsi nahi zion. 1911an CNT egituratu zen; bi urte lei enagoko «aste trajiko» delakoan, Lligak armada espainolari hots egin zion, langileen erreprimitzeko.

1922an burgesia «ezkertiar»raren sektore batzuek *Acció Catalana* sortu zuten. Urte berean, Francesc Macia-ren bult-zadaz, *Estat Catala*, independentzizalea sortu zen. 1923an, Lluís Companys-ek *Unió dels Rabassaires* (mahats-biltzaileak) eragin zuen, nekazari munduko burges tipien alderdia.

Azken bñhoriek, Primo de Rivera behera etorri zelarik, *Es-querra Republicana de Catalunya* sortu zuten (1931), errepu-blika garaian duarik gabe alderdi nazionalistarik inportan-teena. Bizkitartean, CNTren nazioari buruzko jarrera zera zen, ezezkua estatu espainolari, eta gerora katalandarrak beren gisa antolatuko zirela. UGT beti zentralista ageri zen.

Pais Valencia-n prozesua polikiago zihoan. 1918an *Unió Valencianista* sortu zen (eskuindarra), 1930ean eta 1931an *Agrupació Valencianista Republicana* eta *Centre d'Actuació Valencianista* respektiboki.

Zoritzarrez ezin gaitzke prozesu hori eta beste alderdi bat-zurena (komunistak...) xehekiago aztertu. Gerraren galeraz, noski, mukimendu katalantzaleak errepresio bortitza jaso zuen. Horrek eta etengabeko inmigra-ketak nazionalismoari oinarria ahuldu zion, hala ere ez da bat ere itzaldū. Eskuinal-detik bilakatzen segitu du, *Convergenciaren* indarra lekuko. *Generalitat*en legez-kotasuna ia inork ez du eztabaidatzen. Langile sindikatueta, espainoltzaleak jarraiki dira nagusi. Valencialdean nazionalismoa ez da mamitu nonbait. Ezker-tiarretan, PSANen ondoan, eta mobilizapenetan kapazitate gehiagorekin, *Crida* mugimendu zabala agertu da, beste ekintza tipo batetan *Terra lliure*... Kataluniako askatze proze-sua hastapenetan dagoke.

Bretainia:

herri hustiratuaren

eredua

Gaurregungo bretainiarrak IV-VI. mendeetan joan ziren hara. Lehen hura Armorica zen, jende gutxi bizi bait zen; Bretainia Handitik etorritako bretainiarrek birpoblatu zuten.

Bretainiak ekonomikoki XIX. menderarte eusten dio nola-baiteko orekari. Nekazaritzatik bizi zen gehiengoa: azken mende horretan 2 milioitik 3tara igo zen populazioa, nahiz 300.000 emigrante izan. 1911. urtean aldiz populazioak goia jo zuen: 3.200.000 lagun, egun bezala. Gure mendean 1.000.000 emigrante izan da. Gerran asko hil da, Frantziako media baino bi aldiz gehiago (lehen gerran, populazioaren %10a). Azken 25 urtetan, milioi erdi lagunek aldegin du. 200 bat mila etorri, baina horietarik 45 urtetik behera %2,5 besterik ez. Horrela ekonomia ez da zuzpertzten. Barru koloniatzat eman daiteke Bretainia.

Hizkuntza *brezhoneg* da, X. mendean zabalkunderik gorena iritsi zuena. Normandiarrek frenatu zuten. Gaur 900.000 lagunek hitz egiten du (%30ak).

Frantzia Inglaterrarekin gerran zegoelarik batu zen Bretainia lehenengoarekin. Horrekin itsas merkatalgintzan asko jeitsi zen. Frantziak beti interes militarren arabera planifikatu du Bretainia —berrikiago interes turistikoen arabera ere bai.

Nekazaritza goitik behera heldu da, eta Frantzian baino motelago bilakatu da. 1965etik aurrera zenbait industria dago, Rennes, Brest, Nantes-en.

Nazionalistetan, FLBk bide armatua hautatu zuen (1968), baina arras isildu zen gero. Indar piskabat *Union Democratique Bretonnek* erakutsi du, bere planteiamendua autonomikoa delarik, Frantzia federal batetan. Gainerantzean herri mogimenduak oso ahulak dira, bretoierazko eskolen alde batipat, baina orotara 400 bat ikasle baizik ez dute.

Okzitania:

geroz, eta

Frantziarekin berdina

Kulturaz, Okzitaniak lurralde hauek batzen ditu: 190.000 km2 estatu frantsesean, 4.300 km2 estatu italiaranoan (17 bailara), 450 km2 estatu espainolean (Aran bailara) eta gero Monaco-ko estatu independentea. Batasun politikorik ez du behin ere izan. Ez ziren katalandarrak bezala zabaldu, baizik eta beti *oil* hizkuntzaren aurrean atzeraka etorri dira. Batasun politikoek (Estatuek) erabaki zuten, oso hurbil zeudenak berezi zitezen (Katalandarrak, okzitanoak), aldiz bata bestearengandik urrunago zeudenak elkartu zitezen (probentzialak, kaskoiak). Eragin asko izan dute historian zehar: liguriarrak, iberoak, euskaldunak... gero erromanoak... gero gotuak eta frantsesak... gero hebreoak eta arabeak...

XIX. menderarte Frantziak baino jende dentsitate handiagoa izan zuen Okzitaniak. Baina botere zentralak ez zuen industriarik eragin, eta frantsesez eskolatu arazi zituen. Azken 150 urtetan hiru milioi emigrante izan dute. 2 milioi Parisen. Gero italiaranoen, espainolen eta portugesen inmigrazioak izan dituzte. Ondotik berriz 900.000 (!) *pied-noir* (Aljeriatik itzulian; hirutik bat Okzitanian kokatzen da).

Frantziaren ahaleginen artetik Bretainian bezala militarizazioa eta turismoa nabarmentzen dira. Ahalegin desnazionalizatzaileak, noski. Ekonomia primarioa, menpekkoa, deslotua dute. %22 nekazaritzan, %33 industrian, %45 zerbitzuetan lan egiten du.

Okzitaniak badu mineralik, elektra indarrak, bai petrolio pixar bat ere Akitania aldean, aldiz dena Frantziak (Frantzia etnikoak) kontrolatzen du.

Politikan, ezkertiarra da tradizionala, estatuan beste inon ez bezala, baina apoiatzen den ezkerre guztiz mentalidade frantsesekoa da. Erradikalago, talde han-hemenkako taldeak badira, ekologistak, sozialistak, *oc*-zaleak, enarkistak... Kohezio handirik gabe.

Korsika:

erradikaltzearen

abantailak

Korsikak 8.722 km2 ditu. 290.000 bizilagun, legez. Aldiz bi-zi-bizi, 230.000k soilik egiten du, horietatik 110.000 bakarrik egitazko korsiar. Orain dela bi mende inglesen menpekkoa. Aldian frantsesek hartua, non-hasi bait zen kolonizazioa. Handik honako historian barrena, jakina, behin baino gehiagotan, gerra boladetan batez ere, korsikarrak frantsesen alde lerratu dira.

Kolonialismoaren aurkako erresistentzia antolatua 50. etako ondarreran hasi zuten korsikarrek. 1967an *Acciò Regionalista Corsa* aurkeztu zen hauteskundeetara, botoetarik %12 jaso zuelarik. Eboluzio azkarra izan du borroka harezkerotik. Erradikaltze bat ikusten dugu. 1973an hasi ziren atentatuak, gaurdaino ez bazter utziak.

Bi taldek polarizatzen dituzte bertakoen xedeak: *Unió del Poble Cors*, moderatua, eta *Front d'Alliberament Nacional de*

Corsega, erradikalago, bonbak ipini ohi dituen hain zuzen ere.

Turismoak hartu du berebiziko garrantzia. Urtean milioi bat turista. Horrekin topo egiten dute independentzizaleek. Bestalde hauteskundeetan frantses eskuina nagusitzen da. Parisek estatutua eman du: batzumentzat aski, beste batzumentzat ez: «nazio askatasuna» galdegiten, hauek. Denborak alde batetik frantsesen alde du jokatzin: bertakoen emigrazioak segitzen du (3 bat mila urtean) eta frantsesen inmigrazioak ere bai (6 bat mila urtean).

Friul:

interes militarren erdian

Italiako estatuaren Pordenone, Udine eta Gorizia probintzietan, Yugoeslavia eta Austriarekiko mugan. 7.500 km², milioi bat lagun eskas. Menpekotasun batetik beste batera iragan da Friul, mendeetan zehar, 1866 arte, orduan hasi zelarik italianoek okupazioa. Italianoekin hasi zen gaurdainoko deskulturatze prozesu luzea.

Ekonomiaz, bigarren gerraondorarte, laborantzaz bizi izan da jenderik gehiena; emigrazio «tradizio» handia dute: milioi bat (!) azkeneko mendean. 60. enetan hasi zen sartzen industria zerbait, gehientsuenetan kapital ez-friulianoaren eskutik. Friul-en oso eragin berezia dute militarrek (italiar armadaren efektiboetarik hirutik bat han egoten da), «muga beroko» eskualdea delakoan.

Nazionalismo all etik, «erregione»aren errebindikapena egiten dute, «autodeterminazio»arena gehienaz ere, baina inoiz ez Italiatik bereizteko asmotan.

Sardinia:

autonomiatik

haratago?

24.089 km². 1.500.000 bizilagun. Hiriburua: Casteddu (Cagliari): 200.000 lagun. *Sardu* hizkuntzaz, %85ek daki. Italia barruan, «eskualde autonomoa estatuto bereziarekin» kontsideratzen da. Populazioa beti goraka dator. Autonomismo indartsua izan du beti (maiz «bandolerismo»aren bidez azaldu dena). 1921ean *Partito Sardo d'Azione* sortu zen, piska bat liberala, piska bat sozialista kooperatibista, piska bat separatista. Autonomiak isilduarazi zuen nazionalismoa, aldiz ez zuen uste zen berpizterik erakarri. Eskualde batetan nekazariak dira nagusi, beste batetan artzaiak. Bien artean populazioaren %32a osatzen eute, industrian %31a aritzen da, zerbitzuetan berriz %37a. Demokrazia Kristaua nagusitzen da hauteskundeetan. Azken bi hamarkadetan *Movimentu Indipendentistigu Rqvolussionariu Sardu* sortu da, *PSd'Ar* ere independentismo aldera jo du, eta bestetzuk ere sortu egin dira, praktikan eragin gutxirekin.

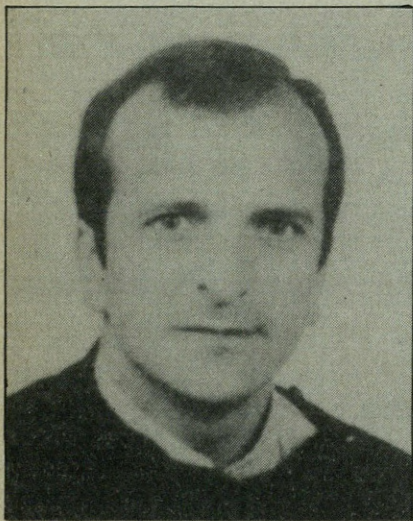

Fryslan:

hirutan zatitua

13.030 km², 2.000.000 lagun. Hiriburua Groningen da (Grins), 180.000 lagunekin. Frisieraz populazioaren %20k egiten daki. Hiru estatu artean banatua dago: Nederland-en 1.250.000 lagun, Alemanian 750.000 eta milako bat soilik Dinamarkan. Anglo-saxoniarren adarreko herri bat da, horiek emigratu zutelarik bertan gelditu zena.

Mogimendu politiko nazionalista bizkorrik ez dago. Nederland-en batipat bilakatu da zerbait, beti oso gisa moderatua. Hor aritzen da *Fryske Nasjonale Partij*, elite kontua dela esan daiteke.

Jose Ramon Etxebarria

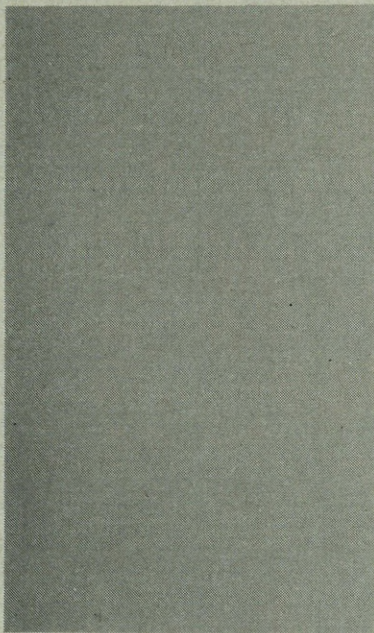
Zapalkuntza horren aurka, autodeterminazio linguistiko-kulturalak bi esangura nagusi ditu:

Autodefentsazkoa. Garen modukoak izateko eta bizitzeko dugun eskubidea defenditzeko. Inguruko kulturak erasokor hutsak jokatu dute eta jokatzan dute gurekin. Horretarako badira motibo ideologikoak eta ekonomikoak merkatuzko asmoak eta interesak, azken batez eta zergatik ez esan, kolonialismo eta inperialismo linguistikoarenak, sarri bertako jatorriko semeek ere bultzatutakoak.

Sortzailea. Ekarpen berriak erakartzeko bidea gerta baitaiteke autodeterminazioa, uniformetasun æ gaineko desberdintasunetatik abiatuz, mundua ikusteko eta bizitzeko modu berriak erakar baitaitezke. Horrek ez du esan gura, bere barnera begira erabat itxita egon behar duenik, eta horregatik ez da zertan kontrajarri behar herritartasuna unibertsaltasunarekin, geu garelako baikara unibertsalak eta ez agintzen dutenek hori diotelako.

Pierre Villar

Eta hara non, Nczio Batuek normal erizten dioten Islandia edo Seychelles-ileku bat ematea, aldiz Quebec-entzat, Katalunia edo Euskadirentzat jarleku bat erreserbatuz ordena iraintzeko beldur direlarik. Egia da Gibraltar-ez gogotik diskutitzen dela eta Malvinetan gerra bat egiten dutela. Historiagile baten zailtasunik handienetako koesistentzia horiek registratzea izaten da: zenbait mendez atzeratutako pentsamoldez bizitutako arazo minimoak; soluzioa berez eroriko bailitzan aurkezten diren arazo handiagoak. European superestatu baten beharra aldarrikatzen dutenek berek hizkera jakobinoago bat erabiltzen dute nazio baten, patria baten prosperitatea, indarra, unitatea, indibisibilitatea, indisolubilitatea baieztatzeko garaian, bestalde eta aldi berean militarki beren independentzia lanjeroski konprometatzen dutelarik.

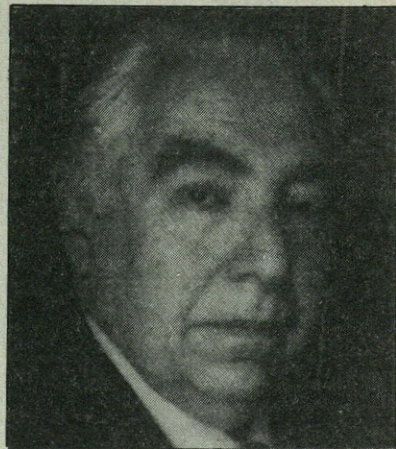

Hector Gros Espiell

Edozein herrik du bere buruaz libreki determinatzeko eskubidea, bere esistentziaren beraren ondorio bezala. Baieztapen hori nazioarteko lege-bildumik oinarritzkoenetatik ondorioeztatzen da.

(...)Askatasunez determinatzeko eskubide hori kolonialismo eta kanpotiko okupazio forma guztien kontrako borroken eta garaipenen oinarri juridikoa izan da.

(...)Libre determinatze hori bake-bidez behin eta berriro eskatuta potentzia kolonizatzaileek ukatzen dutenean, herri batek eskubide osoa du botere horren kontra ahal dituen eta bitarteko guztiak erabiltzeko.

Felix Guattari

Nire ustez borroka nazio-zale hauei oso bereziki dagokien lan bat orain arte batuezinak iritzi diren bi ikuspegi hauek elkar-lotzearena da:

1-Askatasun borroka molekularrak bizitu daitezen baldintzak sortu, kanpoko aparato politikoetatik independente, osagai bakoitzaren autonomia errespetatuz.

2-Eta hala ere, errepresioari buru egin diezaioketen borroka aparato efikazak sortu (eta, horretarako, informazioak eta erabakitze tresnak bateratu), horregatik botere fokozentral eta hegemonikorik eratu gabe.

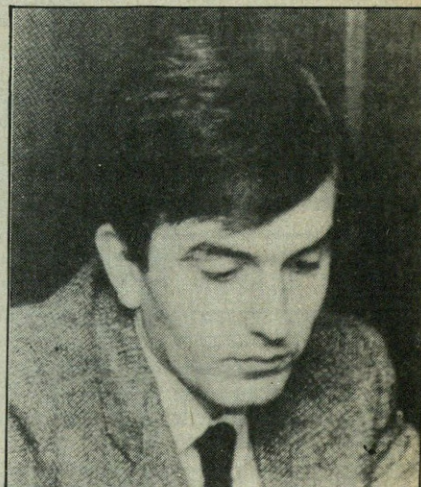
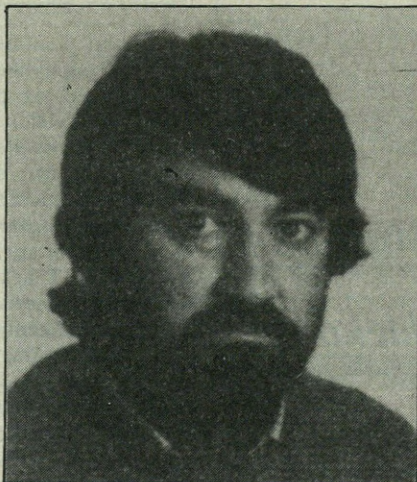
Borroka txiki hauek perbertsio nazionalista-estatalistetatik aldegin edo ez egin, mekanismo sozial ez-kapitalistak (hala ekonomian nola botere formazioetan) itxuratzeko gauza izan edo ez izan, metropolietako proletargo berriaren eta Hirugarren Munduko zapalduen masaren alde lerratzen lortu ala ez lortu, zeharkatzen ari garen krisisatik irtetekotan asko izango da, eta batez ere, irteera horrek hartzen duen norabide historikoa.

Baleren Bakaikoa

Espainiako estatuak berak nahi duen sistema tributarioa ezartzen dio Euskal Herriari, estatuak berak zenbait konpetentzia jasoz. Gero, estatuak berak Euskal Herrian egiten dituen gastuak (gehienak herri hau kontrolatzeko dira) sobera estaltzen ditu, izugarritzko dirutzak Madrileruntz joaten zaizkigularik. Haatik, geure buruaren jabe izan nahi badugu, diru-joan hauek amaitu behar dute eta joan behar baldin badute ere guk erabaki behar dugu diru-kopurua.

Gehiago esanda, nahiz dirutza hauen joan-etorrian Euskal Herria irabazten irten, eta gaurregungo kasua ez da hau, besteek, hemendik kanpo, gure diruen erabakiak hartzen baldin badituzte, dependienteak izaten jarraituko gara.

Beraz, autodeterminazio-eskubidean geure aberastasunaz jabetzeko aukera izan behar dugu, bestela erdi dependiente eta erdizka autodeterminatuko bait ginateke. Halere, honek ez du esan nahi herri atzeratuagoei laguntzarik emango ez diegunik eta guk geuk sortutako balio guztia hemen, Euskal Herrian alegia, erabili behar dugunik, baina bai guk erabaki nola, non eta nori lagundu. Orduan, bakarrik, egongo gara autodeterminaturik.

Iñigo Iruin

Europako hauteskundeei buruz orain gora-behera erabiltzen den eztabaida, nazio berreskuratze prozesuan erabat ezdeusa da, eta distraitzeko maniobra bat besterik ez da, ze Strasf urg-eko eskainu batek ez bait du konponduko Madrileko zenbait eskainuk ebitatu ezin izan dutena, ze Europako parlamentuaren botere ezari Estatuaren Europa baten aldeko eta gutxiengoen eskubide kolektiboen aurkako bere irizpide nagusiak erantsi behar bait zaizkio.

(...)Ondorioz, eta pixkanakako tesisak bere oinarrian dituen beste alderdiak alde batera utziaz, Euskadiko Autonomi Estatutoak berarekin prozesu autonomikorik ez daramala baieztatuko dugu, prozesu autonomikoak guretzat aurrera joatearen esanahia daramalarik. Estatutoa ez da gaurregun nazio dinamika batean abiarazten gaituen lanabes edo tresna. Estatutoak mugatzen duen marko politikoan euskal prozesu autonomikoa itxita dago, eta une honetan ezker abertzalea da transferentzi prozesua bukatutzat eman dadin interesatuena, autonomia Autodeterminazio Eskubidearen aurkako azken kartutxo ideologikoa besterik ez dela azaldu dadin.

Eskozia:

ekonomiak

erabakitako nazionalismo bat

1707an elkartu ziren Eskozia eta Ingalterra, *Act of Union* baten bitartez. Ez zen haxako biolentziarik izan, ez orduan, eta ez gerora ere, esan nahi baita, beren borondatez atxiki direla eskoziarrak Ingalterriari. Kulturaren baztertzea eta —hizkuntzari dagokionean— laster erabatekoa gertatuko den— galtzea hein batetan bakarrik leporatu dakioke Londres-eko ahaleginiari.

Bi herrietako burgesiak ados ibiliak dira historian zehar, harik-eta Britainia Handia munduko bere koloniak galtzen hasi zen artean. Orduan —bigarren gerra mundialaren bukatzearekin— piztu zen eskoziarren nazionalismoa. Bertako burgesiak, bere pribilegio inperialistak galduta ikusirik, Estatu propio baten beharra aipatu zuen. Ipar itsasoko petrolioaren deskubritzearekin beren gisa ibili ahalko zirela sentimentua indartu egin zen.

Eta indartu, *Scottish National Party* alderdia indartu zen zuzen-zuzenean. Badago noski «aparteko» sentimentu bat, alderdi horren ongarrantako, baina faktore ekonomikoa dateke, seguruena, arras dezisiboa nazionalismoaren gorakadaren esplikatzeko.

1959ko hauteskundeetan, lehen ere erdietsi zuen botuen %0,5a lortu zuen SNP-k. 60. etako hamarkadan mugimendua abiatu heldu da goiti, 1970eko munizipalean %13,2a lortuz eta 1975eko lege-biltzarrekoetan %30a, laboristen %36aren aurrean.

Laboristek orduan, beldurrez edo, Estatu federala proposatu zuten, baina boterean egon zirelarik auto! omiarik ere ez zioten Eskoziari eskaini. Nazionalismoa indartuz doa, tamalez Thatcher-pekoko azken urteotako argibiderik ez dugu eskuratzerik izan.

Independentziaruntz? Ez da bat ere «ametszekoa» (Euskal Herrikoa izan daitekeen legez, alderdi onez eta txarrez), zeren eta bertako burgesiak ez bait du zinezko aldaketarik bilatzen, «muga batzuren barneko birmoldaketa» bat baino. Independentziarik gabeko independentzia asko ikusita gaude.

Cymru:

hizkuntzaren aldeko

dinamika batetan

Izen hori *Kumri* irakurtzen da. *Cymry*-tik dator, bertako jendeak bere buruari emaniko izena («mendi-lagunak» itzul daiteke). Anglo-saxoniarrak, hara sartu zirelarik, *wealas* deitu

zieten («atzerritarrek»); gaurko ingelesez eta inguruko beste erdarek ere ematen zaien izena hortik dator izan ere.

Kumri-ko benetako kraka XVIII. mendean gertatu zen, iraultza industrialarekin. Orduan hasi zen serio barnesartzen inglesen kultura eta pentsamoldea. Honen aurrean erreazio berantak ikusten ditugu. Lehena, ustez, Michael Jones zelako batena, Patagonian *Y Wladfa* eratu zuena, maila guztietan gaeliera bakarrik erabiliko zen kolonia koskor bat.

Hura bertan utzi eta hurbilagoko eta garrantzi gehiagoko datu bat ikusi ezazu: 1960.etik 1970.era bitartean nekazaritzan, basogintzan eta arrantzan aritzen zen jendearen kopurua 138.000tik 70.000ra jeitsi zen brixtean. Bestalde inmigrazioa aipatu behar da, hemengo iparraldekoaren ezaugarri berdintsuak dituen.

60. horietan sortu zen narrantzi piska bateko nazionalismo bat. *Playd Cymru*-k 66an lortu zuen bere lehenbiziko deputatua, 74ean hiru lortuko zituen.

Gaurko mugimenduaren hasierara jQa, aurtu hil den Saunders Lewis-en figura hqndiarekin topatzen garq. Ekintza gizon bat, kultura bati leiam bizitza guztian. «*Gaeliera bizi dadin*—esaten zuen, argitasunez, 1962an— *iraultza behar da*».

Aski bide desberdinetatik abiatu dira «politikoa» eta «hizkuntzaren aldekoa». Bigarrenok —Lewis jarraiki— *Cymdeithas yr Iaith Gymraeg* (gaelierazko elkarte) sortu zuten, 1962an. Egia esateko, berek eraman dute borrokarik punta-koena, *Playd Cymru*koak eskuintzale «deskafeinatu» batzuk besterik ez direlako. Bestalde hizkuntzaren aldeko ekintzetan Europako nazio zapalduen abangoardian ibili direla esan daiteke (telebistaren alde, elebidun errotulazioA..)

Ezker aldeko mugimenduak —Kumri-rentzat esperantza litzkeenak— oso dira makalak, eta kultur borroka, logiko baita, geroz eta esparru estuago batetan eramaki dute.

Irlanda:

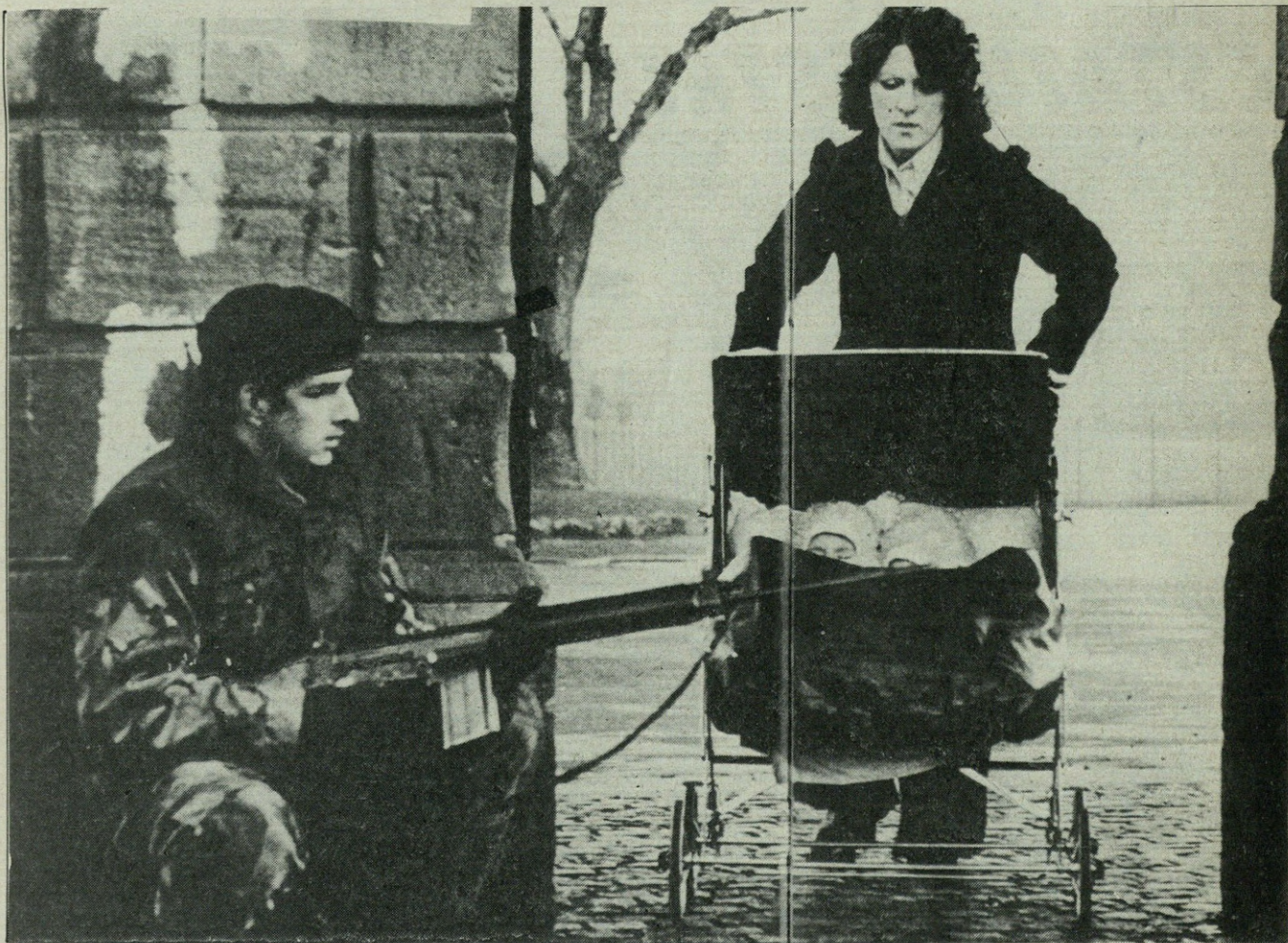
sei konterri falta

dituzte

1601. aspaldiko urte hartan Kinsalevo batailan inglesak iralndarren gainean garaitu zirenetik hona, okupazio prozesuak ez du etenik izan. Azkar asko gertatu ere okupatze hura, 1700. urterako Irlanda guztiko lurretatik %85a inglesen eskutan bait zegoen; eta esku arrotzekin bateri, beste erlijio bat, protestantismoa, sartu zen lurralde haietan, eta nola ez beste hizkuntza bat, inglesa, gaelikoari gqinezarri zitzaiona.

1798an gertatu zen inglesen aurkako lehenbiziko altxamendua, Wolfe Tone buruzagi zela. Nekazarien *matxinadak* behin eta berriro suertatu ziren. 1870 aldera autonomia eskatzen duen mugimendu bat sortuko da. Butt, Parnell, O'Connor horretan ariko dira. Britainiar parlamentuak horien erreibindikapen moderatuei behin eta berriro uko egiten diete. Handik sortu zen *Sinn Fein* («guk bakarrik»), independentzia galdegin bakarrik ez, bere alde armak eskuan dituela borroka zen due-na.

Geroko urteetan sozialismoa eta independentzia batuko zituen pertsona bat azaldu zen: James Connolly. 1913an, bere *Irish Socialist Party*-k milizia bat bultzatu zuen, 1916ko Bazar-koko altxamenduarekin *Sinn Fein*-ekin bateratuko zena.

Ute haruan gerra hedatu zen eta irlandarrek Errepublika aldarrikatu zuten. Inglesen errepresioa basatia izan zen, eta hamabost buruzagi independentzizale exekutatu zituen, Connolly haien artean. Harexen erreakzioz IRA sortu zen, *Irish Republican Army*.

1919an *Sinn Fein*-ek independentzia erabaki zuen. Bi urte-tako gerraren ondoren, Ingalaterrak Irlandako estatua ezagutu zuen; ondikoz, mugimenduaren alderdi burgesarekin paktatu zuen independentzia hori, ondorioz iparraldeko sei konterri errepublika berriak kanpo gelditzen zirela.

Ez zen kasualitatea. Bertan pilatzen zen Irlandako industriaren %90a, eta britainiarrak gehiago ziren, irlandarrak baino. IRAk ez zuen ontzat eman akordioa. Eta horrela, gaudaino. Erakunde i rmatua eta Sinn Fein-ek amore ematen ez dutela, Errepublikako gobernariak aldiz Londres-era geroz eta gehiago makurtuak.

Iparraldeko mugimenduan, 1969an eszisio bat izan zuten, «ofizialak» bazter batera geldituko zirela (errealidade nazionalari garrantzia kentzen zioten horiek). «Probisionalek» segituko zuten borrokaren pisua eramaten. 1970etik aurrera, ekintzak gehiagotu zituzten, atzera errepresioa ere biziki emendatu zen. 1972an 18 lagun hil zituzten manifestaldi batean, eta abar, eta abar, presondegieta ere kondizio gogorretan dira, 1980ko gose grebak erakutsi zuenez (Sands eta beste berderatzi hil zirenekoa).

1980an bertan Sinn Fein-ek dokumentu garrantzitsu bat kaleratu zuen: borroka 32 konterrietan batera eramaxearena.

Hegoaldean nazio kontzientzia aski ahula da. Neokoloniatzat hartu daiteke. Ez da finkatu bertako burgesiarik. Britain-darrendandik sakonezko menpekotasun bat pairatzen dute. Halabaina, bizi maila ez da oso kaxkarra, horrek errazkiago axineatzen duen populazioa.

Orain dela pare bat urteko kongresuan, Sinn Fein-ek, besteak beste, hauteskundeetan parte hartzea erabaki zuen, hala-ber «kristau printzipio»en arabera ez baina «printzipio sozialisten» arabera jokatzeko.

Egiaz, Iparraldeak |maten dio dinamika bat Irlandako naziotasunari. IRAk, batipat. Hegoaldean ez du ekiten erakundeak; Ulster-en, aldiz, beti aditzen dugu, atentatu bat edo beste fortunatu denekoa. «Minatze» estrategia bat daramate. Irlanda-Bretainia Handia azkeneko akordioak uxatu egin dituzte. Estatu bakar baten bila dabilta.

ESTATUZ ESTATU

Mendebaldeko Alemania

248.100 km². 59.400.000 bizilagun (1978). Populazioa beherantza doa (mende bukaerarako bost milioi gutxiago estimatzen da).

3.773.000 inmigrante (1977). Alemanak populazioaren %93,6a. Turko-kurdoak, milioi bat lagun; yugoeslavoak 600.000; italianoak, 565.000; grekoak, 320.000; espainolak 200.000; austriakoak, 170.000; h dandesak, 140.000; portugesak, 110.000.

Bertako gutxiengoak: 70.000 daniar (hegoaldeko Schleswig-en), 30.000 holandes (Herri Beheretako mugan barreiatuak), eta 6.000 frisiar (Ems eta Weser artean).

Bretainia Handia

244.800 km². 56.000.000 bizilagun (1978). Balantza batean, oraindik gehiago dira emigratzen dutenak inmigratzen dutenak baino.

Inglesak Ingalterra eta Kumri-ko populazioaren %89a dira. Eskozian 230.000 dira. Ipar Irlandan, milako batzuk.

Eskoziarrak 5 milioi dira. Eskoziako populazioaren %92a dira. Gaeliarrak Eskoziako ipar-mendebaldean eta Hebrida irletan bizi dira. Etiniaz eskoziarrak dira, hizkuntzaz bereziak; mila batzuk beretik ez orain.

Sentimentuz ez baina hizkuntzaz kimrutar direnak 700.000 dira (Gales-Kumriko lautatik bat).

Ipar Irlandan kolono ingles eta eskoziarren ondorengoak

populazioaren hirutik biga osatzen dute; milioi bat dira. Gainerantzekoak, irlandarrak dira (500.000). Britainia Handi guztian 2.250.000 irlandar bizi da.

Normandiarrek (125.000) frantses zaharrez aritzen dira oraino. Man irlako populazioa, bere keltiar hizkuntza galdu duen arren, zerbait berezia da ingletzetatik.

Beste atzerrietatik heldu dira hara: 720.000 indio eta pakistandar; 450.000 judu; 400.000 jamaikar; 160.000 aleman; 130.000 polako; 110.000 iparramerikar; 110.000 italiano; 75.000 greko-txipriota; 70.000 txino. Denak hiri handitan pilatuak bizi dira.

Irlandarrak eta kanpotik etorritako ez-txuriak dira pairatzen duten zapalketaren aurka gehien altxatzen direnak.

Italia

301.200 km². 56.697 bizilagun (1978). Barru migraketetan urtero populazioaren %3a lekuz aldatzen da. Kanporakoan ere, gerra ondoko urteetan, 5 bat milioi atera egin da.

Populazioaren %97,7 italianoak (55.400.000) eta reto-romanoak (friulianoak 520.000, ladinoak 15.000) dira. Gainerakoan, bizi dira bertan 300.000 austriar, 115.000 albaniar (hegoaldean, Sizilian), 100.000 sloveno (Yugoeslaviarekiko mugan), 90.000 frantses eta proventzal (muga ondotan batipat), 50.000 judu (hiritan), 25.000 greko (Salerno, Calabria-n), katalanak (Alghero-n), eta abar.

Estatu frantsesa

547.000 km². 53.302.000 bizilagun (1978). Barru migraketan urtero milioi bat lagunak aldatzen du bere bizitokia (populazioaren %2a). Horren ondorioz gehien hazten direnak Paris eta Mediterraneo aldeak dira.

**Europako populazioaren osagai etnikoak beren familien eta hizkuntz taldeen arabera
(Sobietar Batasuna kanpo; 1978ko datuak; milatan)**

Familia eta hizkuntz taldeak. Herriak	zenbat	%	Familia eta hizkuntz taldeak. Herriak	zenbat	%	Familia eta hizkuntz taldeak. Herriak	zenbat	%
Familia indoeuroparra	456.250	95	Italo-suizoak	230		<i>armeniar taldea</i>	220	
<i>germaniar taldea</i>	177.724	37	Aromunianoak (Valakoak)	225		Armeniarak	220	
Alemanak	75.700		Martinikarrak	150		<i>irandar taldea</i>	30	
Inglesak	44.060		Normandoak	125		Persak	30	
Holandesak	11.600		Guadalupetarrak	100		<i>baltiar taldea</i>	12	
Suediarrak	8.025		Santo-marino-koak	20		Lituanierak	12	
Austriarrak	7.475		Brasildarrak	20		Uraliar familia	18.215	3,8
Flamendiarrak	6.980		Cubatarrak	20		<i>fin-hungriar taldea</i>	18.215	
Daniarrak	5.120		Argentinoak	15		Hungriarrak	13.400	
Eskoziarrak	5.000		Franko-kanadarrak	10		Suomitarrak	4.755	
Alemaniko suizoak	4.040		Venezolanoak	10		Saamiak (laponiarak)	50	
Norvegiarrak	3.980		Chilenoak	10		Estoniarrak	10	
Altsaziarrak	1.400		Andorranoak	8		Familia altaikoa	2.195	0,5
Europako juduak ⁽¹⁾	1.230		Monegascoak	5		<i>talde turkoa</i>	2.195	
Irlandako ingeles-eskoziarrak (Ustet-eko ez-irlandarrak)	1.000		Istro-rumanoak	1		Turkoak (kurdoak ezin berezi horietarik)	2.160	
Frisiarrak	410		<i>sloviar taldea</i>	78.930	16,4	Tataroak	30	
Jamaikarrak	400		Polakoak	35.010		Gagauzoak	5	
EEBBetako amerikarrak	350		Txekoak	9.815		Familia kamito-semitikoa	1.885	
Luxemburgiarrak	300		Serboak	9.250		<i>talde semitikoa</i>	1.885	
Islandiarrak	221		Bulgaroak	7.920		Algeriarrak	885	
Anglo-kanadiarrak	80		Kroatak	5.250		Marokiarrak	430	
Anglo-australiarrak	70		Slovakoak	4.745		Maltesak	360	
Guyanesak	55		Slovenoak	2.050		Tunisiarrak	160	
Afrikaners	50		Bosnie-ko «musulmanak»	1.990		Gainontzeko arabiarak	50	
Surinamienak	50		Mezedoniarrak	1.575		Beste:		
Ferugiarrak	41		Montenegrinoak	565		Euskaldunak	980	
Barbadako antillarrak	30		Ukraniarrak	330		Txinoak	80	
Anglo-neo-zelandarrak	20		Bielorrusoak	150		Afrikatik etorriak	50	
Trinitateko antillarrak	20		Errusiarrak	180		Indonesiarrak	40	
Liechtensteindarrak	17		Lusaziako soraboak	100		Soninkak	30	
<i>erromaniar taldea</i>	176.564	36,8	<i>greziar taldea</i>	9.540	2	Japondarrak	20	
Italiarrak	58.070		Grekoak	9.450		Koreatarrak	15	
Frantsesak	44.400		Greko-txipriotak	75		Birmanesak	15	
Espainolak	26.785		Karakatxanak	15		Tukuleurak	10	
Rumanoak	19.400		<i>keltiar taldea</i>	7.360	1,5	Vietnamdarrak	10	
Portugesak	10.750		Irlandarrak	5.470		Javanesak	50	
Katalanak	7.170		Bretoindarrak	1.100		Filipinoak	5	
Wallonak	4.075		Kimutarrak	700		Bambarak	5	
Gailegoak	3.000		Gaeliarrak	90		Beste eta ezezagunak	263	
Franko-suizoak	1.100		<i>albaniar taldea</i>	4.190	0,9	Denetara	480.068	
Retorromanoak	585		Albaniarrak	4.190				
Korsikarrak	280		<i>indoariar taldea</i>	1.680	0,3			
			Ijitoak	880				
			India eta Pakistandik etorriak	800				

⁽¹⁾ Euro-

pako judu gehienek ama hizkuntza yidisha da, talde tiki batek espainieraren dialekto bat erabiltzen duelarik. Normalean inguratzen dituzten herrien hizkuntzak berenganatzen dituzte.

1975ean 3.442.000 atzeritar bizi zen Frantzia. Aparte udaz urtero 100-150.000 laborari-langile ailegatzten da.

Frantsesak populazioaren %82,5 dira (44.000.000). Ingu-ruan euskaldunak (130.000), alsaziarrak (1.400.000), flamendarrak (250.000), bretoindarrak (1.100.000), katalanak (250.000) eta korsikarrak (280.000) bizi dira.

Hegoaldeko marra zabal batean okzitanoak bizi dira, muietan ere frantsestuak, hala ere zerbait berezi direnak oraino.

Gainerakoan, aspalditik bizi dira bertan juduak (540.000), armenioak (180.000), ijitoak (20.000) eta beste. Lehenagokoen eta hauen artean populazioaren %7,9a osatzen zaigu.

Beste atzerrietatik etorritakoez azkeneko %9,4a osatzen dugu. Horien arteak garrantzizkoenak: italianoak (1.200.000), algeriarrak (870.000), portugesak (760.000), espinolak (550.000), polakoak (300.000), marokiarrak (300.000), alemanak (200.000), tunisiarrak (140.000)... Herri arabiarretatik behintzat horiek baino askoz gehiago heldu dira ondarrereko urteetan. Beltzak ere badira kantidade handian, estatu askotatik bertara jinak.

Estatu espainola

504.800 km². 36.645.000 bizilagun (1978). Barru migraketak iparraldera (Euskadi, Katalunia) eta gainerako hirietara zuzentzen dira (Madrid, Valencia...)

1960.arte emigrante gehienek Atlantikoa zeharkatzen zuten, ondoren berriz Europa-ara abiatzen dira.

Espainolak —hizkuntz irizpideak erabilirik— 25.700.000 dira (eskualde gehienetan gehiengoa), katalanak 6.900.000 (Katalunian gehiengoa, Valencian erdia baino gehiago, Balearetan %80a, Aragoian mordoskaño bat), gailagoak 3.000.000 eta euskaldunak 850.000.

Gainerakoan, 40.000 ijito bizi da, 30.000 portugesak eta beste talde tipiko batzuk.

Herri behereak

40.800 km². 13.936.000 bizilagun (1978).

Herri Beheretako populazioaren gehiengoa (%96a) elkarren senide diren hiru herri osatzen dute: holandesak (11.350.000), flamendiarrak (1.650.000) eta frisoak (400.000). Azken hauek noski txokoratuenik, geroz eta gutxiago. Alemanak (150.000) eta juduak (15.000) ere aspalditik bizi dira bertan.

II. gerra ondoko inmigraketetan, errepatriaturiko jendearekin batera, 60.000 indio etorri zen, 50.000 kreole (Surinam-ekoak), hegoaldeko Moluca irletako 25.000, 10.000 javanes, eta abar. Beste alde batetik, hurbilgoko inmigraketetan, turkoak eta kurdoak (55.000), marokiarrak (30.000), espainolak (32.000), italianoak (20.000) eta grekoak (5.000) aipa daitezke.

Suiza

41.300 km². 6.340.000 bizilagun. Barru migraketarik ez dago kasik, kanporakorik ere gutxi lehen gerra mundialaren ondoren; inmigrante asko dago ordea, 1979an 750.000 bazi- ren gutxienez.

Suizako «betiko» populazioek totalaren %83,9 osatzen dute. Alemanieraz egiten dutenak 3.980.000 dira, frantsesaz egiten dutenak 1.070.000, italiaradunak 215.000 eta retorromanoak (erromantxeak eta ladinak) 50.000.

Besteetatik, italianoak nabarmentzen dira (440.000), alemanak (160.000), espainolak (125.000), frantsesak (55.000), austriarrak (45.000), yugoeslavoak (35.000) eta portugesak (30.000).

Austria

83.800 km². 7.512.000 bizilagun (1978). Migraketa gutxiko estatua da hau. Menditik hirietara eta ekialdetik mendebalderakoa dira joera nagusiak. Gerraondoa 300.000 lagunek aldegin zuten Ameriketara. 1960-70.enetako inmigraketekin, 200.000ren bat atzerriko langile bertaratu zen.

Populazioaren %91,8a austriarrek osatzen dute. Bestela badira alemanak (230.000), slovenoak (60.000), kroatak (50.000), hungaroak (30.000), ijitoak (10.000). Kanpoko langiletatik gehienak yugoeslavoak (135.000, gehienak serboak eta kroatak), italianoak (25.000) eta turkoak eta kurdoak (25.000) dira.

Belgika

30.500 km². 9.840.000 bizilagun (1978). Barru migraketarik ez dago apenas, eta kanpoko langileak 1960. urteetara bitartean gutxiengo txiki bat baizik ez ziren. Orain populazioaren %9a osatzen dute.

Nazio bidun Estatu bat da: flamendiarrak (5.050.000) eta wallonek (4.000.000) osatzen lute gehiengoa. Alemaniarekiko mugan elemanak daude (90.000), iparraldean holandesak (60.000) eta hirietan sakanatuak, juduak (35.000).

Kanpotik helduak, italianoak (250.000), espainolak (70.000), marokiarrak (60.000), grekoak (22.000), turkoak eta kurdoak (20.000) eta irlandarrak (16.000) dira aipagarrienak. Aspaldiko hamarkadetan 40.000 polako bizi da hegoaldeko meategietan lan egiten duenari.

Danimarka

44.500 km². 5.145.000 bizilagun.

Populazioaren %96,8a osatzen dute daniarrek. Bestalde,

ferugiarrak daude (41.000), alemanak (50.000), suediarrek (17.000), norvegiarrak (11.000) eta beste zenbait, gutxiagoko.

Autonomia batean bizi diren Feroe irletan beste 35.000 ferugiarrak eta 6.000 daniar bizi da.

Grezia

131.900 km². 9.360.000 bizilagun.

Populazioaren %95,5 grekoak dira (8.950.000). Beste talde batzuk kontutan hartze-koak: mazedoniarrak (150.000), bulgaroak (20.000), turkoak (80.000), aromunianoak (60.000), albaniarrek (60.000) eta armeniar, ijito eta juduen talde tikiagoak. Greko-txipriotak alditan aipatuak dira aparteko etnia bat bezala.

Finlandia

337.000 km². 4.755.000 bizilagun (1978). Barru migraketa garrantzizkoak gertatzen dira estatu honetan, 200.000 lagun urtero, iparraldetik hegoalderantz jeneralean. Kanporako migraketak ere oso handiak dituzu (Suezia aldera batipat). 4.425.000 suomitar bizi da Finlandian (populazioaren %93,1a). Baita 310.000 suediar, 5.000 saami edo laponiar, 6.000 ijito, eta errusiarrak, alemanak, juduak...

Suezia

450.000 km². 8.280.000 bizilagun (1978). Barru migraketetan aspaldidaniko joerak segitzen du, iparraldetik hegoalderantz, barnekalde- itzaldarantz. Bestela gehiago dira kanpotik heldu direnak handik kanpo irten direnak baino. 1977an 800.000 atzeritar bizi zen Suedian.

Populazioaren %92,9 osatzen dute suediarrek, talde etnografiko desberdinetan. 15.000 laponiar ere badira, eta 300.000 suomitar, zeintzuetan

rik 25.000 bertakotzat eman daiteke. Kanpoan jaiota, besteok ere: yugoslavoak eta daniarak (bakoitzetik 40.000), norvegiarrak (30.000), grekoak (20.000).

Norvegia

324 200 km². 4.060.000 bizilagun (1978). Populazioaren erdia Oslo-ko fjordean biz da.

Gehien-gehienak norvegiarrak dira. Badira orobat: laponiarak (30.000), suomitarak (20.000), eta talde tipiago batzuk.

Portugal

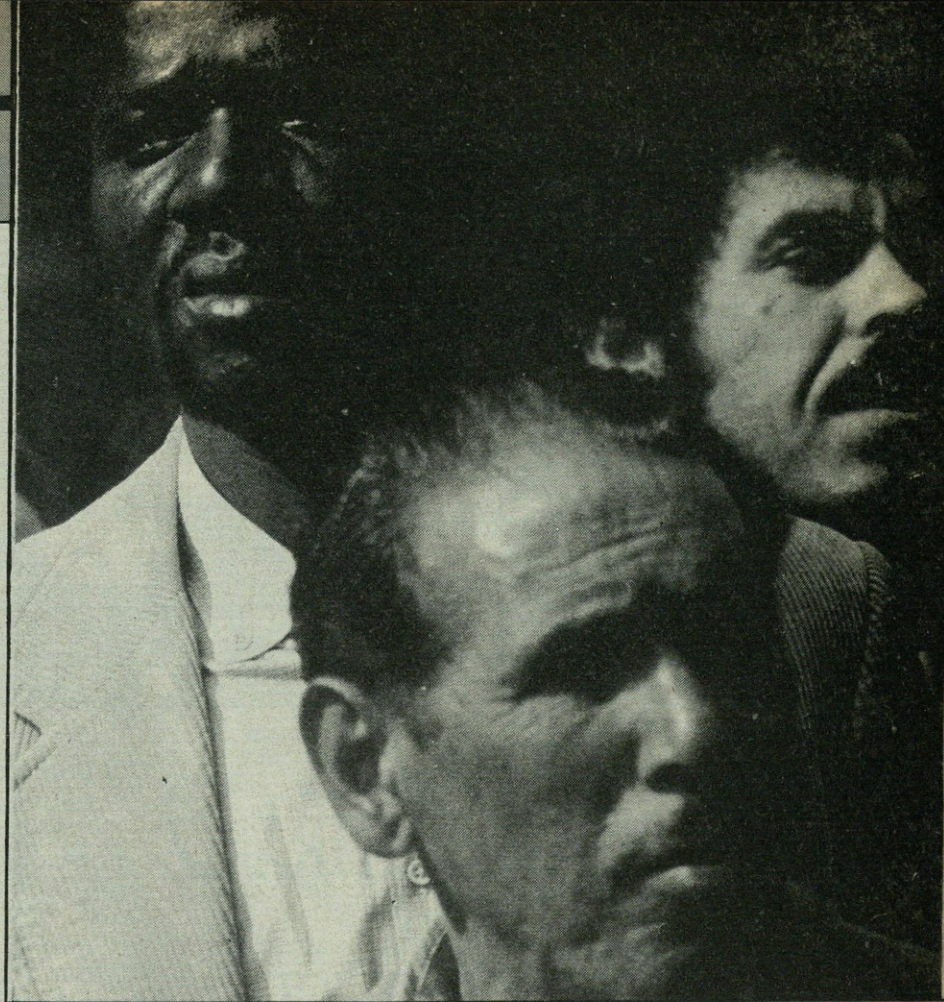
92.100 km². 9.800.000 bizilagun (1978). Afrikara joateari utzi ziotelarik eta batera, 60.enetako hamarkadan barrera, Europara emigratzen hasi ziren; ikusten ari garen Estatuetan atzerrian hiritarrak gehien dituen da Portugal.

Ia denak portugesak dira (populazioaren %99,7), gelditzen den ehuneko 0,3 hori espainolek (15.000), brasildarrek (10.000) eta abar txikiago batzuek osatzen dutelarik.

Irlanda

70.300 km². 3.240.000 (1975). Europako beste herrietatik oso da berezia: azken ehun urtetan zehar populazioaren erdia galdu du. Goseak eta, batez ere, emigrazioak esplikatzeko dute hori. Bakarrik 1960.etik aurrera hasi da Irlandako populazioa piskanaka emendatzen. Halarik ere, 600.000 irlandar ateratzen dira errepublikatik gerra mundialaren ondoren. Europan beste inon ez bezala populazioaren hazte naturala gora etorri da azkeneko urtetan.

Nazio bakarreko estatua da. 3.200.000 irlandar (%98,8), gero badira 30.000 ingeles, 5.000 eskoziar eta 4.000 judu.

Perspektiba batetan

Askotariko minoriak bizi dira Europan; nolabait bi taldetan bana daitezke: batetik, herrialde pobregoetatik lan bila-edo iritsi direnak, eta bestetik betidanik hemen bizi direnak, baina, hainbat faktorek eragindako beren bilakara partikularrengatik, Estatu bat osatzera iritsi ez direnak.

Orohar ikusita, bigarren horiek, betidaniko minoria horiek, historiaren martxatik nahiko bazterturik galditu dira, ez dirudite erreakzionatzeko eta beren eskubideak plazaratu eta, behar balitz, inposatzeko gauza. Beste minoriak, kanpotik heldutakoak, askoz dinamikoagoak ageri dira, miseria bizi arren, kapitalismoaren fase honetan ematen diren klase borroketan parte zuzena hartzen dutelako.

Baina horiek Europa burgesaren mamuetarik bat, edo denborarekin integratzen dira momentu hori, derradan bide batez, arabiarrentzat esate baterako, aski urruti dago oraindik, edo bestela beren herriei, beren nazioei begira daude, eta beraz, Europako iraultzaren prozesuan (horretaz ari bait gara) eragin zuzenik gabeko dira. Aprobetxa dezatela hemengo egonaldia, eta segi!

Hemen nola-halako ahaleginetan ari

garen minoriak, berriz (bertakoez ari naiz, euskaldunak bezalakoez, Europa burgesarentzat beste mamu bat izan gaitzkeenoz), geure bizi kondizio eskasak aldatzeko posturan al gaude ala gutxi gara eta sobera ahulak gainera?

Oso gutxi gara; ez horren ahulak, ene irudiko. Indar piska bat badugu, besteak beste (eta funtsezkoa alde batera), nekez baina aliantzak egin ditzakegulako. Aliantzak, nondik, zeinekin? Noski gure gisa ari direnekin. Menperatuak bizi direnekin. Langileekin, momentu batetan, Espainiari begira adibidez. Ez-lerrotuekin, argi eta garbian, munduko balantza handi eta delikatuena kontutan izanik. Eta gulakoe-kin, orain eta beti.

Gulakoak, ez dira Europan bakarrik. Hobe esateko: Europako gehienak (ez da erdeinua baina: zer eman behar du Friulik, zer Frisiak mundu honetako borrokan?) baino gulakoagoak dira beste nonbaiteko batzuk; palestindar-ak, adibidez. Europa, funtsean, ez da bestetatik berezia. Beste inon bezala hemen ere, borroka egiten duenak eramango du. Ez hori bakarrik, baina bai hori batez ere.

M.I.

BEHINGOZ, GU IKUSITA ERRETIRA EZ ZAITZEN ESKATZEN DIZUGU

Gurutze Gorriari bide ematen diozunean, ustekabeari bidea ixten diozu.

Honela iaz, gipuzkoarrek bide eman zieten 237.192 asistentziei, hauek osatzeko 1.172.688 Km. egin behar izan zelarik.

Horrek adieraz diezaguke zein beharrezkoa den Gurutze Gorria Gipuzkoarentzat.

Eta, era berean, zein beharrezkoak diren gipuzkoarrek Gurutze Gorriarentzat.

Eskeintzen dituen zerbitzuak hazi egiten baitira. Ez ordea, neurri berean, jasotzen dituen laguntzak. Hain zuzen ere, horregatik plazaratuko gara bazkide berri bila.

Ez zaitetz erretira, beraz, hurbiltzen ikusten bagaituzu.

Oraingoa, denoi dagokigun urjentzia baita.

Kupoi txiki hau laguntza handi bat da

Beste gainontzeko gipuzkoarrei laguntzeko ez dira beharrezkoak gastu handiak. Nahikoa da goraiza batzu bilatu eta kupoi hau moztea. Bertan zure datuak eta urtean mila pezetatik eskeini dezakezun kopurua jarriaz. Eskerrikasko.

**CRUZ ROJA GIPUZKOA
GURUTZE GORRIA**

Gipuzkoako Gurutze Gorriaren bazkide izan nahi dut, urteko _____ pezetetako laguntzarekin. Honen kobraketa, « _____ » Banku/Kutxan, _____ zenbakia duen kontu korrontean egingo delarik. Guzti hau nire izenpen honekin onartzen dudalarik.

_____ lizenpea

Izena _____

Deiturak _____

Helbidea _____

Posta Saila _____ Herria _____

Bidali ezazu Gipuzkoako Gurutze Gorriari

- Ategorrieta Hiribidea, 10 - 20013 DONOSTIA.

Bilboko umeentzako Gabonetako oparia

Bilboko Nazioarteko Erakustazokaren merkatal ekintzetatik landa gelditzen den zerbait da Umeen Gabonetako Parke hau. Urtero bezala, egun hauetan zehar haur guztientzat irekita dagoen jolaserako aukera eder honek abenduak 21etik urtarrilak 6a arte iraungo du milaka umeen atseginerako.

Abenduaren 21ean izan zen Umeen Gabonetako Parke honen zabaldu ofiziala eta handik aurrera, urtarrilaren 6a bitartean umeak ugalduta egingo dira Bilboko Erakustazokako bost pabilioietan zehar. Aipatu zabaldua lehen-

dakariaren emaztea den Gloria Urteagak burutu zuen, politikako beste zenbait pertsonaia batzurekin batera.

Goazen, pabilioiz pabilioi, Gabonetako Parkeak zer eskaintzen digun deskribatzera:

Lehenengoan eta Eusko Jaurlaritzak antolatuta, herri txiki bat eta bere inguruak erakusten dira. Subkonszienteak isuritako proiektzioa bide da bertan egin dena: etxe batetan Ertzaintza kokatzen dute, beste batetan Osasunerako Zerbitzuak, Lehendakaritza eta Zuzenbidea Saila beste batetan... hitz bitan, ereduak herria. Honez gain, badira umeek parte hartzeko zenbait ekintza: eskalada egiteko mendi bat, gaztelu-laberinto izugarri polit bat, hipika egiteko zera, toboga-

nak, etabar. Hori dena kolore biziez pintaturik dago alaitasuna emateko. Eta zinez lortuko zuen, gobernuko burutsu horiei gartzela ere jartzea bururatuko ez balitzaie.

Bigarren pabilioian, urtero bezala antolatzen diren futbito, saski baloia eta esku baloia txapelketak garatzen dira.

Hirugarrenean Bilboko Irratiak antolaturiko ekintzak biltzen dira: moto crossa, haurrek beraiek egindako modeloen desfilea, denda txikiak, etxolak, fuertea...

Laugarren pabilioian txikienentzako ekintzak daude: kolunpioak, marrazkiak... Baita Euskadi Irratia eta Euskal Telebistaren txokoa ere hortxe dago. Hortik zuzenean emititzen dute, eta lokutore txapelketak antolatzen dira zirkuito itxian.

Bostgarrenean montajerik handienak

biltzen dira: Egipto Zaharreko giroa (izugarritzko zutabeak, umeentzako museoak, basamortua, gameluak...) Eszenatoki batetan gainera, fakir batetik bere jakinduria erakutsi ohi du.

Suhiltzaile taldeak eraikitako perretxiko erraldoia, Pitufoen etxearen antzera ere aipatzekoa da. Bertan ekintza didaktikoak, jolasak etabar egiten dira.

Portu Autonomoak, bere aldetik eta pabilioi honetan bertan, urrutiko kontroler mugitutako belontzien estropadak egiteko 200 metro karratutako urmaela prestatu du.

Etorkintza deritzan drogen kontrako taldeak ere zenbait ekintza interesgarri antolatu du: break dance eskola, mikroordenadoreak erabiltzeko has-tapenak eta pelikula emanaldiak. Ondoko pasatzeko parada ederra.

Aurrera joaz, Gurutze Gorriak ere

igeritoki bat montatu du, kortxoa lantzeko tailerra, zenbait erakusketa eta parkeari buruzko egunkaria.

Ehun urtetako historian zehar gertatutako ekintzen laburpena eskaintzen digu Bilboko Merkataritza, Gintza eta Itsasketa Etxeak. Bertan haurrek informazioa bildu eta txapelketa batetan parte hartzeko aukera dute.

Zenbait dendak ere berea antolatu du. Horrela, Bilboko erostetxe handi batek izugarritzko skalektrixa montatu du.

Ludoteka; izotzezko pista; keramika, txotxongilo, pintura,... tailerrak; golf zelai txiki bat; gargantua etabar Bilboko Udalaren eskutik datozkigu, baita ere bostgarren areto horretan. Orotara 50.000 metro karratutako ikusgarri handi bat.

Zerrenda askoz ere gehiago luza liteke, baina ekintzarik aipagarrienak hortxe daude. Ikusten denez, denetarik dago baina, zoritxarrez, gehienek badute konpetitibitate elementu askorik.

Umeentzako ekintzen barruan, Catalunya-Euskadi elkarraldatze bat burutu da urte hasieran; horrela 110 haur katalandar etorri da Parkea bisitatze-ra, eta hemendik 60 haur inguruk Bartzelona bisitatu du.

Parkea umeentzat erakargarria bada, helduentzat ere izugarri dibertigarria da. Helburu horrekin antolatu da, beste urtetan egin izan den bezala, «gurasoen gaua» izeneko egun berezia, 3an 10etatik goizaldeko 3ak arte hain zuzen ere.

Gainerako egunetan, ordutegia honako hau da: esan den bezala, abenduak 21etik urtarrilak 6a arte. Goizean 11etatik 2ak arte eta arratsaldean 4,30etatik 8,30ak arte. Badira, hala ere, egun bereziak: 24ean eta 31ean arratsaldeko 7,30etan itxiko da parkea, eta 25ean eta 1ean goizez itxiko da.

Sarrera prezioak bestalde, hauexek dira: haurrentzat 200 pzt., helduentzat 250 pzt.; haurrentzako 10 sarretarako bonoak 1500 pzt. eta ikastetxetatik taldeka datozenek 100 pzt. pagatu beharko dute.

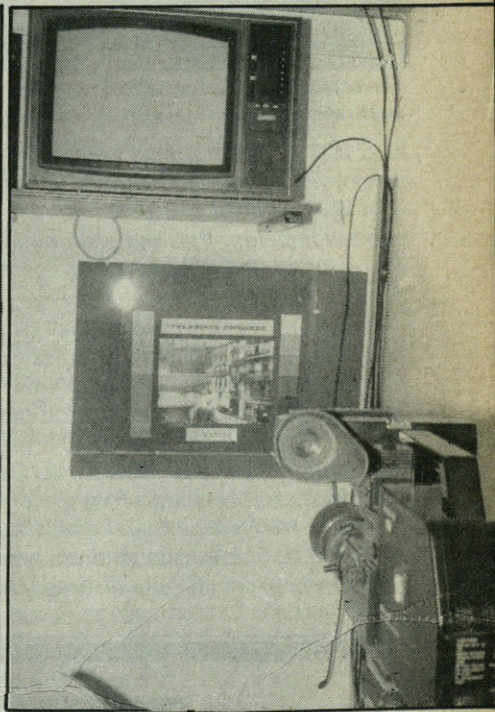
Bada, zenbait dudazko kontu egon arren, gutxitan dauka Bilbo eta inguruetako umiak hain ondo pasatzeko aukera.

Beraz, animatu eta ondo pasa!

Manu Lopez

Telebista lokalaren bidea urratzen

T.B.O.: Telebista bat Ondarrurako

Koldo eta Ramon, lekeitiarra eta Zumaiakoa, TBOren bultzatzaileak.

Ondarru. 12.000 biztanle eta era ezberdineko 21 elkarte baino gel iago. Itsasoa eta kaia alde batetik, proiektu berrietan ibilbideari bestetik. Telebista bat antolatu dutela Ondarrun. TBO. Bertan galdetu eta eleizaren kanpandorrera bialdu gaituzte. Azkenengo pisuan estudio eta kontrol moduko bat. Egia zen.

Irrati libreak erabat hedatu direnean eta hainbat eta hainbat lagun mugitu dituztelarik beraien inguruan, Telebista lokalak egitea posible dela erakutsi digute Ondarroan. Nahikoa da lokal txiki batekin, video bat, pletina bat eta emisora koxkor batekin. Tresneria aldi berean ez dago arazo handirik. Ez da gainera oso garestia at-

ratzen. Milioi erdi batekin egitea daukazu zure telebistatxo. Borondatea, ilusioa eta lana jarritz gero herrian bertan egindako telebista ikusi ahal izango duzu.

Duela bi urte t'erdia hasi zen Ondarruko Telebista honen proiektua. Bi irakasle, Koldo Aginagalde eta Ramon Gorostidi «Zubi-zahar» ikasto-

lan zeudelarik, irudia zela eta, hainbat eta hainbat eginkizun aurrera ateratzen hasi ziren ikastolan bertan. «Ikusten genuen testuinguru handiago bat nahi genuela egin nahi genuena aplikatzeko. Estu xamarra gertatzen zitzaigun hura gure asmoetarako. Orduan salto egin genuen. Irakasle izateari utzi, nominak eta horrek suposatzen duen guziarekin, eta proiektu orokor batetara egin genuen salto herria begiratuz».

Gazte jendea prestatu

Lea-Artibaiko sei ikastetxeekin kontaktuan jarri eta irudi proiektu bat aurkeztu zuten. Zentru horiek onartu egin zuten proposamena eta lanean

Ondarroako udalean parte hartzen duten talde politiko guztiek hartu zuten parte TBOn aurkezpenean.

hasi ziren. «Honela hasi ginen 13-14 urteko jendearekin lan egiten. Bostehun ikasle inplikatu genituen gure ekintza hauetan. Piskana piskana dekantatuz joan da jende bat eta prest daude proiektu honetan lan egiteko».

Lan horren emaitza ez da bakarrik izan jende bat prestatzea, nahiz eta hortxe eduki gazte mordo bat kamara hartu eta kalera ateratzeko moduan. Hortxe dauzkate dagoeneko 20 erreallizaziotik gora erabat buruturik. Orduerdiko erreportaiak. «Bi urte t'erdiz izan dira eta jendeak ez zekien zertan ari ginen. Lan isila izan da orain artekoa. Orain ordea ailegatu da ezagutze-

ra emateko ordua. Iritsi da TBOn ordua».

IKUS-GAI izena eman zioten irudi tailerrari eta berau izan da udaletxeko kultur batzordearekin batera telebistaren abentura aurrera atera duena.

Azpiegitura humanoa lantzen hasi baldin baziren ere azkenerako lortu dute emisora tiki bat ere eraikitzea. Orain gazte jende hori bera ere arduraren kargu egin dadin nahi dute. Errealizazio taldea, programazio taldea, ekonomia taldea eta talde juridikoa izango dira TBOn martxa eramango dutenak.

«Orain arte udaletxearen babes

izan dugu. Alde batetik 600.000 pezeta jarri ditu emisora erosteko eta bestetik lokalak ere utzi dizkigu. Udaletxeko kultur batzordea arduratzen da honetaz eta, nahiz eta hor berruan alderdi politikoak egon, ahalegintzen gara sigla bakoitzaren gainetik egoten eta herri-rako komunikabide bat sortzen».

Herrian bertako produzioa

Garbi diote hasiera hasieratik TBO ez dela dirua ateratzeko tresna bat. Subentzioen bidez edo atera daitezkeen sosal telebista finantzatzeko besterik ez omen dira izango.

«Produzioa, emitituko den guztia, guk egindakoa izango da, ondarrutarrak egindakoa, produzio propioa».

Bi prezedente dauzkate emisio mailan. Ondarruko jaietan, lau egunetan emititu zuten. Goizez, arratsaldez eta gauez. Mugida guziak hartu kamarekin eta emititu. «Onarpen handia izan zuen». Bigarren emisioa duela hiru bat aste egin dute «Antxo sasoi» erreportaiak emitituz, «Zubi-zahar ikastolako ikasle batzuk egin zuten. 14-15 urteko neska batzuk», eta Europako Ekonomi Elkarteari buruzko mahai inguru bat.

Datorren astean pentsatzen dute hirugarren emisio bat egitea beste mahai inguru bat antolatuz Telebistari buruz.

Ondarruko Telebista honen esperientzia, udal telebistaren esperientzia, berria izanik ere Euskal Herri mailan, ez da lehenengoa estatu espainolean. Hor ari dira duela zazpi urtez Katalunian Tele Cardedeu eta Tele Sabadell, eta nahiz eta tirabirak eta arazoak izan orain legalizaturik daude praktikan telebista lokal modura eta aktibitate kultural bezala.

Euskal Herrian Bilboko festetan gurtzen izandako esperientzia baino ez dago. Agintariek berehala itxi zuten telebista.

«Legearen arazoak direla eta gabiltza orain. Guk nahi duguna da bidea aurkitu lan hau aurrera eraman ahal izateko. Kultur dinamizazio baten bila goaz. Ulertu egin behar dute hori».

«Telebista instituzionalaren eta pribatuaren arteko beste alternatiba bat da gurka. Eskubide bat daukagu hori egiteko: espresio eskubidea. Gero legea hor etorriko da atzetik... ikusi beharko da nola salbatzen dugun».

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

Diotenez politikariek, prentsak, eta jendeak bere orokorrean ez dute ulertuko TBOren proiektua. Estatuan telebista pribatua sartzeko tresna eskutatua dela pentsatuko omen dute.

Beraientzat ordea hirugarren bide bat da telebista lokalarena. «*Monopolio pribatua ez da irtenbide bakarria monopolio estatalaren aurka. Hirugarren bidea ukatzen bada, erakuntza demokratikoaren posibilitatea ukatzen da hein berean*».

Baten batek baino gehiagok pentsatuko du horiek honela izanik ere ez dela batere erraza izango lege aldetik aurrera egitea. Gu TBOn izandako egun berean pasa zen inspektore bat han zegoena ikustera. Bezperan bertan izan ziren goardia zibilak ere. Baina ez daukate nonbait heldu-lekurik horrelako iniziatiba bat geldiarazteko.

«*IKUS-GAIK (proiektua martxan jarri duen irudi tailerrak) abokatu katalandarrekin eta Cardedeu TBrekin azterketa juridikoak egin ondoren, egiaztatu zuen ez dagoela legiaziorik emisio posibilitaterik erregulatzen duena. Konstituzioan gainera adierazpen librearen eskubidea onartzen da gainera ezta?*».

Piskana piskana hastera doan telebistatxoa

Beru neurriak ere hartu behar zaizkio TBO proiektuari. Ez pentsa ETB edo telebista "normal" izatu xamar batekin konpara daitekeenik. Askoz ere telebista mugatuagoa da alde guztietatik. Bai hedadura aldetik, bai tresneriaren aldetik, bai jendeak egin ditzakeen gauzen aldetik.

Bestalde ordea telebista normaliza-

tu batek eskaini ezin duen freskotasan eta hurbiltasun bat eskaini ahal izango dizkio Ondarruko biztanlegoari.

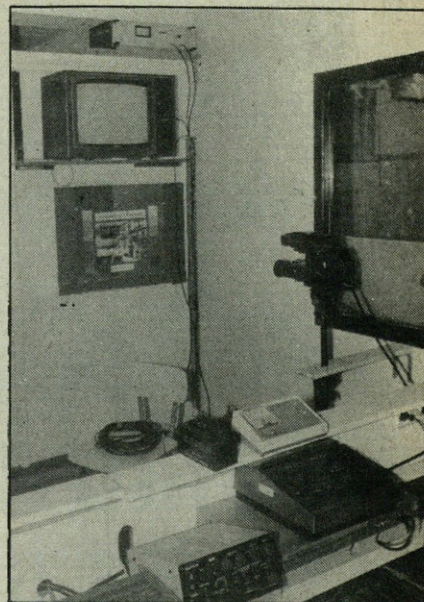
Gutxigora behera Euskadi Irratia eta Irrati Libre baten arteko konparazioa litzateke egokiena telebista txiki honen neurritaz konturatzeko; beti ere kontutan hartuta bitartekoen eskasia jende multzo handi baten dinamikarekin salbatuko deela. Eta herri txiki batetan dauden kultur alternatibak ikusita dudarik ez telebista lokal batek, irrati libreek lortu duten bezala, gazte jende mordo bat mugiaraziko lukeela ekintza positibo baten inguruan, betiko apatia eta poteo-droga zurrumbilo horretatik aterez.

Emisio aldetik ez dira oso pretenziosoak oraingoz. «*Lehendabiziko helburua da hilean behin emisio bat egitea. Herriari buruzko erreportaiak izango lirateke. Denbora eta azpiegitura gehiagorekin astero egitea pasako ginateke, orduan informatiboagoa izanik emankizuna*».

Gero egingo dute gehiago. Proiektua aurrera badoa seguru egon baietz. (Eta bapatean okurritzen zaizu ETBn gastatzen diren milaka milioi horietatik batzuk, batzuk bakarrik, oso gutxi, honen antzeko proiektu batzutan inbertituz gero askoz ere eragingarriagoak izango liratekeela).

Alde teknikoak arazo berezirik ez

Telebista bat, agian bakarria ezagutu izan dugulako orain arte, gauza urruna eta harrapa ezina iruditu zaigu beti orain arte. Nola egiten den eta ze bitarteko behar diren horretarako gutxi batzuren kontua zela pentsatu izandu dugu beti ondorioz.

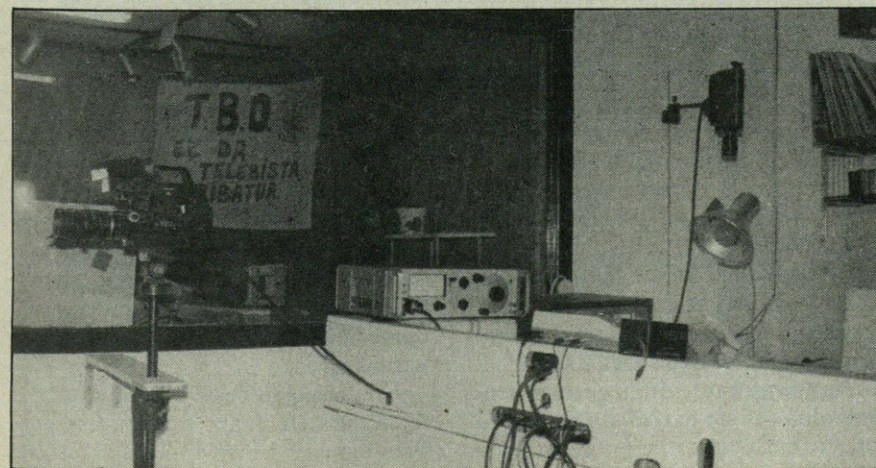
Zure etxean erabiltzen dituzun lau aparato horiekin telebista bat egin daitekeela esaten dizutenean harritu egiten zara lehendabizi. Beste arazo teknikoak izan beharko direla pentsatzen duzu. Ondak, frekuentziak, sintonizazioa... «*Hemen gauza teknikoa da kezka gutxien sortzen dizuna. Lortzen duzu aparatoa eta listo. Irratia bezala. Depende ze mailako telebista montatu nahi duzun. Guk 600.000 pezetarekin jarri dugu. Posible da gutxiagorekin ere... edo gehiagorekin*».

Video bat, distribuidora bat, kámara bat platoon eta karta de ajuste bat. Kableak eta jarri eta antena batekin nahikoa da telebista koxkor bat antolatzeke. «*Bi watioko potentzia eta 21. kanala. Ez dugu beste inolako telebistaren seinalerik galerazten. Ez diogu beste inori oztoporik jartzen. Bestela arazoak izango genituzke*».

Ia ia etxean video bat jartzea bezala. Badira noski zenbait gauza, teknikoaren batek egin behar dituenak. Oinezkoak normalean egin ezin dituen gauzak. «*Hori ordea edozein teknikok konpon dezake*».

Behin ordea aparailu guztiak martxan jarri ondoren edozein izan daiteke programak eta emisioak egiteko gauza.

Frogarik onena Ondarrun erakutsi digutena. Ramon eta Koldo tartean direlarik 13-14 urteko neska-mutiletatik hasi eta edonor da telebista martxan jartzeko gai.

Pentsa litekeenaren alderantziz, telebista txiki bat antolatzea ez da oso garestia, eta ondarrutarrek hori nahi dute demostratu.

ARTASO
Joxe MOLLARRI

Toxikomanoei buruzko tesina
aurkeztu berria du Maite Errok

«Hemen oso berandu ezagutu dugu droga eta berandu hasi gara irtenbide bila»

Maite Errok aurkeztu berria du bere tesina Zorroagako Filosofia Fakultatean. Tesina hau toxikomanoei zuzendutako komunitate terapeutikotik egina dago, Puerto Rico eta Estatu Batuetako zenbait zentru kontutan hartuta burutu du bere lana. ARGIAko irakurleak jarraitu ahal izan ditu Puerto Ricotik igorri izan dizkigun artikulua. Hona hemen zer dioten berak.

A.— Egingo al diguzu tesinaren laburpen txiki bat?

M.E.— Nahiko zaila egiten zait laburtzea, halaz eta guztiz ere esango dizut oinarrituta dagoela Puerto Rico bi komunitatearen azterketan, komunitate horien funtzionamenduan, bata eta bestearen artean dauden berdintasunak eta ezberdintasunak ikusiz. Horrez gain «Patriarca» beraren funtzionamendua ere kontutan hartu dut.

Desberdintasunak handiak dira. «Patriarca» batek 18 urtetako erresidentzi erreabilitazio mota erabiltzen du, «Projekt return»ek ere bai, baina Puerto Ricon adibidez hiru urte hiru urte t'erdiko erreabilitazioak erabiltzen dira.

Printzipio mailan New York-en eta Puerto Ricon drogadiktoaren nortasunari buruz erabiltzen diren definizioak berdintsuak dira. Baina teoria sikodinamika mailan eta terapia mailan zeharo ezberdinak dira. Puerto

Ricon pertsonalitatearen kapazitatea desarrolatuko dituzte terapien bidez. New York-en sentimenduak eta emozioak desarrolatuko dituzte: mina, beldurra, bakardadea, agresibitatea eta plazerra.

A.— Bi urte pasa dituzu Puerto Rico eta New York-en. Noizdanik zabilta ordea droga arazoekei kezkatuta?

M.E.— UEU sailburu bezala hasi nintzenean lanean, duela hiru urte, Zorroagan ikasten ari nintzen orduan, talde bAt egin genuen piska bat drogarren mundua aztertzeke Euskal Herrian. Oso gai berria zen guretzat eta kezka handia sortzen zigun gazte asko eta asko lotzen zaizkiolako drogari. Gazte asko eta askorentzat helburu bakar bat gelditzen da azkeneko: droga lortzeke bideak arakatzea.

Gure artean uste dugu gazteen sentimenduak beste batzuk direla, beharrrak ere bai, eta frustrazioa dela medio eta mila arazo direla medio bide horretatik jotzen dutela.

Gure asmoa printzipioz zen, ze alternatiba, zer egin honen aurrean. Bai asistentzia mailan, bai prebentzio mailan. Nondik nora jo irtenbide batzuk bilatzeko.

A.— Lehen iki stola batetan irakasle bezala aritua zara. Nola sortu zitzaizun iksatola utzi eta drogaren munduan sartzea.

M.E.— Ikastolan nengoen lanean, Zorroagan ikasle UEUrako talde horretan sartuta... eta Eusko Jaurlaritzan beka bat eskatu nuen kanpora joateko nire lanerako hipotesi batzuk proposatuz. Onartu egin zuten beka ematea...

A.— Aipatu dituzun komunitate terapeutikotik ezberdin horietatik zein iruditzen zaizu egokiena hemen aurrera eramateko?

M.E.— Neri oso zaila egiten zait zein den egokiena esatea. Hemen martxan dagoen «Patriarca»ren lan-zentrua ezagutzen dut eta ez nago batere konforme bere funtzionamendurekin. Toxikomanoei lan besterik ez dute egiten hor. Ez dute aztertzen ze arazo izan dituzten drogara jotzeko. Ez dute bide terapeutikotik jartzen jakin dezaten nor diren, zergatik dituzten behar horiek eta zer irtenbide dituzten aurrera begira gizarte honetan gauzak egokitzeke edo aldatzeke.

Puerto Ricoko komunitateak 3 urteko tratamendua dauka eta bost urtetako segimendua. Definitua dago komunitate terapeutikotik gogor bat bezala. Ikusi behar da hango toxikomanoa ez dela hemengoaren antzekoa. Han gizonezkoak dira gehienak. Gehienak 9-10 urtetan hasi dira drogan, kalean biziz. Harreman sexualak bai amarekin, arrebeekin... Prostituzioa, lapurketak, asesinatzea... Toxikomanoa bera oso egoera gogorrekoa da. Hamar hamabost urte drogan aritutakoak eta hogeita hamar urtetik gorako gizonak dira. Oso akorazatuak. Tratamendua bera ere oso gogorra da.

New York-en oso diferentea da tratamendua. Kultura bera ere diferentea da. Nahasiagoa. Hispanoak, beltzak, anglosajoiak... New York-en ere era askotako zentru terapeutikotik daude. Nik ezagututakoa gobernuak ordaindutakoa zen. Han zeuden erresidenteak beltzak, hispanoak eta marginatuak ziren.

Une honetan beste komunitate batetan aurkitzen naiz. Komunitate pribatu batetan. Horra anglosajoi burgesek jotzen dute. Koka daukatenak droga bezala, edota heroina eta koka

(speed-ball). Hemen askoz ere humanizatuagoa da tratamendua. Askoz ere zuzenduagoa pertsonari.

A.— Euskal Herrian ze egoeran gaude droga kontutan?

M.E.— Ez dauzkat azken estatistikak, baina esan didatenez inoiz baino droga gehiago dabil, eta gainera drogatan hasteko adina jaisten ari da. Normalean hasten da ardoa, porroa... kontrolatzen direla ematen duten gauzetatik. Puerto Ricon eta ikusten da han ere horrela hasi zirela. Alkohola eta kanutoekin.

Euskal Herrian ditugun irtenbideak oso eskasak dira. Alde batetik droga-ren fenomenoak bera oso berandu eza-gutu genuen. Puerto Ricon duela 28 urte ari dira drogari irtenbideak bilatzen. Hemengo komunitateak oso be-riak dira.

Hemen gehiago jo da metadonaren asistentziara anbulatoriotan. Droga legalaz aldatu nahi izan da droga ile-gala. Baina horrekin ez da ezer kon-pontzen.

Prebentzioa da nire ustez gairik na-gusiena. nahiz eta gaisotasuna hor egon eta irtenbiadeak bilatu behar, prebentzioa ez dugu ahaztu behar. Prebentzioa zaintzen ez badugu hort-xe egongo da droga beti, eta interes hanidiegia daude droga hor egon da-din eta gazteen artean gero eta gehiago zabal dadin.

A.— Tesina hau argitaratzeko asmorik ba al daukazu?

M.E.— Denbora baldin badut dato-rreren udan UEUn publikatuko dut euskaraz.

X.E.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

HELBIDEA Telefonoa

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala Zenbakia

SINADURA

SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAKO
ESTILOA

MODARI HOR KONPON

ALA AUZMENDIRI TXANPON

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Uztapide eta Basarri bertsolari haundien omenetan hainbat ekitaldi izan dira Gipuzkoan pasa diren egunotan herrialde horretako Foru Diputazioak eraturiko egitarauaren barruan. Amurizaren hitzetan, «banaka eta bikote gisa historia egindakoak» izan dira bertsolariok, eta Imanol Muruaren hitzetan ere «gerrondo mikatzean, euskaldunok mutu izatera beharturik geunden urte zail haietan herriaren ahots eta ahotsik ozenena izan bait ziren». Egia borobilak bi horiek, eta guzti horren agerpena gera dadin geuk ere geure aportazio txikia egin nahi izan dugu, horretarako goian dagoen argazki historikoa argitaratuz, hots, Basarri eta Uztapide biak bakarrik eta batera erretratatuak izan zirenaldi bakarrenetako batetan.

berriak

Sabin

Santurtziko Antzerki Laburren liburua, zentsuratuta.— Ez da aurtien lehen aldia izan Santurtziko Udalak antolatutako Ipuin eta Antzerki Laburreko sariak argitaratu izan direla. Aurtien, berriz, iskanbila haundia sortu da marrazki batetan zakil bat agertzen zelako liburu guztiak hartu eta zentsuratzera eraman zituztelako. Marrazkiaren egilea den Erramun Landak protesta bizia baino biziagoa agertu du, aurretik Udaletik bertako itzultzailea den Koldo Tapia espedientatu zutelarik. Koldo Tapia izan zen Landari marrazkiak eskatu zizkiona, eta hortik etorri zaio espediente. Kasu honekin, liburu haiek erre zituen Bilboko alkatea etorri da hainbat jenderen burura.

Celestino del Arenal eta Emilio Barberá, UPV-EHuko errektorerako.— Hilaren 14ean izango da UPV-EHuko errektore berria hautatu beharko duen klaustroa. Bertara bi izen aurkeztuko dira: Celestino del Arenal eta Emilio Barberá. Bien bitartean, Arantza Mendizabal aurreko klaustroetan gertatu zena berriz gerta ez dadin erregutan dago, hots, errektorea hautatu gabe gera ez dadin. Badirudi hilabeteotan unibertsitate publiko honetan egon den botere-hustasunak apur bat pentsatzera eraman dituela klaustrokide guztiak eta gutxi gora behera guztiek ikusten dutela baten bat derrigorrez aukeratu beharra. Sektore kritikoak, bazterrean geratu dira prozesu berri honetan ere.

Euskaltzaindiak 1986rako lan eta batzarren egitaraua erabaki du.— Abenduaren 27an, inuxenteen egunaren bezperan, ostiralez, Euskaltzaindian bere urteroko batzarre publikoa egin zuen Donostian (gogora dezagun Euskaltzaindiak hilero egiten dituela batzarreok), eta bertan hasi berri dugun urterako egutegia eta ekintzen egitaraua finkatu eta erabaki zuen. Besteak beste, hiru pertsona omenduko ditu: Aita Donostia, Damaso Inza eta Joakin Eugenio Senosiain, hiruron jaiotzen mendeurrenak betetzen bait dira aurtien. Bestetik, beste hiru eginkizun nagusi aipatu beharra dago, nola ez: Orotariko Hiztegi Nagusia, Gramatikagintza eta Atlas Linguistikoa.

Bello Portu, EITBko kontseilari.— Javier Bello Portu, musika-gile ezaguna berau, EITBko kontseilari izendatua izan da berriki. Jakina denez, EITBko kontseilari guztiak alderdi politikoen ordezkari gisa izaten dira aukeratuak, baina tartean intelektualen bat independente modura egotea komeni zela erabaki zen EITBn bertan, eta hala egin zen. Julio Caro Baroja izan zen lehenik kargu hori bete zuen pertsona baina gogoan edukiko duzue kargua utzi egin zuen, politikoentzako zelakoan. Bello Porturen izendapenarekin beraz, hutsune hori bete egiten da eta dudarik ez dago Javier Bello Portu aski jakintsua eta argia dela kontseilari gisa aholku finak eman ahal izateko. Nabarituko delakoan.

Jon Sarasuaren ustez, «txapelketa gutxiago eta saio gehiago» behar da

«Bertsolaritza urbanotu, baina estetika eta hizkuntza aldatu gabe»

Ez gaude baserri batetan, ez eta Euskadiko herri txiki bateko sagardotegian. Ez, Bilbon gaude, etorkinen auzune bateko pisu hotzean. Jon, Atxabalarra izan arren, astean zehar Deustun bizi bait da kazaritza ikasi asmoz.

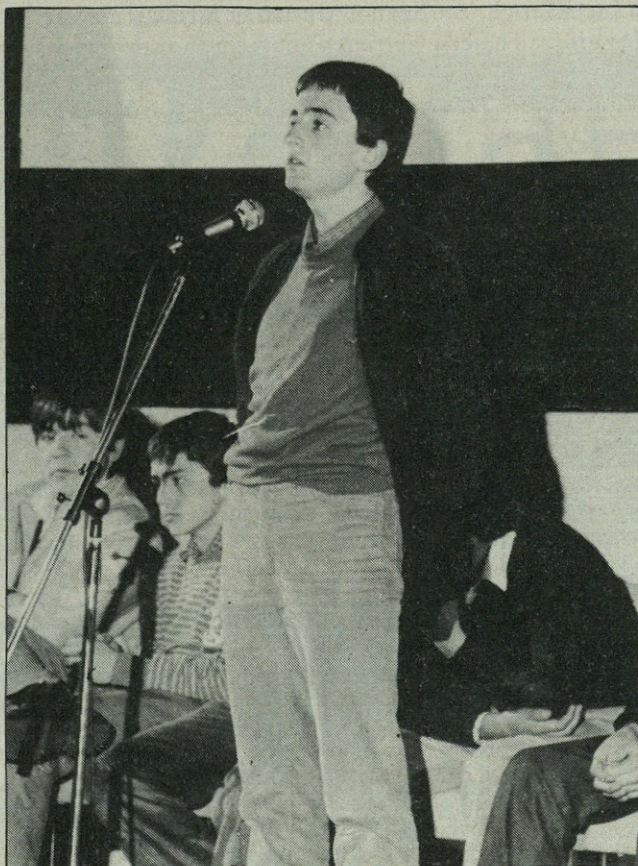
Gela estudiante baten ohizko gauzez bete: ohe handia, mahai txikia, liburuz beteriko apal batzuk, gitarra eta irratikaseta. Hori bai! posterretan bikontante: Iparragirre eta bertso jaialdien kartelak batetik eta arraunlariak bestetik —Oriotarra eta Sarasua—.

Txikitatik, Almeneko ikastolan bertan hasi zen bertsotan, Patxi Goikolea eta beste batzuk bertsoak nork ikasi nahi zituen galdezka etortzean baietza eman zien beste lagun talde batekin batera eta bertso zaharrak ikasiaz, astero lagun baten etxean bertsotan egiteko bilduaz, apurka-apurka Lenitzeko bertsolari taldea sortuaz, bertsolaritzak lepotik harrapatu zuen. Eta orain, behin bizio bilakatuz gero, ezin alde batetara utzi.

Burua gero eta bertsolariago ikusiz

Baina gaztetandik hasi izanak eragin nabari bat izan du

Hitz justuak besterik ez ditu esaten, esaldi motzak. Pentsatzerakoan lurrera begiratzen du, hitz egiterakoan berriz, begietara. Abotsa sendoa eta hizkuntza neurtua. Serioa (?), azkarra eta maltzurra. Bertsolaria. Xenpelar sariaren azken irabazlea. Jon Sarasua.

Jonen izakeran. «Bai, ni nahiko gazte nintzela hasi nintzen, baina ez dakit zenbateraino esan daitekeen bertsolari nintzenik, zeure burua ikusten duzu geroz eta gehiago dela bertsolari, uste dut hori progresiboki doala.

Bertsolariak duena denbora guztian gai bati buruz zuk euki dezakezun eritzi konplikatu hori sinple sinple esan beharra da, edo mezu eta hitz batzuen bii ez esan beharra. Hori batetik gimnasia mental ona izan daiteke, ideiak hizkuntzara mugatzeko eta hizkuntza aberasteko. Bestaldetik, askotan gertakizun edo gauza bati buruz eritzi bat azaltzera eragitzen zaitu. Horrek noski eragina izaten du bakoitzagan, batzutan txarra ere izan daitekena, eritzia azkarregi ematen duzulako, baina noski gero eboluzionatu egin dezake eritzi horrek. Zenbait gauzei buruz zure ideia propioa eukitzen bultzatzen zaitu».

Bertsolaria, bestalde, plaza gizon da eta honek jende askorekin tratatzera bultzatzen du. Bertsotara joaten den bakoitzean bazkalondoan pertsona desberdinekin egoten da. Eta ez zen hasieran, 15-16 urteko gazte batentzat, erreza izan hainbeste jende desberdinekin eguna igar

Jon Sarasua, duela lau urte, Eskolarteko Txapelketa batetan.

ro beharra, orain, ordea, ongarritzat jotzen du Jonek esperientzia hau. «Ikuspegiak zabalazti egiten dizkizu, nahiz eta askotan jende klase antzekoa izan euskararen aldekoa... azken finean aberasgarria da. Hala ere gogorragoa da plazan kantatu beharra. Kantatzeko lasai egon behar duzu eta horregatik saio askotan jendearekiko egon daitekeen erantzunkizun hori ahanzten saiatzen zara arrazil egoteko eta bertso onak botatzeko. Dena den, saio batzutan nerbioso bazaude, kunplitzera zoaz, ahalik eta onGen egotera. Beste batzutan, aldiz, zeure mezua esatera zoaz, arrazoi on batzuk ematera».

Bertsoaren eredua bertsolari zaharrengan bili tu nahi

Bertsolari munduari horrenbeste aldiz aurpegira bota zaion baserri giroaz ere entzun nahi genuen Jonen erantzuna, bera herri industrial baten jaio eta orain unibertsitateko ikasle baita da Bilbo bezalako hiri urbano batetan.

«Bai, esan daiteke ia bi kultura daudela hemen, eta guk batez ere kultura baten zati bat ezagutzen dugu normalki, beti euskaldun giroan murgildu da egon garela, bai txikitari eta bai gero ere. Euskaldun euskalzaleena gainera. Horrek apur bat ikuspuntu guztia zati bat bakarrik ematen dizu. Nik uste dut hori alde batetik ona dela, kultura euskaldun eta rurala alde batetik gaitzen ari delako, beraz hñntatik ahalik eta gehien jaso behar delako. Orduan Bilbora etorri eta zeure buruari galdetzen diozu, baina hau zer da? Euskadi da? Ba nik Euskadiko beste zati bat ezagutzen dut baina... hala ere ni pozik nago bi alde hauek jasotzeaz».

Ez da beraz, Jon Sarasuaren egoera bertsolari zahar batena. Gaztea da, hirian bizi da eta badu kultura urbano eta zabal bat, hala ere bertsolari zaharrengandik jasotako estetika maite du, estetika-hizkuntza-kultura oso lotuak ikusten dituelako, biziera baten izpilu.

«Nik uste dut bertsolaritza urbanotzea oso ongi dagoela, orain, nik uste dut nire eredua ez dela hori, eredua, bertsoa nola egiten denaren aldetik, estetika aldetik, bertsolari zaharrengan

Andoni Egañarekin batera, orain jokatzeko ari den Txapelketa Nagusiko kanporaketan.

edo egun hauen jarraitzaile direnengan dagoela. Hizkuntza ez forzatzearen aldetik eta bertsolaritzaren berezko gauzak esateko eratik. Bertsolaritzak baditu liburuetan jaso ezin daitezkeen kontuak, ironia era batzuk, gauzak esateko era batzuk, hizkuntza erabiltzeko era batzuk... eta orduan teknika ikasi arren eta bertsoak bete arren... ba... ez da estetika hori lortzen. Nik uste eredua, horregatik, bertsolari zaharrengan eta hauen ondorengoagan dagoela. Azken finean uste dut bertsolaritza urbanotu egin behar dela baina estetika eta hizkuntza, bere egituretan, aldatu gabe, estetika aldatuñ baita hizkuntza aldatzen den eina eta hizkuntza ez da aldatu behar, gaztelaren eraginetik gorde egin behar da. Bertsolaritza gai eta tratamendu aldetik aldatu behar da».

Ideia estandarretara jotzeko arrisku merkea

Aurreko bultzada edo urrats baten hitzak dira Jon Sarasuak esaten dituen hauek baina eraberean bertsolaritzaren munduan ideia estandarren jokua ere salatzen du Jonek.

«Egia da, plazara iritzi zaren bakoitzean ideiak eta iritziak eman behar dituzu eta as-

kotan zeureak ez diren ideiak, ze bertsolari munduan gauza batzutat ideia fijoak bait daude, esaterako euskarari buruz, kuestio nazionalari buruz... hala ere, eta Aranalde orain dela gutxi esaten zuen moduan, askotan bertsolari txarrak, edo denborarik ez duenak edo zeresanik ez duenak, ideia estandarretara jotzen du. Nik uste dut bakoitzak badituela bere ideia eta arrazoiak eta askotan, giroa delako edo, bat datozela. Baina grazia, interesa, sorpresan dago, entzule batek "ez nian ba hori espero..." esatean. Eta badaude bertsolari zenbait igandero harrizten dutenak».

Jonek berak ere makina bat bertsozale harrizten ditu plazeetan geldiro geldiro sekulako bertso borobilak botatzera koan. Behar bada elkarrizketa honetan zehar esandakoek ere bat baino gehiago sorpresaz hartuko du. A gan, Nagusien Txapelketan hurrengo hasera iragan eta halare Xenpelar sari-a aurkezteak harritu egin du norbait.

Txapelketa Nagusira aurkeztu baina Gazteen Txapelketan ere bai

«Nagusien txapelketara eda-dez sartu egiten ginen eta ikusi

genuen aukera bat zela, bete 3 edo 4 urtetan izango ez genuen aukera. Lenengo faseetako maila ere begiratu eta gazteetatik zenbait aurkeztu gintezkeela uste izan genuen eta Euskitze eta biok presentatu egin ginen. Hala ere, hor sartu arren nire ideia ez zen gazteen taldearekin apurtzea, nik jarraitu nahi nuen eta horregatik Errenderira ez joatea prutensio bat izango litzateke, eta ez da inondik inora horrela.

Uste dut gazte taldean maila konpaktua dagoela eta ni bertara ez desmarkatzeagatik presentatu nintzen.

Baina edonola ere uste dut zenbaitetan txapelketek kalte ere egiten dutela, batez ere gazteekin egin diren gehiegizko txapelketek. Eta hori zaharrek ere ongi dakite, txapelketa 3 edo 4 urtean behin eta nahiko. Txapelketa gutxiago egin behar dira eta saio gehiago».

Eta azken esaldi gogor honekin utzi dugu Jon Sarasua, Xenpelar sariaren azken irabazlea, Deustuko gelan, urtea amaitu baino lehen «Enperadore eroa» ipuinari buruzko lan bat fakultatean entregatu behar duela eta jo eta ke makinaz idazten. Agurra ez digu bertsoz bota.

Romaldo IBARRETXEA

Ruper Ordorika, «Bihotzerreak» bere hirugarren diskoa aurkeztuz

«Disko honekin abezedarioaren lehen letra bukatu dut, zerbait bete banu bezala»

ARGIA.— Diskoarekin zuzenean sartu baino lehen, aurreko diskotik honako historia kontatu behar zenuke. Taldea aldatu zenuen eta gero zer etorri zen?

RUPER ORDORIKA.— Bigarren diskoa grabatu genuenean Bixente Martinezek eta Pedro Bartrak nirekin jotzen zuten, baina orduan iadanik zuzenean jotzeko orain nire talde berri honekin dirauten beste bi musiko hasi ziren: Nando de la Casa baterian eta Kike Arzamendi teklatueta. Orduan, bigarren disko horren marxa utzita, zazpi bat hilabetetarako kanpora joan nintzen eta joan aurretik ere hitzemandanengo Gasteizen gero sartuko zen bajistarekin, Alberto de la Casarekin. Gero Bixentek Oskorrin geratzea erabaki zuen, eta Pedro Osas hartu nuen kitarrarako.

Nik uste dut guzti horren atzetik bazegoela intentzio bat, joan aurretik susmatu eta gero gauzatuko zena, eta bi hitzetan adieraztea oso zaila dena. Nola esan... zerbait ritmikoa goa (beno, musika gauzetaz ari naiz iadanik, ofizio kontutan), esan nahi dut agian nire burua bazihoala beste bide batetik aurreko taldeak betetzeko aukera ematen ez zidana. Nahi baduzu musika hotzago bat, hori izan daiteke, parte armonikoa zaindaz baina beste modu batetara. Kontutan hartu behar duzu jendeaurreko lanak ere abiapuntu bat ematen dizula, zure teorizazioarekin batera. Jende honekin lanean aritzeak zenbait tokitara eramanez batzutan, eta nik ere beste bat-

«Disko hau izan da hiruetatik kondizio tekniko normaletan egin dudana lehen»

Ruper Ordorikak hirugarren lp-a kaleratu du, «Elkar» diskoetxearen eskutik. Bi urte luzetako isilunearen ondorengo interesgarria izango zaigu disko honetan atentzioa apur batez finkatzea, tartean ea zer aurkitzen dugun jakitearren.

zutan dudarik gabe beste toki batzutarera eramanez ditut.

A.— «Bihotzerreak» diskoa entzunda atentzioa deitzen duen lehen detailea kalitate teknikoa da. Zure aurreko bi diskoekin alderatuta, batez ere...

R.O.— Beno, hau izan da Jean Phocasekin egin dudana hirugarren diskoa. Beraz, asko hitzeginda gaude eta nik uste dut horrek asko esan nahi duela. Eta gero nik uste dut «Elkar»-en Lasarteko estudio honen oso baldintza onak eskaintzen dituela. Esan behar dut, alde horretatik, hau izan dela hiruetarik kondizio normaletan egin dudana lehen. Soinu alde-

tik aurreko diskoetan ere baziren gauza interesanteak baina azken honetan lortu den soinua nire ustez askoz interesanteagoa izan da. Noski, guzti hau nire eritzia da inor ez bait da hurbildu diskoa alde horretatik aztertzeraz.

A.— Disko honetan estilo edo eskola desberdinen eragina nabaritu daiteke, popa, jazz, countrya, reagea... nola planteatzen duzu estiloaren kontua?

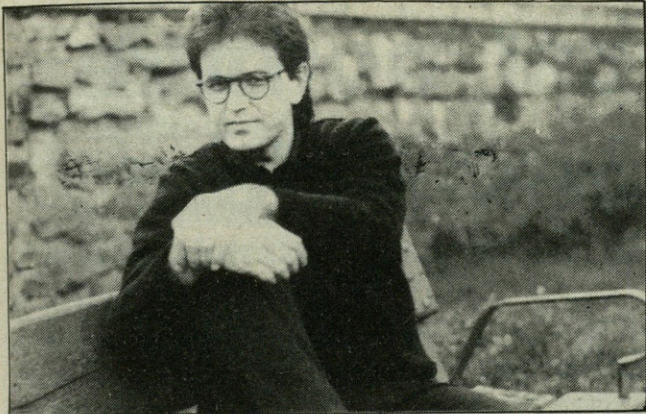
R.O.— Nik ez nuke hau betiko afirmazio bezala esango, baina mementu honetan gero eta argiago ikusten dut niri kantua egitea interesatzen zaidala. Horregatik, estiloaren

kontuan eskoletan sailkatze hori baino gehiago esan nahi dudanari begiratzen diot, azken produktuari. Dudarik ez dago musika egiteko modu desberdin guzti horiek oso presente daudela nigan, eta agian oraindik banan banan nabariegia dira. Ari naizen prozesu honetan, dena dela, nik uste dut gehiago erreparatzen diodala kantuen eskemari, errealizazioari baino. Disko honetan bai zaindu dut apur bat gehiago errealizazioa baina instrumentuen korrekzioari begiratuta batez ere. Baina kontzeptuan, hirugarren disko hau aurreko bien bila-kaera bezala ikusten dut, eta zuk aipatu dituzun eskola horiek bigarren diskoan ere ikus daitezke. Beharbada ez horren besteko ausardiarekin, hemen lehenengoz hainbat gauza oso nabari erakusten ditut. Azkenik, esango nuke inoiz sartu ez dudana konponente berri bat sartu dudala, soul musika eta taladak erabiltzeko gustoa.

A.— Baladak aipatu dituzu, eta egia da disko honetan oso kantu narratiboak direla gehienak, istorioak kontatzen dira. Ez da al dago gure artean horretarako tradizio txikia?

R.O.— Gure artean egin izan da horrelakorik, nahiz eta egia izan asko ez direla izan. Bestetik iruditzen zait egiten direnak kantua oso eboluzio normal baten ondorioak direla. Uste dut narratibitate hori kantua- ren lengoian sartzen dela zuzen zuzen, eta horrek asko ar-

«Hemengo kantariengan, lirikotasuna ulertzeko modu berezi bat sustraituegia dago»

«Kantautoreak elektrifikatzearen fenomenoa oso hedatua dagoela munduan zehar, eta pentsatzen dut oso lotua dagoela zirkuitoak inposatzaren dituen legeekin».

duratu izan nau, narratibitatearen asunto horrek ez diolako kantuari lirikotasunik kentzen, baizik eta egin ahal delako bien arteko uztartze bat.

Hor bai nabaritzen dudala nire buruan kanpoan dabiltzan hainbat kantugileen eragina dagoela. Askotan harritu bait naiz hemen zein maiz egiten den «kantua berdin ideia» eskema, bai bertoko tradizioan eta bai kanpoan, beste alderdi hori hain ohizkoa denean.

A.— Agian zuk aipatu dituzun kanpoko kantugile horiek gutxiegi ezagutzen direlako izan daiteke.

R.O.— Ez dut uste. Gure tradizioan adibide ugari aurkitzen dira. Nire ustez gehiago da himengo kantugileek beste iturri batzutatik gehiago edan dutelako, edo lirikotasuna ulertzeko modu hori sustraituegia dagoelako... ez dakit, beti sinbologiarantz jotzeko ohitura, edo zu-ni eskemarekin eraikitako kantuak, bertso kantatuak. Gure tradizioari begiratzeko gero, badira balada zoragarriak, naturaren eta inguruaren erreferentziak, etabar. Oso arduratuta ibili naiz narratibitatearen asunto horrekin eta hortik jo dut.

A.— Kantuak egitea interesatzen zaizula esan duzu lehenago. Zer esan nahi du kantuak egite horrek? Zertatik berretzen da?

R.O.— Askotan saiatzen naiz hori esplikatzen, baina ez dakit, ze beldur naiz nik egiten ditudan gauzak ea nabariak diren ere besteentzat. Jendeaurrean kantatzeak asko erakusten dizu, eta kontu bat da gauzak ulertzeko zuk duzun adimena eta beste oso diferente bat aurrean

«Jendeaurrean ibiliz gero kantuak egiterakoan ere beste ardatz batzuri begiratzen diezu»

nor duzun, eta jende horrek kantutik ulertzen duena. Euskal Herriko kasuan oso zbila da publiko bat imajinatzea. Hori guztia kontutan hartuta, nik esango nuke kantuak baduela berezko estetika bat, beste lengoaietik ez dutena, bere espresibitate propioa bilatu behar zaio.

A.— Zure muntaia lehen akustikoagoa zen, eta orain guztiz elektrikoa. Kantautoreen elektrifikatzea nahiko fenomeno orokorra da hortik zehar, baina zure kasuan zelan eta zeri erantzunez eman da?

R.O.— Horixe da nire buruari askotan egiten diodan galdera: etxean nire kitarra akustikoarekin joaz jarraitu izan banu, non egongo nintzatekeen. Ez dakit noraino den publikoak edo jendeak inposatu didan zerbait, baina nik uste dut barruan ere aspalditik baneramala hori egiteko asmoa eta gogoia, hots, gauzak talde batetan eta harekin batera egitea. Baina, lehenengo diskoa ez zen horrela egin. Etxean egindako hainbat kantu musiko batzuri erakutsi nien, eta horiek jantzita eta horrela sortu zen lehen disko hura. Hortik aurrera, aldiz, jendeaurrean ibiliz gero kantuak egite-

Alboan utzitako zenbait eritzi

“ Zein tokitan jo behar duzun eta zein baldintzatan ez kontrolatzea oso gogorra da. Hain toki desberdinetan eta hain era desberdinetako zirkuitoetan jo beharrek asko mugatzen zaitu. Zenbait festatan, toki zabalean eta dispertsio haundiegikoetan jotzeak ea pena merezi didan birplanteiatzen ari naiz gaurregun”.

“ Hemengo jendeak oso joera berezia du, joera logizista, «bi eta bi lau» entzun nahi du eta nire ustez kantuak ez luke hori izan behar. Baina pentsatzen dut baita ere oker nabilela egiten badut kantu bat bat batean ezer esaten ez duena. Kantu batek bat batean entzundakoan gako batzu eman behar ditu behintzat, «bi eta bi lau dira» izan gabe baina bai gako batzu, inpresio bai, hitz bi. Gerroago, poliki-poliki jabetuko ha kantui ren esanahiarekin. Horrekin asko saiatzen naiz, hitz batzuri indarra emanez, hutsune musikalak utziz, errepikak eginez. Hortik joango lirateke kantuak dituen berezko erregelak”.

“ Euskal Herrian izugarriko sakabanaketa ikusten dut testuekin, musikatzen diren testuekin. Estilo problema ikaragarria dago, afinidade haundiegia daude... badirudi edozein testuk edozein musika-klaserako balio duela eta horrek ez luke horrela izan behar. Euskararen standarizazio-prozesua eredurik gabe ari da aurrera jotzen, eta posible duzu orain arte poesia gorenetan erabilitako hizkuntza ETBko informatibo batetan aurkitzea. Horrek musikan ere eragiten du eta egile beraren poesia lau musika-estilo guztiz desberdinetan ematen da, eta hori guztiz bitxia da”.

“ Ez dakit zeintzu diren kantari baten arrakasta edo minoritarioa izatearen arrazoiak. Badakit baldintza minimo batzu bete behar direla publiko zabal batengana iristeko, baina hortik aurrera ez dakit. Nire aurretik joan diren beste batzuk batez ere urtetako lanarekin lortu dute hori, urtez urte publikoa landuz joanda, lan askorekin dudarik gabe. Nik egiten dudana lanerako, egia esan, pentsatzen dut oso entzulego zabala dudala. Beste herri batetatik begiratuta, ez dut uste normala irudituko litzatekeenik halako entzulegoa edukitzea, egiten dudana musika eginda”.

rakoan ere beste ardatz batzuri begiratzen diezu, badakizulako kantu horiek gauzatzerakoan zer izango duzun aurrean eta beste perspektiba batetatik begiratzen duzu asuntia, egiturak pentsatzerakoan etabar. Hala ere, ez dut uste horretan aldaketa haundia eman dudunik.

Bestetik, zuk esan bezala elektrifikatzearen fenomenoa oso hedatua dagoela munduan zehar, eta pentsatzen dut oso lotua dagoela zirkuitoak inposatzen dituen legeekin. Duela urte batzu Euskal Herrian beste era batetako zirkuito bat egon balitz, txikiagoa, agian gaur ez nintzatekeen modu honetan

jotzen egongo, agian asko erakartzen nauen beste modu batetan jotzen egongo nintzatekeen, bakarrik jotzen, talde akustikorik gabe ere. Momentuan badut halako sentsazio bat (beharbada bi urteren buruan beste elkarriketa batetan ezetatuko dudana): disko honekin zerbait bukatu dudala, abezadarioaren lehen letra bete dudala. Nonbaitetik hasi nintzen eta toki batetara heldu naiz eta beno, zuzenean jo nahi dut, taldearekin oso gustora ari naiz, baina susmatzen dut agian alde akustiko hori berreskuratuko dudala.

J. LANDA

Prudencio Irazabal, norbere bilaketa artearen bidez

«Gure Arte 85» erakusketa hori egunotan Donostiako San Telmo museoan dugu ikusteko. Joan den asterarte Donostiako galeria batetan ere erakutsi zingun bere obra, kritika dextentea jasoz.

Aurtengo udan Donostiako kaleetan Udako Ikastaroak iragartzeko erabili kartelean Prudencioaren marrazki bat ikusi ahal izan dugu. Aipagarria da kartelaren aukerak pitin bat harritu gintuela, gaur egun erakusketa eta lehiaketetan agertzen den pintura mota kontutuan hartuz. Gaurko gizakia ohituta dago gauza gogor eta bortitzen artean bizitzea, ohiturik guden lez kolore bizi eta zertzelada negorretako koadroak ikustera. Prudenciok, aitzitik, mundu abstrakto-liriko bat eskaintzen digu, kolore eta tonalitateen joku harmoniatu baten bidez poesia delikatu bat eratuz. Hori gaineratu behar diogu hegoaldeko argitasunaren eragina guztiz nabarmena izanik, ikuslea giro bero batetan murgiltzen duela.

ARGIA.— Zein sententzio sortzen du zure obrak?

PRUDENCIO.— Nire pintura atsegina da, edo atsegina izaten saiatzen da behintzat. Ez da kezkarazten duen erraietako ezer... Argitasun handiko koadroak dira, hemen ikusten ez direnetakoak. Ez dakit ez ote den Sevillako heziketaren fruitua. Gauza nabari batengatik da argitasun handikoa, txuriaren sartzearengatik alegia, koloreak oso goxoak dira, pintura kromatikoa da, hau da, tonuka landutakoa, oso nabarra kolorean. Egiten dudanez honek badu niretzat nolabaiteko zerikusia musika klasiko mota batekin. Musikak sensibilitatea esna dakizuke, ez soilik entzunezkoa, plastikarako sensibilitate aldaketa ere gerta daiteke bai. Gialdi lirikoak musikatik datorzkit, honek sortarazten bait dit horretan jarri eta mihi-searen aurrean lanean hasteko bizi-indar hori.

Arabako Puentelarra izeneko herrirka batetan jaioa, Arte Ederretako ikasketak Sevilla eta Bartzelonako fakultatean egin zituen. Euskal Gobernuak antolatutako «Gure Arte 85» lehiaketan «accesit» saria lortu zuen

A.— Eta teknikari dagokionez?

P.— Erabiltzen dudanez teknika akrilikoarena da. Batipat oso azkar idortzen delako erabiltzen dut eta ordu gutxi dudala pintatzeko kontutan hartuz, koadroak sesio urritan burutu beharrean nago. Materia plastikoa da, ez da oleoa bezain aberatsa, hau mamitsuagoa bait da eta hobeto gorpuztu bait dezake. Oleoak posibilitate gehiago eskainiko lekizkidake, denbora gehiago eskatzen du ordea. Dagoeneko oreztatze beharra sentitzen dut baina teknika honekin ezin. Zenbaitetan hareak erantzen dizkiot akrilikoari.

A.— Pintzelak eskuan mihise txuri baten aurrean jartzen zarenean, garrantzi handikoa duzu aldeaz aurretik ideiak baten pentsaturik izatea?

P.— Ez dut sekula bozeturik egiten. Zehazki baldin badakit zertara iritsiko naizen ez dut koadrorik hasten (*Prudencio abstraktoez ari da orain eta ez batzutan egiten dituen figuratibo errealez*). Dena dela ez dut ukatzen sarritan idea nahiko finkatua izaten dudala. Hala, zentzurik gabeko zirriborroak egitea besterik ez dudala lortu ikusten dudanean edota eraiketari edo ideari garbitasuna eta argitasuna falta zaienean, halako erorialdia sortarazten dit zera esaten diodala nire buruari, «beno, ea ez dudanez berriz ere

beste oihal bat puskatzen». Badago mihisea hondatzeko halako beldurra. Eta ez da mihisea hondatzen duzula soilik, zeure burua ere jokoan dagoela bai. Egiten duzunarekin identifikatu egiten zara, onerako eta txarrerako; ondorioz, gerta daiteke gaurerako nazka eginda egotea edota zein hobeto egotea ezin hobeto egotea ere. Zentzu horretan gogorra da. Beti, lan batekin hasi baino lehen, halako dardara sentitzen dut, baita burutua dagoenean ere.

A.— Pintatzea osñ loturik omen dago margolariaren bilakaera izpirituarekin; izan liteke hori zeure burua ezagutzeko modu bat?

P.— Bai, hor badago norberaren bilaketa. Ez dakit zer naizen, zer daramadan, zer den egin nahi dudana zehatz-mehatz; horrela bada, gai batez edo produktu batzuren laborazioaz baliatzen naiz nire burua aurkitzeko, kokatzeko. Lanek zer zaren argitzen dizute nolabait eta biziki interesa zait horiei buruz ikus eta esan daitekeena. Ez dago istoriorik koadrotan, ez dut inolako begiarekiko errealtaterik abiapuntu bezala, ezta fisikorik ere; baliteke bizipenezkoa izatea, oso urritan ordea. Deskarga bat da, beti abiapuntua pintura dela ahaztu gabe, sugerentzi prozesu bat bezala, hitsak, formak, koloreak, etabar sortzeko gaitasuna.

A.— Eta formen sugerentziek ez zaituzte forma errealek lortzera, hots, abstraktotik ateratzera eramaten?

P.— Sekula ez. Ez dut inoiz figuraziorik bilatzen, nahiz eta egitura bat filatu. Ez zait inoiz bururatu derrepentean aurpegi bat, esku bat ikusten dudala pentsatzea, eta horiek seinaleztatzen dizkidan jenderik badago ere, ez dit eraginik egiten. Zerbaiti eustea koadroa ikusteko beste baliabidea da, ez da gauzak ikusten ahalegindu beharrik.

A.— Zergatik konbinatzen dituzu zure egintzan koadro abstraktoak eti irudi errealek (karteletakoen gisan)?

P.— Imajin ez errealetan, ez irudikorretan lan egitea nolabaiteko desafioa da niretzat. Bilaketa honetan ez dakizu zehazki nola eta zeintzuk diren arazoaren konponbideak, ezta noiz dagoen koadroa amaiturik eta noiz ez; koadrotik noiz atera, batzutan hori bihurtzen da funtsezko arazoa. Elementu gutxi dituzu zeini lotu. Bestalde, gauza irudikorrek errealek egitea nasaigarria da, badakizu eta zer eta nola egin behar duzun. Horiek akademikoki hobeto menderatzen dituzun arazoak dira, badakizu non egin duzun huts eta noiz bukatu duzun.

A.— Zuk, dibujoko irakaslea zarenez, margolarigaien irakaspenetan eta ikasketan konpromiturik ikusten al duzu zeure burua? Betetzen al duzu funtzio sozial eta hezgarri hori?

P.— Hori ezinezkoa da institutoen planteamenduari begiratzen badiogu: astero 2 ordu eta 40 ikasle gela bakoitzeko. Batzutan saiatzen zara ahal duzuna uti sentitzen duzuna irakasten. Ezin duzu ordea, ez diezaiekezu egiteko gauza diren baino gehiago eskatu. Normalean beren buruak gainontzeko gaietan izaten dituzte. Egoera horretako irakaskuntzan ez dut sinisten. Oso pertsonalizatua

«Batzutan margolari dominguero hutsa naizela iruditzen zait, gaizki pintatzen dut, astirik ez bait dut»

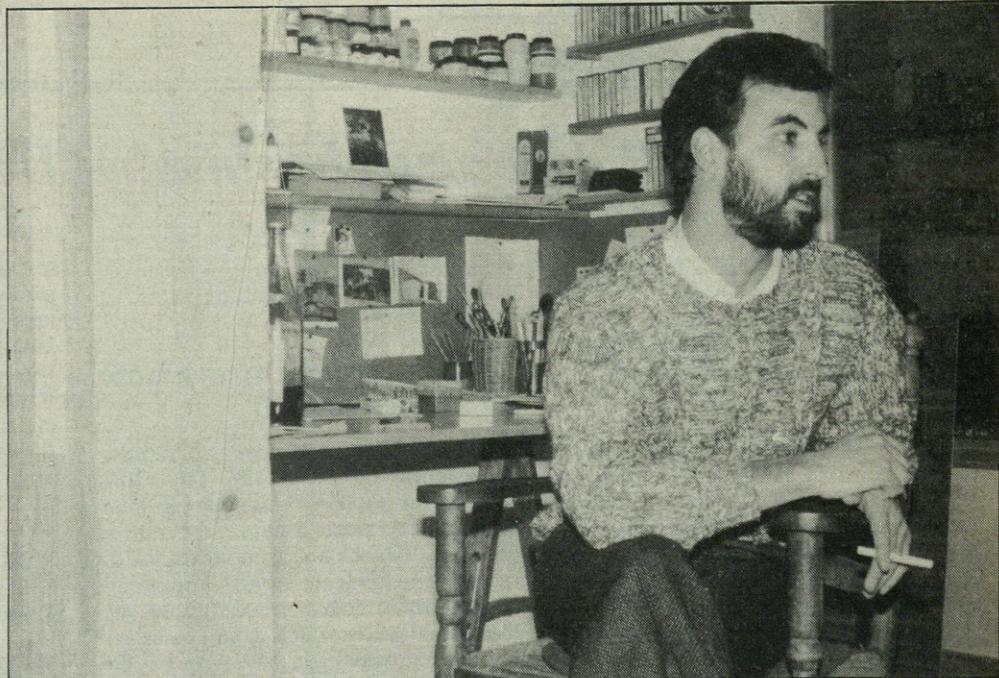
den irakaspen motan sinisten dut, hau da, irakaslea eta bi irakasle direnekoan. Honetan baliagarri dena giza-harremana eta ukipen pertsonala da, izugarri lagundu bait dezakete ikasketa mailan. Irakaskuntzari emateak horretan bakarrik egoteak eskatzen du eta kasu horretan pintatzeari utzi beharrean egongo nintzateke.

A.— Noraino lagundu dizu langintzan ikasketa akademikoak?

P.— Erabat, horixe baita hasitapena. Irudigintzak, tekniken ezaguerak, etabar mota bateko azterketak burutzeko balio izan zaizkit. Errealitatearen, argiaren balioaren, espazioaren, etabarren heziketa analitikorik gabe ez dakit pintatzerik bada goen. Gerta daiteke izatea pintura bat kanon horiek betetzen ez dituen baina beste zerbaitegatik indarra edukitzea; egia esan ez dakit. Niri baliogarria izan zait, ez dut balio unibert-sala baltiz bezala planteatzen, ezta ez dut pentsatzen ere jende guztiak ikasi behar dituenik irudigintza eta teknikak. Ziu-rrera egongo da ikaspenean sakontzera eramango duen beste biderik.

A.— Eta bide horiek dagoeneko asmatu al daude?

P.— Bai, Arte Historiaren ezaguera osoa esaterako. Ikasketa hau zu bizi zaren munduaren parte bat da, kasu honetan pinturaren historiarena, badira zure aurretik egin diren irudiak eta hauek zure kultur ondasuna osatzen dute. Filosofiaren historia, giza-pentsamendua, baita pinturaren historia bera ere baliagarri zaizkizun bezala arte historiak bere funtzioa betetzen du... Azkenean pinturak azaltzen duen hori da zerorrek zeure buruan daramazuna; nahiz eta zerbaitez arduratu nahiz ikasi badira zenbait gauza aldeaz au-

retetik eginak direnak baina badira beste zenbait zuk zeuk bilatu behar dituzunak. Denborarekin hori dena atera egiten da.

Esperientzia akademikoak, bestalde, asko gogortu dezake, zenbaitetan segada besterik ez da bihurtzen, hau da, trukoak aurkitzen dituen margolaria (trukoak izaten dira eta), horiek menderatzera iristen da baina horretan geratzeko arriskua ere badu, hortik ezin libratuz eta bere lanaren dinamikan ezin aurreratuz. Edonork ikas dezake hori. Figurazioa egiten du-daneap sarritan badakit engainatzen ari naizena; horrelako gauzak egin eta ondoren nire burua balakatzten dut.

Oso zaiza zait esatea ikasketa akademikoak ez dela beharrezkoa ni ere hortik pasata bainaiz, ordu luzeak egin ditut horretan eta kostata lortu dudana ondarea dut. Pintura niretzat ez da asaska bidea soilik. Saiatzen naiz, behintzat, intuitiboa izan dadin, hau da, une horretan agerikoa ez den baina ateratzen den arrazionaltasunez eutsirik dagoen egite intuitiboaren kontentsazioa alegia. Halako automatismo lojikoak eraikieratzen dizkizu gauzak. Denetatik ikasi behar da, marrazki eta perspektibatik hasiz pentsamenduaren historiaren. Oso bete-ta egon behar da gauza onak egiteko.

A.— Zein mailatan ikusten

duzu zeure burua ikasketa horren barnean?

P.— Batzutan margolari dominguero hutsa neizela iruditzen zait. Gaizki pintatzen dut, astirik ez bait dut, ahalegin handiak eginez. Koadro landu xamarra egiteko gauza ugariz gabetu behar da, horretan aritu behar da buru belarri denbora luzean, institutoko lanak, ber-rriz, guzti hori eragozten dit.

«Ez ditut inola ere sinisten euskal plastika zein den esaten duten erakundeen proiektu horiek»

A.— Zer deritzozu orain egiten duzun pintura mota honi? Zer nolako perstektibak dituzu?

P.— Beno, kontentu nago egiten ari naizenarekin, hala ere ez dakit ez ote naizen azken etapara iritsi azaroan Donostiako galeria batean egin nuen erakusketarekin. Erakusketek etaparen amaiera adierazten dute noalabait, hor ikusten duzu zure lana, geldirik, modu ordenatu batez esekirik. Lana urrutitik ikusteko aukera ematen dizu, eta ez hemen estu-

dioan bezala dena pilatuta dagoela. Lana denboraldi batez, patxadaz ikustea eta baita jendeak ere ikusi, juzkatu egiten duela jakiteak edota kanpotik ikusteak ordurarte bururatu ez zaizkizun gauzak datorzkizu. Gauzak juzkaerazten dizkizu eta hortik aurrera agian beste bideetara jotzen duzu.

A.— Euskal Herriko plastikari dagokionez proiekturen baten alde egingo al zenuke? Hutsunerik edo enparaturik ikusten al duzu?

P.— Ekimen pribatuaren eta bildumatasun pribatu eta publikoa sortzen eta profesionalki eramaten jakingo luketen galeria nagusien eza nabari dut, erakundeetako arte sailean zer egin behar den, konkurtso, beka, promozioetatik hasi eta monumentu publikoak eraikitze-raino, zentzuz erabakiko duen eta benetan gai den jendearen eza nabari dut. Izan ere, ez ditut inola ere sinisten gure identitate propioa sortzen duten eta euskal plastika zein den esaten duten erakundeen proiektu horiek. Jarrera estetikoaren heziketa, bizkortzea, oinarria eta laguntza behar du izan, baita gai hauei buruzko giro publiko bat ere. Hauek dira sortu behar duenaren hazia, gainera ez plastika alorrean bakarrik, giza-agerpide desberdinetan baizik.

Esther FORCADA

elkarren zilborrari begira

Bidal ezazu christma bat DVra

ABENDUAREN erdialdea pasata, dagoeneko hortz-haginak mazapan arrastoz beterik genituenean, «*Deia*»k (edo «egunkari bilbotar batek» esan behar ote genukeen?) elebitasunari buruzko bi ikerketaren berri eskaintzen zigun: bata **David Aguado** unibertsitate-irakasleak egindakoa, eta bestea **Jean Adolphe Randal**-belgiar irakasleak egitear ei duena. Informazioak dienez, Gipuzkoako «hiru familietan» oinarrituko da **Liejako Unibertsitate**tik datorren ikerlariaren azterketa, eta **Leioako Unibertsitate**koak dagoeneko eginda daukanak, berriz, Santutxu-Txurdinagako 30 gazteen eritzietan. Lehenaren konklusioak, noski, ez dakitzagu oraindik, baina Bilboko gazteekin egindakoarenak bai, eta egia esateko aukeratutako mostra bezain harrigarriak dira: «se constata que la segunda generación de castellano parlantes es decididamente partidario de la comunicación bilingüe, siendo conscientes de que la adquisición y uso del euskera es el primer instrumento de enculturización e integración en la sociedad vasca». Mórbo hutsez besterik ez bada, jakin nahi genuke nolakoak izan ziren

Aguado jaunak gazteekin izan zituen elkarriketa «en profundidad» haiek.

SASOI TXARRA GABONAK DEBATETARAKO

Dagoeneko ahaztuxea daukagu **Ramón Etxezarretak** «*El Diario Vasco-DV*»n **Koldo Izagirrek** ARGIAN idatzitako artikulua bati erantzun zioneko hura, ezer izan ez bailitzan. Baliteke hustasun sentsazioa tirabira ttipi hura adiskideen artean badaezbadaz beteriko errieta izatera ere heltzen ez zelako izatea, baina batez ere bion artean ezer egon zenik inortxo ere enteratu ez zelako (dozenak baino zenbat gehiagok irakurriko zituen, bada, medio desberdinotan ateratakoa hala aterata?).

Federiko Krutwigek bai, horrek bai dauka egurra eta ezpala, biak batera, «*Fata morgana intelectual*» artikuluan argi aski birfrogatu zuen bezala, «...*títulos expedidos por una institución que ya hasta se llama a sí misma "unibertsitate" (quizá pronto hasta unibertxitate) para mostrar la bajeza intelectual a la se pueda caer, cuando*

se extienden títulos a infradotados». **German Yankek**, Estatuko kazetari ausartenetakoak, eta **Julio Caro Barojari** beste artikulua batez jipoi merezienetako bat eman berri dionak, zorionak bidali zizkion Krutwigi («me gustaria hacer pareja con él», zioen Yankek). **Indautxu Euskaltegiko** **Ikasleek** aldi berean Federikori berari erantzun oso gogor bat bidali zioten bitartean, zergatik eta bere artikuluan «Ya está bien de tanto gamberro presumido de progre... y para ello asesinando el euskara» esaten zuelako. Bihozberak eta biszeralegiak, euskaltegiak.

NOBEL SARIA EUSKAL LITERATURARAKO

Ez da makala **Jon Kortazar** egiten ari den saioa, egunen batez, **Bernardo Atxagari** 90 urterekin Nobel Saria eman diezaioten, benetan itzela bere saioa, eta bere azken agerpenetako bat poesia gazteari buruz «*Deia*»n argitaratu berri duen artikulua, poesia postatzagianoaren artean, eta penaz bezala, poesia batzu politizatu eta direla aipatzen duelarik —«errealita-

atrebentzia ez bada

Literatur lehiaketak sisak bailiran ugaltzen direnean

EZTABAIDA antzurik bada, itxura' denez, horixe literatur sariketa-lehiaketen inguruan gauzatzen dena da. Ez da argudio-gehiegi moldatu behar, idazleen artean consesus modukoa lortzeko: literatura ez daiteke horrela neurt. Baina, argudio guztien azpitik eta sasi guztien gainetik, beti egongo da sariketa literarioetara aurkeztuko den jenderik. Hori egiteko arrazoia ez da bakararra, baina igualtsu da: jendea aurkeztu egiten da eta sariak antolatu egiten dira. Hain zuzen ere, inflazioa nabaria da: antolatzaileek malabarismoak egin behar dituzte «beren» sariak «behar bezalako» oihartzuna izan dezaten. Gaur egun sariak debaluaketa bidean abiatu dira, eta zoria pittin batetan gure alde badago ez dugu ezarria marrankatu edo boligrafoa kamustu behar izango aurrerantzean sariketa literarioen aurka arituz. Globo bat bezala haunditu, haunditu, eta gehiegi haunditzearen ondorio logikoz ortzean dago edo ez-tanda egingo du. Hala bedi! Eta hala bada, jendea, apika, ohartuko da idazleaz izateko ez dela inongo Udaletxe Goreneko edota Harako Aurrezki Kutxa Prestuko lehiaketen errebalida pasa beharrik.

Mikel ANTZA

"Jimu" Iturralde eta Bernardo Atxaga, Ruperrekin batera Diputazioko zirkuitoan

GAUZA jakina da Gipuzkoako Diputazioak eskoletatik eta institutuetatik joango den zirkuito bat antolatu zuela,

eta ikuspuntu batetatik enfokatu beharraz gain (literaturazko klaseen gehigarri gisa edo) dagoeneko martxan dagoela ere gauza ezaguna da. Bada, zirkuito horren barruan Ruper Ordorika tokatu zaizkion emanaldiak Bernardo Atxaga eta J.M. Iturralde «Jimu»rekin emango dituela esan dezakegu. Horretarako, gidoi literario batetan oinarriturik testuen errezitatzea eta Ruperren bakarkako kantualdiak izango dira osa-

txutxumutxuka

tearekin lotuegiak» (sic)—. Bere tesia laguntzearen edo, **Jon Juaristiren** kontzeptu bat parafraseatzen du, *poesia integritatzat* joaz klase kontzeptuarekin lotuta baino, nazio prolemak ikutzen dituzten poesia sozialak. To gibealekoa, Aresti.

MODERNOA VS. TRADIZIONALA

Benetan, Gabonak ez direla kulturaren fajadore gotorrentzako sasoi ona. Apika onena pasatzen uztea izango da eta fribolidadeen sailean oposizioak egitea, «El Diario» donostiarrak iristen zaizkion christmekin egunero egiten dituen artikuluetan muturra sartzen saiatuz. Bidaltzen dituzten christem arabera (eta beti ere DVren objetibotasunaren arabera) bada-kigu **Imanol Murua** askoz ere modernoagoa dela **Ramon Labaien** baino (hain tradizionala alkatearen christma!), eta ez da gutxi hori jakitea, gaurregun garaikoetxeazalea izatea ez bait da aski argitzea, gaiztakeriaz beteriko gure hirietan.

Josu LANDA

gai nagusiak. Esperientzia polita hortik irten daitekeena.

rretan tinko segitzea da, ahalik eta filme berri gehiena burutu arte.

"Pitxu" filmerako azken detaileak burutzen

IPARRALDEKO «Argilo» elkarteak duela hilabete batzu hamabost minututako filme labur bat hartu zuen bere gain, irudi animatutan eta «Pitxu» izenburuz. Izen bereko pertsonaia da gidoiaren ardatza, eta bikoizketa nahiz animazioa guztiz amaituta dagoela esan behar da. Horrezaz gain, musika ere enkargatua dago iadanik, berorren sortzailea Michel Portal izanen delarik. Laguntza instituzional fuerte batez izan da filme hau burutua, eta «Argilo»-koen xedea bide ho-

"Xirristi Mirristi" antzerki-taldea hurrengo muntaia prestatzen ari

BAIONALDEKO «Xirristi Mirristi» taldeak bere hirugarren muntaia prestatetari ekin dio. Horretarako, Daniel Landart eta Pantxoia Etxe-goieneren «Gazteluko mutxur-dinak» izeneko obra eszenaratzen ari dira, beren kalkuluak martxo aldean izanen diren 3. Galarrotsetan estreinatzen delarik. Esan beharra dago antzeslan horrek I. Monzon Saria bereganatu zuela pasa berri den urtean.

Sabin

eritziak
eritzi

BERTSOLARITZAZ

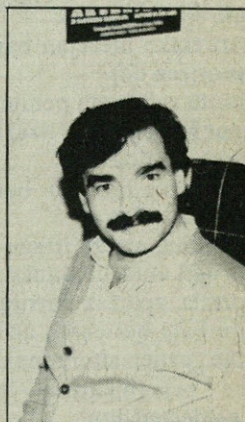
“ Gero beste hiru urte etorriko dira, eta txapelketa nagusiak piztutako suak itzali egingo dira pixkanaka. Eliteko bertsolarien artelo lehia horretan sortutako saltsa epeldu eta hoztuko da. Eta berriz ere betikoek ekin beharko diote lanari: bertso-eskoletan, ikastoletan, erretagarritasun eskaseko lan izkutu eta premiazkoetan. Bertsolari jaialdiak lehen bezala egingo dira, hirutik bi halamoduz, eta ohizko bertsozale koadrila inguratuko da bertsoak entzutera”.

Joxerra Gartzia, “Habe”, 85-XII-1

ANTZERKIAZ

“ Bada hor politika-arazo bat. Euskal antzerki-talde guztiek diru gehiago nahi dute. Eusko Jaurlaritzak badu bere programazioa, dirudienez, 1989-1990 arterainokoa. Orain egiten den politikarekin bat ez badator, izango du jendeak aukerarik, hauteskundeak datoze-nean, kultur politika hobea eta euskal antzerkia altxatzeko eredu hobea presentatzen dituzten taldeak aurrera ateratzeko”.

Patri Urkizu, “Jakin”, 85-urria/abendua

EUSKARA-NAFARROA

“ Euskarari buruzko azterketek ez dute ezertarako balio, botere politikoetatik ezarri behar diren neurriak atzeratzeko baino ez dute balio. Azterketatik ateratzen diren ondorioak ez dira kontutan hartzen eta beraz denboragaltzea besterik ez dira. (...) Euskararen Legea Nafarroan oso intelijentzia txikiak egindako zerbait izan da, Konstituzioaren hirugarren artikulua itzuli baino ez dute egin eta”.

J.M. Sanchez Carrion “Txepetx”, “Navarra hoy”, 85-XII-20

AEK-JAURLARITZA

“ Ez dago negoziaketarik AEKrekin eta ez da izan behar. Hori argi eta garbi esan behar dut. Azkenik, AEK pertsona batzuk euskara irakasteko egin duten elkarte bat da. Guk horretarako HABE programa daukagu eta programa horien barruan serbitzu desberdin batzu daude. Egitura bat egiten badugu, gu alde batean gaude eta AEK bestean, beste edozein zentro pribatu bezala.

L.M. Bandres, “Euzkadi”, 85-XII-5

MUSIKAZ

“ Nire profesioak noski izan duela eraginik nire kantuetan. Ez dakit maila handian ala txikian, baina egon badago. Guk, psikiatriaren barruan edota haur elbarri eta autistekin ibiltzerakoan ikusten ditugun gauzek badute erlazioaren bat egiten dudana musikarekin.

Mikel Laboa, “El Correo Español-El Pueblo Vasco”, 85-XII-22

JIRAFEN LEPOA

— Aita, jirafek zergatik daukate ha-lako lepo luzea?

— Bai tontoa zarela semea!. Zerta-rako izango da, bada? Leporaino iris-teko!

MEZETAN BARREZKA

Moja komentu batetako kapelaua konfesi tzera doa. Lehenengoa ingu-ratzen zaio eta esaten dio:

— Zortziretako mezetan barre egin dudala aitortzen dut.

— Damutu zaitez eta penitentzi be-zala bi agur Maria erreza itzazu.

Hurrengoa badoa eta:

— Zortziretako mezetan barre egin dudala aitortzen dut.

— Ba orduan, erreza itzazu bi agur Maria eta barkatuta geldituko zara.

Eta horrela, apaizak harriturik ent-zuten ditu bata bestearen atzetik da-tozen moja guztien aitordenak.

Azkena belaunikatzen zaio eta apaizak galdetzen dio:

— Zuk ere barre egingo zenuen zortziretako mezetan?

— Ez, jauna. Ni naiz puzkarra bota zuena!

DARDARIZOA

Gizon bat dardarizoa duela eta, medikuarengana doa ea erremedioren bat aurkitzen dion geldirik egon ahal izateko.

Sartzen da eta medikuak:

— Asko edaten al duzu?

— Bai zera! Erdia baino gehiago erori egiten zait eta.

AFALDU EGIN BEHAR

Ama haurdun dagoela klinikara eramaten dute eta aita etxean geldit-zen da beren semearekin. Afaltzeko ezer gutxi, eta gizonak sukaldaritzara-ko abildade haundirik ez zeukanez, semea arraultze batzu erostera bidalt-zea erabakitzen du.

Prezioaren berri haundirik ere ez eta, hogeituro ematen dizkio eroske-tak egiteko.

Semea joan da dendara eta esaten dio dendariari:

— Nire aitak esan dit arraultzeak baldin badituzu, hogeituro emateko!

— Ba esaiozu zure aitari hori ez dela dirua eskatzeko modua!.

GIDATZEKO AZTERKETAN

Donostiako Amaran egiten dira praktiketako probak, gidatzeko azter-ketetan.

Aztertzaileak zera esaten dio izan-gaiari:

— Sartu lehena eta poliki irten!

Mutikoak lehena sartzen du, arnasa hartu, atea ireki eta poliki-poliki ate-ratzen da.

IRITSI BAINO LEHEN

Sartzen da Miren taberna batetara eta esaten dio kamareroari:

— Iritsi baino lehen, guiski on bat.

Zerbitzen dio, baina kuriositatez galdetzen dio:

— Noren zai zaude bada?

— Ez, gizona! Ordaintzeko garaia iritsi baino lehen, pezetarik ere ez dut eta.

NOLABAIT EDAN BEHAR

Aspaldiko bi lagun Gasteizko Dato kalean egiten dute topo elkarrekin.

— Kaixo, Migel!

— Kontxo, Joxe! Hainbeste denbo-ra elkar ikusi gabe eta. Goazemak ka-fetxo bat hartzera!

Sartzen dira tabernara:

— Bi huts, mesedez!

Orduan eta tonua jaitziz zera esaten dio Migelek Joxeri:

— Aizu, Joxe, ez dakit badakizun, baina duela zenbait hilabete eztarritik operatu egin ninduten eta harrez gero likidoak besterik ezin ditut edan.

— Ño! Ta zer moduz moldatzen haiz?

— Nahiko ongi, baina arazo berezia dakarkit horrek, likidoak ezin baititut ahotik edan.

— Eta nola konpontzen zara?

— Bada, sonda baten bidez ipurtzu-lotik hartu behar izaten ditut, eta... molestia haundia ez bada, sartuko al zenidake kafe hori?

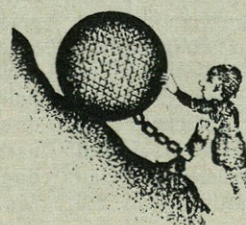
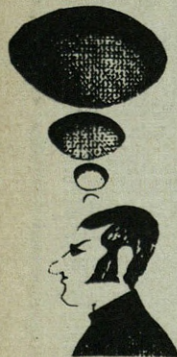
— Nola ez? Lagunak une hauetara-ko daude.

Biak tabernaren izkin batetara joa-ten dira, eta Joxek hartzen du sonda, sartzen dio Migeli ipurtzulotik eta en-butu baten bidez kafea botatzen has-ten zaio ipurtzulotik. Halako batetan:

— Geldi, geldi, geldi!

— Barka! Hain beroa al dago?

— Zer bero, ta zer ...? Azukree falta zaio!

WŁODZIMIERZ RO.

Eguberrietako koplak

Olentzero Burugorri

Jaiak ditugu eta denoi zorionak (*beti bis*)
ondo pasa ezazue andre eta gizonak.

Ederki janda dator gure Olentzero
baina batzuk ezin jan zerbait egunero.

Eskua joan zaie ta hil dute Zabaltza
lore gorritz beterik euskaldun baratza.

Egia jasan ezin ta bota gezurra
ez dugu irentsiko zuentzat hezurra.

Orbaiztarra bai zela sasoiko mutila
txakurrek utzi dute jo ta bertan hila.

Nahiz eta guk kantatu pozezko bertsoak
noiz etorriko dira herriko presoak.

Har ezazue herritik dihoan agurra
kta oporra izan dadila laburra.

Lehenbaitlehen herritarrok etorri herrira
abertzale guztiak zuen zai bait dira.

Zeinen ederrak diren neguan gaztainak
sagardoak lagunduz edota txanpainak.

Gure txarrean ez da falta umorea
ematen bait dakigu bakoitzai berea.

Lasai afaldu eta poliki altxatu
biharko zerbait utzi ta ez enpatxatu.

Urte berria dator eta egon lasa
gaua luzea data denok ondo pasa.

Euskadi Irratia emergentzietan

MURUMENDI

LEHEN ere behin edo beste aiatua dut gai hau, baina egunotan ostera arazoa errepikatu denez, berriro ere aipatu beharrean aurkitzen naiz, ea aipatuaren aipatuaz norbait berorren kargu egiten den...

Joan zen abenduaren 18a, egun berezi gertatu zen Euskal Herrian Mikel Zabaltza zenaren kasuaren barnean, hileta-eguna izaki, greba orokorrerako deia egin zelakoz. Bizi izan zen giroak eta egin zen greba zabalak, Komunikabide batzu ere greba egitera bultzatu zituen eta horien artean Euskadi Irrati (1 eta 2, biak). Eskubide osoa zuten horretarako eta horretaz ez da zer esanik.

Baina lehendik ere egiaztatuta dagoen legez, Euskadi irratia horrelako emergentzietan ohi duen funtzionamendu-moldea nabarmendu zen beste behin eta horretaz bai, horretaz zeresan ugari dago. Euskadi Irrati 1 (euskalduna) oso eta guztiz isildu zen irratihargailuetan. Euskadi Irratia 2 ordea (erdalduna eta ez elebiduna) egun horretako informazio ofizial guztiaren jaun eta jabe bakar izan zen eta bertako langileen mezu elebidunak entzun bagenituen ere, egun horretako informazio ofizial guztia, espagnol huts-hutsean entzun behar izan genuen euskaldunok Euskadi Irratitik! Eta hau, ezin jasana da! Gainera, ez da lehendabiziko aldiz gertatzen... (uholdeak eta beste... lekuko gehiago ere badaude) eta zoritxarrez, gertatzen jarraitzen du.

HONEN aurrean nire kexurik gogorrena kaleratu nahi dut zergaduru euskalduna naizen aldetik, Euskadi Irratiari informazio oso-oso euskaraz esijitzeko eskubidea dudalako eta niri bezalaxe, hainbat eta hainbat milaka euskalduni iseka egin zaigulako. Gainera, egoera honi konponbidea aurkitzeko eskaera egin nahi diot Euskadi Irratiari orohar. Euskaldu-

nongatik ez da ezertxo ere egin horrelakoetan eta kontuak, kontu, euskaldunok gara lur santu honetan beti mesprextatuak eta baztertuak gertatzen garenak. Hurrengoan ez nuke nahi horrelakorik gertatzerik eta programazio-arduradun direnei dei egiten diet, emergentzi kasuetan guzti hori beste era batera antola dezaten, hori beren erantzukizuna bait da eta erantzukizun horren jabe egin nahi ez badute, ez bait dira duin dauden postuetan egoteko. Izan ere:

— Euskadi Irratia 1 euskaldunak, zergatik ez ditu igorri behar horrelakoetan musika eta euskarazko parte ofizialak?

— Bi igorleetarik bat itzaltzea erabakitzen bada, zergatik ez da itzali behar Euskadi Irratia 2 erdalduna?

— Bi igorleetatik bat itzali dela jakinik eta berori euskaraz ari dena dela ikusirik, besteal zergatik ez ditu berri ofizialak euskaraz bederen eman behar?

— Euskadi Irratia 2 elebiduna izatekotan, ez al zaizue iruditzen parte ofizial guztiak derrigorrez euskaraz ere eman behar lituzkeela?

— Emergentzi kasuetan, herri honek derrigorrez españolez funtzionatu beharra al dauka Euskal Komunitateko Komunikabide Publikoetatik hasita?

— Euskara nola izango dugu bada beharrezkoa, baldin eta beharrik handiena den garaian, derrigorrez erdara inposatzen bazaigu?

ORAIN arte, guzti hau horela izan da. Muina beti erdal informazioari eskaintzen zaio eta Euskadi Irratiaren muina Bilboko igorle erdalduna da (kontsolatzeko elebitasun-printza batzu gorabehera) eta Donostiako euskalduna, halako hezikaitz arraro batzu konformatzeko eta islerazteko sukurtsaltxoak, bai emergentzi egunetako programazioetan, bai potentzi arloan eta baita beste zenbaitetan ere eta hau onartezina da.

Oker nagoela uste duenak, egiazta dezala aurkakoa, eta nahiago nuke arrazoia berea izatea eta ez nirea, baina nik irratia konektatzen dudanean, orain arte esandakoa besterik ez dut egiaztatu gaurdaino, bai neure etxean eta areago oraindik Euskal Herriko errepideetan zehar autoz nabilenean. Aspaldiko ohitura nazkagarria dugu hemen, arrotasunari eta arrotzari lehentasuna ematea eta etxe-koitasunari eta benetako abertzaletasunari bigarrenotasuna, ikurkeria eta itxurakoikeria. Hau ez da beste inon gertatzen, baina hemen beti eta Irratiaren kasuan ere hortxe jausi dira arduradun nagusiak.

BADAGO gainera halako pentsakera faltsu bat, sistema hauekin Euskal Herriko erdaldunak geureganatuko ditugula edo... baina hori, azterketa guztiek agertzen dutenez, zeharo faltsua da. Erdaldunek RNE eta SER jarraitzen dituzte eta euskaldun txar eta faltsu askok ere bat oraindik zoritxarrez. Euskadi Irratiak lehendanik bederen, euskaldungo osoa bereganatzen joan behar du, une honetan hiltun izan daitekeen 700.000ko biztanlegoa alegia eta horrekin batera, euskaldun izateko borondatea duen jendea, borondaterik ez duena ez du eta sekula bereganatuko. Hori lortzeko ordea, lehen mailako informazioa zerbitu behar du eta euskaraz zerbitu ere bere bizitasun osoan, bizitasun hori bait da bidea jendea eskuratze-ko eta informazio-munduan lehentasuna hartzeko.

Eta amaitzeko esan baino ez, Uhin Ertainen bidez (OM) igortzen hasiko ote den entzuten hasia naizela. Nola egingo dira igorpen horiek, Euskaraz ala Españolez? Euskaraz ez dugu ia ezertxo ere Uhin Ertainen (UE), oraingoa izango ote dugu? Ala Maiztasun Modulatura bazterturik geldituko gara betirako?

EUSKARAZ HAUTSI ZURE MARKA

Tartalo, Kukubiltxo eta Galtzagorriren
ibilketak eta biribilketak

JAIZKIBEL
zinemarentza

Distribuida por
ARABA FILMS

suzendaria Juanba Bercotegi
gidoia Koldo Izagierro
musika OSKORRI

KALABAZA TRIPONTZIA

esta película ha sido subvencionada por el Ministerio de Cultura Gipuzkoako Foru Aldundia-aren laguntzarekin eta Euskal Telebistaren laguntzarekin

EZ UTZI IKUSI GABE !